

2018

2022

Два ліхоліття на Ічнянщині

Два лихоліття на Ічнянщині

Публікації газети «Трудова слава» про трагічні
події 2018 та 2022 років.

Ніжин

2023

УДК 94:070(477.51):355.01”2018/2022”

Видання підготовлено за підтримки програми
«Documenting Ukraine» Інституту гуманітарних досліджень
(Відень, Австрія)

Institut für die Wissenschaften vom Menschen
Institute for Human Sciences

Д 22 **Два лихоліття** на Ічнянщині. Публікації газети «Трудова слава» про трагічні події 2018 та 2022 років / Упор. Кривобок О. П. (гол. упорядник), Крупенко О. В., Страшко Є. М. – Ніжин, 2023. – 112 с., іл.
ISBN 978-617-640-601-3

До збірника увійшли репортажі, опитування, інтерв'ю, повідомлення та інші опубліковані на сторінках газети матеріали про пожежу на військових складах біля селища Дружба у жовтні 2018 р., а також про події російського вторгнення на територію краю у лютому-березні 2022 року.

Two disasters in Ichnyan region. Publications of the newspaper "Trudova Slava" about the tragic events of 2018 and 2022 / Ref. Kryvobok O. P. (editor-in-chief), Krupenko O. V., Strashko E. M. Nizhin, 2023. – 112 p.

Among other parts of the Chernihiv region, Ichnya territory is distinguished by the fact that the peaceful life of its residents was twice interrupted by military disasters in recent years. This edition contains the materials of the publications of the newspaper "Trudova Slava", published in the city of Ichnia, Chernihiv region. In the first part, readers are offered reports, surveys, interviews, messages and other articles dedicated to the fire at the military warehouses near the village of Druzhba in October 2018, its elimination and consequences. The second part presents newspaper publications about the events of the Russian invasion to the territory of the region in February-March 2022 and its impact on the lives of the population of Ichnya and Parafivka united territorial communities. All photos are taken from the newspaper's archive.

УДК 94:070(477.51):355.01”2018/2022”

ISBN 978-617-640-601-3

© Кривобок О. (упорядник), 2023

© ФОП Лисенко М.М., 2023

Передмова

Ічнянській землі за останнє непросте десятиліття випала доля пройти подвійне випробування. На відміну від інших територій Чернігівської області, її військове лихоліття безпосередньо зачепило двічі. Перший раз – 9 жовтня 2018 року, коли почалась пожежа на військових складах. А вже вдруге – 25 лютого 2022 року, коли російські колони рушили через наші громади на Київ.

Уночі з 8 на 9 жовтня на військових складах частини А 1479 біля селища міського типу Дружба розпочалась масштабна пожежа. Вибухи і заграву від неї було чути і видно у Ніжині і Прилуках. Населення району давно знало про небезпеку, яку крили в собі сотні тонн боєприпасів на «базі» або «воєнбазі», як ці склади іменували в народі. Тому у перші ж години жителі населених пунктів поблизу складів почали евакуацію, а простіше сказати – втечу від смертельної загрози. За деяким винятком самої військової частини і селища Дружба, весь процес виїзду був стихійним. Це підтверджують опубліковані інтерв'ю місцевих жителів. І лише Божою ласкою можна пояснити той факт, що при численних руйнуваннях, спричинених розльотом боєприпасів на багато кілометрів від складів, не постраждала жодна людина. Не було навіть поранених.

Події 2018 року в регіоні отримали офіційну назву «надзвичайної ситуації». Подібним чином і війна на Донбасі кілька років іменувалась «антитерористичною операцією». Висновки за розслідуванням причин «надзвичайної ситуації» досі не оприлюднені. Халатність, приховування злочинної наживи чи російська диверсія – остаточної відповіді поки що немає. Але зв'язок із війною цілком логічний. Достатньо поглянути на хронологію аналогічних пожеж. Першими після початку АТО вибухнули склади біля Сватового на Луганщині у жовтні 2015 року. Вдруге пожежа аналогічних розмірів сталася під Балаклеєю у березні 2017 року. Втретє – біля селища Новоянисоль під Маріуполем у вересні 2017 року. Того ж місяця пожежа сталася у Калинівці на Вінниччині. Вибухи у Дружбі через рік стали п'ятими в переліку...

За даними журналіста Юрія Бутусова, склади в Ічні були знищені на 95%. Там зберігалось 29 тисяч снарядів калібром 152 міліметри, більше ста тисяч снарядів до «Граду», понад 20 тисяч танкових снарядів, майже мільйон мін різних калібрів. Це лише частина довгого списку. Усього ж у повітря внаслідок «надзвичайних ситуацій» на військових складах за ці 4

роки злетіло 210 тисяч тонн боєприпасів. Для порівняння, за п'ять років війни на Донбасі на бойові дії і різноманітні навчання витратили близько сімдесяти тисяч тонн¹. Чи треба тепер запитувати, чому наші війська не мали чим протидіяти російській артилерії у квітні-липні 2022 року, випрошуючи вкрай необхідні снаряди у союзників?

Були російські диверсії причетні до вибухів чи ні, але цілком імовірно, що обізнаність про збіднілий арсенал української армії стала одним із чинників, що уможливили російське вторгнення у лютому 2022 року. Тому не лише хронологічна близькість, але й цілком логічний причинно-наслідковий зв'язок поєднують ці дві катастрофи, що спіткали Ічнянщину з розривом у чотири роки.

Наступне лихоліття стало загальним для всієї країни. 25 лютого, на другий день вторгнення, російські колони вже були на ічнянській землі. Розпочався короткий, героїчний і трагічний водночас, перший етап широкомасштабного протистояння. Упродовж майже сорока днів окупанти побували у більшості населених пунктів ічнянської та парафіївської територіальних громад. І хоча в жодному з них, за деякими винятками, вони не перебували постійно, саме по цій території у березні 2022 року діяв один із головних маршрутів постачання російського наступу на Київ. По території краю він простягнувся з Більмачівки і Мартинівки на Крупичполе, Сваричівку, Вишнівку, Припутні, Дорогинку і далі повз Бакаївку та Комарівку до Великої Дороги. Саме цим шляхом найчастіше рухалась рашистська техніка та особовий склад. І на всій території краю, без перебільшення, з перших же днів розгорнувся спочатку стихійний, а згодом і організований опір населення загарбникам.

Події, що відбувалися на півдні Чернігівщини наразі знаходяться в тіні більш яскравих сторінок героїчної оборони Чернігова, кривавих жорстокостей Бучі та Ірпеня. Певний час у ЗМІ згадували про трагедію окупації населених пунктів Новобасанської громади, Великої Дороги на Ніжинщині. Проте і наш край був частиною важкого протистояння. До нього цілком застосовна характеристика, яку дають фахівці Українського інституту національної пам'яті стосовно Сумщини: «Завдяки успішним діям Сил оборони України вже з перших днів повномасштабного вторгнення ворог відчував проблеми з постачанням боєприпасів, пального, загалом з логістикою. Лісовий характер місцевості не давав противнику змоги сконцентрувати зусилля на певному напрямку,

¹ <https://www.radiosvoboda.org/a/donbass-realii/29937425.html>

змушуючи його війська пересуватись колонами, що робило його вразливим для ударів української авіації та артилерії. Російська армія зазнавала відчутних втрат через постійні контратаки українських військ. Комплекс цих факторів змусив окупантів до відступу»¹. Усе це слід доповнити тією масовою інформаційною підтримкою, яку надавали ЗСУ жителі всіх населених пунктів, через які проходили окупанти. Не буде перебільшенням сказати, що не було такого села чи навіть хутора, звідки б не телефонували, не надсилали фото та відео чи просто підрахунки російської техніки. Широка народна підтримка звела нанівець переваги в чисельності і технічному оснащенні російських військ.

Але лихо не минуло безслідно. Руїни будинків, розстріляні автомобілі і люди. Понівечені долі переселенців і родин загиблих героїв. Безсонні ночі і колективні втечі під кулями, тривожне очікування кожного різкого звуку, схожого на постріл або гудіння важкої техніки. Усе це ще довго будуть згадувати жителі Ічнянщини.

Трагічні події осені 2018-го і 2022-го років широко відображені на сторінках газети «Трудова слава». Попри повсюдне поширення соцмереж, місцева газета залишилась найбільш загальним, а для старшого покоління – узвичаєним і найбільш доступним джерелом інформації про місцеві події. Саме публікації газети «Трудова слава» й підказали ідею, яка лягла в основу спільного проекту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя та Історико-краєзнавчого товариства «Ічнянщина» «Сільські громади Чернігівщини в умовах війни та окупації». На першому етапі його реалізації ми вирішили удоступнити для широкого кола читачів та дослідників війни творчі напрацювання колективу редакції по репрезентації різних сторінок життя ічнянського краю у ці тяжкі роки.

До збірника увійшли статті, що розповідають про долю населення під час лихоліть 2018 та 2022 років. Акцент зроблено на подіях, що сталися на території колишнього району, який був ліквідований за адміністративною реформою і розподілений між Ічнянською та Парафіївською територіальними громадами. Публікації першої частини логічно зосереджені навколо пожежі на військових складах, її ліквідації та впливу на жителів обох громад, особливо найближчих сіл.

Друга частина збірника розпочинається з подій періоду окупації, і завершується статтями, що знову повертаються до цієї теми через рік. Але

¹ <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/vyzvoleni-regiony-materialy-do-richnyci-deokupaciyi/rik-vyzvole-nnya-sumshchyna>

зрозуміло, що окупація Ічнянщини у лютому-березні 2022 року була тільки епізодом широкомасштабного російсько-українського протистояння, нині ще не завершеного. Тому ця частина більш тематично насичена. До неї увійшли публікації, які ілюструють труднощі післяокупаційного відновлення, долі переселенців, що з весни 2022 року опинились на Ічнянщині, волонтерів і солдатів, які взяли в руки зброю в лютому того ж року.

Публікації у першій частині розміщені як правило за хронологічним принципом. Однак є винятки. Так, у першій частині частина повідомлень із спецвипуску 13 жовтня тематично об'єднана і отримала назви від упорядників. Друга частина, як і перша, відкривається редакційною статтею, написаною до річниці окупації, далі розташовані репортажі про окупацію, починаючи з першого надрукованого номера у травні 2022 року, а також публікації, до них тематично найближчі. Потім хронологічний принцип відновлено, і статті розташовані за номерами, в яких вони з'явилися на сторінках газети, починаючи з червня 2022 року.

Інформацію про авторів статей було опущено, оскільки абсолютна більшість їх належить до колективу співробітників газети.

Частина I

2018

*Патрулювання центру Ічні. Жовтень 2018 р.
(фото з редакційного архіву «Трудової слави»)*

Дійшла черга і до Дружби

9 жовтня, після третьої години ночі, на арсеналі в Дружбі стали вибухати боєприпаси. Вже о 3.30 люди з довколишніх сіл та Ічні почали масово залишати домівки. Колони легкового автотранспорту розтяглися на кілометри.

Хто як і на чому міг, тікали в напрямку Парафіївки, Крупичполя, Прилук, Ніжина. І, спостерігаючи вогняну заграву з відстані, багато хто й не сподівався повернутися до вцілілої оселі.

Канонаду, за свідченням очевидців, було чути майже за 80 кілометрів, а шибки дзвеніли і за 30 кілометрів.

Ми завжди знали, що живемо на пороховій бочці. Та все ж мали сподівання, що гіркий досвід злітання в повітря не одного й не двох складів боєприпасів в Україні буде враховано. Сподівання виявилися марними. Черга дійшла і до нас.

На щастя, обійшлося без жертв. В Ічні та довколишніх селах пошкоджено кілька будівель, вибиті вікна.

Найбільше дісталось жителям Августівки і самої Дружби. В Августівці майже не залишилося вцілілих будинків, які знаходилися в семиста метрах від складів. У кожному якщо не вибиті вікна, то пошкоджено дах. Кілька осель згоріли дотла.

– У мене в Августівці була чоловікова батьківщина, а жила я в квартирі в Дружбі, – розповідає вісімдесятирічна Ганна Заріцька. – Від будинку лишилася сама піч, а в трикімнатній квартирі повибивало всі вікна, винесло двері. Що таке може статися, не вірилося. Навіть коли почалися перші вибухи, подумала, що труби на будівництві розвантажують. Потім ледь чутно запрацювала сирена, сусіди подзвонили в двері і сказали, щоб тікала. Як і на навчаннях, побігла до прохідної. Там стояла вантажівка, якою разом з іншими втекла з бази. От тепер не знаю, де мені залишатися. Син забирає у Київ, а я хочу залишитися у своїй квартирі.¹

¹ Трудова слава (далі - ТС), спецвипуск, 13 жовтня 2018 р., № 41, с. 1.

Життя в зоні евакуації повертається до звичного ритму

Уже 10 жовтня відновилися перші автобусні рейси. Наступного дня не було рейсів тільки Ніжинського автопарку. Але, кажуть працівники автостанції, охочих кудись їхати було не так і багато. На ранок п'ятниці всі маршрути відновлено.

10 жовтня частково відновила свою роботу райлікарня. Зокрема, у приймальному відділенні прийом вели сімейні лікарі. 11-го у поліклініці хворих приймали вузькопрофільні спеціалісти.

Про повноцінне відновлення роботи ЦРЛ, зокрема стаціонарних відділень, поки мова не йде. У лікарні вибито 60 пластикових вікон, тож поки їх не замінять, не можливо відновити тепlopостачання, а відтак і повноцінну роботу медустанови.

Не працюють у зоні евакуації і школи та садки. За словами міського голови Оксани Андріанової, вони відновлять роботу після офіційного дозволу на повернення жителів у свої домівки.

Міська рада та райдержадміністрація працюють із першого дня евакуації. Їх робота зосереджена на проведенні евакуації населення, забезпеченні функціонування пунктів тимчасового перебування евакуйованих.

У головному управлінні Пенсійного фонду повідомили, що пенсії нараховують за графіком. Щоправда, отримати її в зоні евакуації можуть поки що не всі.

Зокрема, директор Чернігівської дирекції «Укрпошти» Олена Дорошенко повідомила, що адресна доставка здійснюватиметься за графіком лише у селах, що за межами зони евакуації.

12 жовтня відновили свою роботу Ічнянське та Гужівське поштові відділення. Отримати кореспонденцію та пенсії за графіком можна безпосередньо у відділеннях.

До речі, готівку в банкоматах можна було зняти і 9 жовтня. Зокрема, постійно здійснюється інкасація банкоматів «Приватбанку». Відділення не працює, але здійснити всі платежі і здати виручку можна через термінал самообслуговування. Він розміщений у приміщенні торгового центру «Городок». Із вівторка, 16 жовтня, «Приватбанк» планує відновити свою роботу.

Управління Державної казначейської служби відновило свою роботу 10 жовтня.¹

¹ ТС, спецвипуск, 13 жовтня 2018 р. № 41, с.1.

Ічня та дев'ять сіл району – без газу

Понад 5,5 тисячі споживачів населених пунктів, які потрапили в зону ураження, залишились без газу.

За повідомленням прес-служби ПАТ «Чернігівгаз», уночі 9 жовтня на головному ГРП Ічня через вібрацію, спричинену потужними вибухами, спрацював запірний клапан і в автоматичному режимі призупинилося газопостачання Ічні та Гмирянки.

Затим, щоб уникнути аварійних ситуацій на газопроводах, аварійно-диспетчерська служба припинила розподіл газу ще у восьми селах Ічнянського району – Бурімці, Гужівці, Іржавці, Крупичполі, Максимівці, Рожнівці, Монастирищі, Заудайці та Обичеві Прилуцького району.

Без газу станом на 12 жовтня залишалося 5515 домогосподарств. У зону відключення потрапили майже 43 км газопроводів високого тиску, понад 135 км середнього і близько 60 км низького тиску.

Щодо відновлення газопостачання прес-служба повідомила, що це стане можливим після повного припинення вибухів та обстеження газопроводів на цілісність і герметичність.¹

¹ ТС, спецвипуск, 13 жовтня 2018 р. № 41, с.1.

Шановні жителі громади!

Усі разом ми пережили найважчі години у своєму житті, коли внаслідок вибухів на військових складах у Дружбі склалася надзвичайна ситуація у районі. Тисячі людей змушені були покинути свої домівки й тікати не відомо куди. Тільки згуртованість, підтримка небайдужих людей та оперативне реагування відповідних служб утримали ситуацію контрольованою. Із зони ураження у безпечні місця були евакуйовані пацієнти лікарень та вивезене населення. У приймальних евакопунктах надавалася уся необхідна допомога.

Поступово люди повертаються у рідні домівки. На щастя, більшість жителів району не постраждала. Але руйнувань у такій непростій ситуації таки не unikнули. Найбільше постраждали жителі Дружби та Августівки. Уже працюють комісії з тим, щоб допомогти потерпілим відновити житло. В усі села району підвозиться матеріальна допомога.

Закликаємо громадян не сіяти паніку та утримуватися від поширення неправдивої інформації з тим, щоб не спричинити неконтрольовану ситуацію.

Будьмо обережними і розсудливими!

В. о. голови Ічнянської РДА
Валентина Рябчун,
міський голова
Оксана Андріанова¹

¹ ТС, спецвипуск, 13 жовтня 2018 р. № 41, с. 3.

Керівник оперативного штабу – про ситуацію на Ічнянщині¹

Сергій Сергієнко, заступник голови обласної державної адміністрації:

– За інформацією військових, на ранок 12 жовтня пожежа у частині А 1479 не ліквідована. Люди повертаються у домівки, щоб зайнятися відбудовою, але ми наголошуємо: доки не нададуть свій дозвіл сапери, небезпека не минула.

Щоб не допустити мародерства, в евакуйованих населених пунктах правоохоронні органи здійснюють патрулювання. Для цього залучені 32 пости і патрулі Нацполіції та Нацгвардії. Під охорону взято об'єкти критичної інфраструктури.

Для очищення від вибухонебезпечних предметів територію, прилеглу до арсеналу, розбито на сектори, визначено населені пункти, які потребують першочергового обстеження: місто Ічня, селище Дружба, села Августівка та Гмирянка.

Усього ж необхідно провести розмінування та очищення від вибухонебезпечних предметів районного центру та ще 38 населених пунктів, а також під'їзних шляхів до сіл та селищ на території Ічнянського та Прилуцького районів, трас проходження комунікацій електро-, газо- та інших систем життєзабезпечення.

На місці події виконують завдання піротехнічні підрозділи рятувальників. До цієї роботи долучена й авіація ДСНС України. У селищі Дружба та на адміністративній території арсеналу чергують 12 пожежно-рятувальних загонів для оперативного реагування у разі надзвичайної ситуації.

Для гасіння окремих осередків горіння двома літаками з початку робіт здійснено 32 скиди води (256 тонн). Гасіння триває.

Усього до ліквідації наслідків надзвичайної ситуації залучені 702 рятувальники, 178 одиниць техніки та 2 літаки.

Окрім піротехніків, обстеження проводять представники Обленерго та Чернігівгазу. У першу чергу дитсадків, шкіл, лікарень, щоб забезпечити роботу соціальної сфери. Потім буде черга населення і підприємств. Без електропостачання нині 760 домогосподарств.

¹ Назва заголовку належить упорядникам.

Спеціалісти обстежили магістральні газопроводи по місту та підключили їх. А для того, щоб подати газ населенню, ми повинні дати дозвіл на приїзд усіх людей. Бо кожна домівка повинна виконати умови для його підключення. Буде складатися графік приїзду газовиків, а там, де немає світла – електриків.

Найголовніше для нас – зберегти життя людей. Ті об'єкти, які ми втратили, поступово відновимо. Уряд уже виділив 100 мільйонів гривень на покриття збитків від наслідків надзвичайної ситуації.¹

Повідомлення про ситуацію в районі станом на 11 ЖОВТНЯ²

На засіданні штабу за участю старост і представників органів місцевого самоврядування прийняли рішення про створення комісій з обстеження домогосподарств по кожному старостату чи сільській раді. Про це повідомив начальник управління інформації та зв'язку департаменту з питань цивільного захисту та оборонної роботи ОДА Володимир Селюченко. Пошкоджені будівлі відбудовуватимуться за державні кошти або власникам надаватиметься компенсація. За його словами, якщо житло виявиться непридатним для проживання, надаватимуться кошти на придбання нового.

9 жовтня в евакуаційних пунктах району (Парафіївська ОТГ, Івангород, Крупичполе, Припутні) перебували більше 2 тисяч людей. Майже тисяча – у Прилуках, більше 300 – у Ніжині.

На ранок 11 жовтня у приймальних пунктах евакуації залишалося близько 500 осіб.

З евакуйованими за потребою працюють психологи, лише за одну добу їхніми послугами скористалися 350 людей.

Цивільне населення Дружби та військові ще й 11 жовтня залишалися без світла та практично без їжі.³

¹ ТС, спецвипуск, 13 жовтня 2018 р. № 41, с. 2.

² Назва заголовку належить упорядникам.

³ Там само, с.2-3.

Гуманітарна допомога для постраждалих Ічнящини надходить з різних регіонів України.

З Миколаївщини доставили – харчі, матраци, засоби особистої гігієни, усього більше семи тонн.

Від обласного управління Держпродслужби та громадської організації Асоціації фахівців ветмедслужби – харчі, папір, мийні засоби, серветки, зубні пастки, подушки, одноразовий посуд та ковдри. А представники «Червоного хреста» завезли медикаменти. Правий сектор «Парні СС» – дитяче та діабетичне харчування, речі особистої гігієни, постільну білизну, одяг, памперси, вологі серветки.

З Бахмаччини, Талалаївщини, Носівщини, Прилуччини передали теплі речі, харчі, памперси, взуття. Деснянське басейне управління з Чернігова та Ніжинське міжрайонне управління – засоби особистої гігієни, одноразовий посуд, воду. Партія «Батьківщина» – одяг та продукти. Обласна Державна екологічна інспекція і ТОВ «Срібнянський райагробуд» – продукти харчування.

Відгукнулися на людську біду й Гончарівська, Височанська, Плисківська ОТГ, які зібрали продукти, воду, засоби гігієни, памперси, ковдри, теплі речі.

У штабі цілодобово чергують люди, які приймають та розподіляють гуманітарний вантаж для постраждалих. Допомогу, кажуть, розвезли в дитячі садки, школи, Парафіївську лікарню, куди були евакуйовані люди з Ічні та сіл району.

– Коли дізналися про ситуацію, наша команда відразу приїхала. Привезли 900 банок тушонки, 1500 буханок хліба, цукор. Розвезли продукти у села району та пункти евакуації, – повідомив помічник народного депутата Валерія Давиденка Микола Торбеев.

У місті, на площі Шевченка, працювала польова кухня, яку ініціювали місцеві активісти, атовці та волонтери за підтримки Валерія Давиденка. Люди, які залишилися, та ті, хто приїхав надавати допомогу, могли поїсти гарячої юшки, бутербродів, попиту чаю чи кави.¹

10 жовтня, станом на 12 годину, в районі жодного випадку мародерства зафіксовано не було, а відповідні звернення в результаті

¹ ТС, спецвипуск, 13 жовтня 2018 р. № 41, с. 4.

перевірки не підтвердилися, повідомив начальник Ічнянського відділення поліції Микола Омельченко.

Сектор комунікації поліції Чернігівської області на офіційному сайті повідомив, що 10 жовтня під час патрулювання вулиць Ічні поліцейські звернули увагу на трьох чоловіків, які підозріло поводитися та своєю поведінкою видавали немісцевих. При перевірці документів правоохоронці встановили особи жителів Носівки, двоє з яких вже раніше судимі.

Під час поверхневого огляду у двох молодиків поліція виявила наркотики. Відкрито кримінальне провадження. Після складання усіх матеріалів та профілактування зловмисники згідно з чинним законодавством були відпущені.

Але історія мала неочікуване продовження. Місцеві активісти перестріли фігурантів на вулиці і, звинувативши молодиків у мародерстві, прикріпили до них таблички із написами «я злодій» та «мародер». Відповідне відео виклали у соціальних спільнотах.

Правоохоронці спростували, що затримані в Ічні поблизу арсеналу ЗСУ троє молодиків є мародерами.¹

¹ Там само, с.4.

Опитування жителів громади 12 жовтня 2018 р.¹

Олександр Ковальов, 48 років, м. Ічня:

– Коли почув вибухи, швидко зібрався та відвіз сина до знайомих у Ніжинський район на власному авто. Повернувся додому і з дружиною сиділи у хаті. Трохи, звичайно, було страшно, але у погріб не залазив. А навіщо ховатися? Що буде, те й буде. Що там насправді на військовій базі, ми все одно не дізнаємося. Зараз, думаю, вже ніякої небезпеки немає.

Василь Степанов, 59 років, м. Ічня:

– Дружину, двох доньок та трьох внуків відвіз на власній автівці у Іржавець, а звідти – вони поїхали автобусом у Парафіївку. Зараз вони у Ніжині. Сам повернувся додому, у хаті сидів. Господарство треба годувати. А чого мені боятися? Я служив у гарячих точках під Афганістаном. Був і на Північному Кавказі... Краще і не знати. У мене вдома все ціле, а у сусідів розбило стіну, паркан та шибки. Зараз все нормально, нас ліс захищає. Все полетіло у сторону Хаєнок.

Світлана Давидяк, 67 років, с. Гмирянка:

– Ми вже старі з чоловіком, щоб кудись їхати. Не захотіли хату покидати. У погребі заховалися. Ой, було дуже страшно. Чоловік розбудив десь о четвертій годині ранку, каже: «Гроза!». А як подивилися у вікно, почали швидко збиратися. Взяли паспорти, гроші. Думаємо, як же Таня, наша сусідка? Вона одна, приїхала із Пермі матір ховати. Побігли до неї. Ще двоє сусідів прибігли. Там усі й поховалися у великому погребі. Як згадаю: біжимо, а земля під ногами гоїдається... У погребі від вибухів вуха закладає. Мені погано стало. Потім, коли трохи стихло, чоловік побіг додому худобу годувати. Поки його не було – в мене ледве душа не згоріла, переживала за нього. Години до дев'ятої ранку сиділи у погребі. Син дзвонить, кажу йому, що все добре, а в самої серце колотиться та ноги підкошуються. Наступну ніч вдома були, гриміло трохи. Що буде – хтозна, але ми з села нікуди не поїдемо.

Валентина Ткаченко, пенсіонерка, смт Дружба:

– Не знаю, хто там що каже, а ми організованій евакуації жителів бази не бачили. Люди тікали хто чим міг, одну паралізовану бабусю взагалі на візку для гною діти вивозили. Ми чекали команду на евакуацію,

¹ Назва заголовку належить упорядникам видання.

якогось оповіщення. Але нічого цього не було. Біля КПП мав стояти транспорт для евакуації, як під час навчань, але його там не було. Ми тікали своїм автомобілем. А коли приїхали у Прилуки, то на автозаправці побачили наших офіцерів. Виходить, вони втекли і кинули напризволяще солдат. Мого сина однокласник о восьмій ранку приїхав з Києва в частину по свою неевакуйовану бабусю, із ним хоч куди-небудь попросилося двоє солдатів. А вони говорять про організовану евакуацію – я не можу цього чути.

Антоніна Калініч, смт Дружба:

– Як сталася ця біда, ми із сином були у Лучківці за три кілометри від Дружби. Другий син – військовий у Маріуполі. Серед ночі почули вибухи. Я думала, блискавка. Вийшли на вулицю, чуємо бехкає і сяйво велике. Все свистить, двигить, розлітається. У Лучківці у моїй хаті стіни повідсувалися, стекла з вікон летіли. Попуткою люди довели до Прилук. Нас прихистили у дитячому садочку, а потім забрали родичі. Евакуація була ніяка. Дружинці бігли і їхали чим могли на Буди. Деякі машини їх підвозили. Люди бігли з дітками, хто навіть у носках і трусах. Зараз ніхто нічого нам не каже. Що робити, не знаємо. Жити ніде, все розбите, дірки у стінах, вікна й двері повилітали, меблі і домашня техніка поруйновані. Що можемо робимо своїми силами. Спасибі волонтерам, привезли продукти, плівку, щоб вікна закрити.

Юлія Міцик, 21-рік, смт Десна:

– Ми певний час жили у Жадьківці¹, винаймали житло. Там живе й мама мого хлопця Миколи Пустового. Коли вибухнула база, він був у справах у столиці. Як дізнався, що сталося – відразу приїхав. Я із сусідкою, у якої двоє дітей, бігли у напрямку центру, подалі від вибухів. Звідти автобусом доїхали до Парафіївки, де ночували у місцевій школі. Уранці 10 жовтня попутним транспортом повернулися у Жадьківку. Мама Миколи залишалася вдома.

Її чоловік, Сергій Крицький, – атовець. Був на передовій, його вже нічим не злякаєш. У погребі переcheкали, поки вибухи припиняться.²

¹ Жадьківка – південна околиця Ічні, найближче розташована до селища Дружба та складів боєприпасів.

² ТС, спецвипуск 13 жовтня 2018 р., № 41, с. 3.

Люди відбудовуються самотужки або завдяки допомозі небайдужих українців. Державних коштів ще немає

Вибухи на базі вщухли – і жителі прилеглих сіл взялися за відновлення своїх осель. За даними попередніх обстежень, в одинадцятьох селах району повністю зруйновано чотири будинки, пошкоджено – 99. Найбільше постраждали жителі Августівки: саме тут повністю зруйновано чотири будинки і 43 будівлі пошкоджено. У Дзюбівці зазнали руйнувань 24 будівлі, у Воронівці – 10, Гмирянці та Лучківці – по 6, Тишківці та Монастирищі – по 3, Сезьках, Ольшані, Грабові та Городні – по 1.

За інформацією оперативного штабу, робочі групи продовжують обстежувати житлові будинки, об'єкти соціальної сфери та життєзабезпечення. Станом на 16 жовтня із 9713 об'єктів оглянуто близько 90%.¹ Паралельно людям підвозять шифер та інші будматеріали.

– Кошти на відновлення споруд із державного бюджету ще не надійшли, – розповідає в. о. голови райдержадміністрації Валентина Рябчун. – Усі матеріали, які нині роздаємо, це – гуманітарна допомога небайдужих людей з усієї України.

За словами Валентини Рябчун, станом на ранок 16 жовтня шиферу надійшло 4095 листів (використано 2730), скла – 110 листів (використано 104), плівки – 14 рулонів (13 використано), цементу – 7300 кг (не використовувався), брусу та дошки – 36 кубів (не використовувався), руберойду – 3360 кг (не використовувався), цвяхів шиферних – 340 кг (використано 220), цегли – 2000 штук (використана вся).

Паралельно вирішується питання щодо компенсації за зруйновані споруди. Зокрема, відбулась нарада зі старостами сіл, постраждалих від вибухів на арсеналі. Представникам громад роз'яснили, як правильно скласти акти обстеження домогосподарств на предмет завданих збитків для подальшого відшкодування.

– На кожну бюджетну гривню треба безліч документальних підтверджень, – говорить Валентина Рябчун. – Спершу потрібно провести комісійні обстеження власними силами. Далі ліцензовані організації на місцях складуть дефектні акти. На їх основі буде складений кошторис по

¹ Станом на ранок 15 жовтня було оглянуто 5188 об'єктів із 9713 (53,4%).

кожному об'єкту окремо (будинок, сарай, гараж, паркан та інше). Потім все це зводиться у загальний кошторис, що дасть розуміння загальної потреби в коштах. Далі документи подаватимемо до міністерства регіонального розвитку. Тільки після цього надійдуть реальні кошти, які зможемо використати для виплати людям компенсації. Але про компенсацію за пошкодження квартир у військовому містечку мова не йде. Це житло знаходиться на балансі Міноборони. І саме воно має перейматися підготовкою відповідних документів та проведенням обстежень. Зі свого боку для жителів військового містечка ми надали необхідні будматеріали та іншу гуманітарну допомогу. Решті ж людей для компенсації треба написати відповідну заяву до міської ради.

Хоча видачу будматеріалів і було оперативно організовано, та багатьох будинків це не врятує. Як розповідають мешканці Августівки, чи не в кожній хаті порушене пічне опалення, відтак топити не безпечно. Будинки ударними хвилями зрушено з місця, у багатьох тріщини в стелі, кутах. Це підтверджують і комісійні обстеження.

Як розповів керівник «Архітектури Ічнянщини» Юрій Градунов, який працює у складі однієї з комісій, під час обстеження перших 17 будинків виявилось, що жоден із них не підлягає відновленню. Хоча зовні хати ніби цілком придатні до життя.

Не все так просто й з компенсацією. Є різні ситуації, і як вони будуть враховані при відшкодуванні, ніхто не знає. Зокрема, Тетяна Гмиря бідкається, що від її будинку лишилися тільки стіни. Лише місяць тому повністю замінили дах, недавно зробили євроремонт у кімнатах, придбали нові меблі, побутову техніку. Господиня хвилюється, що її будинок оцінять по мінімуму, не беручи до уваги всіх ремонтів. Бо довести факт дорогих ремонтів, наявності меблів і техніки не реально. А якщо так, то компенсації вистачить хіба на житло без вигод в якомусь віддаленому селі. Та для цієї родини близькість до бази принципова, адже на ній працюють син із дружиною. Купувати інший будинок в Августівці немає сенсу, бо практично всі вони зрушені з місця.¹

¹ ТС, 18 жовтня 2018 р., № 42, с. 1-2.

Загроза минула, стверджують військові

На 16 жовтня ситуація на 6-му арсеналі повністю під контролем військових, повідомив офіцер управління цивільно-військового співробітництва ЗСУ підполковник Олексій Мазепа. Тривають заходи з ліквідації поодиноких осередків тління трави та дерев. Відкритого вогню на території арсеналу немає. У гасінні осередків загорання задіяні п'ять пожежних танків, а також колісна пожежна техніка. Дістатися до осередків тління їм допомагають інженерні машини розгороджень. Поодинокі вибухи, які ще іноді чути з території арсеналу, є наслідком детонації снарядів, що знаходяться в осередках тління.

На території самого арсеналу буде визначене й обладнане місце для утилізації непридатних елементів боєприпасів, які небезпечно транспортувати за межі технічної території.

Процеси, які нині відбуваються на арсеналі, не несуть загрози життю і здоров'ю жителів району.¹

¹ ТС, 18 жовтня 2018 р., № 42, с. 1.

Сапери уже зібрали тисячу сімсот боєприпасів

У радіусі 16 кілометрів навколо арсеналу територія населених пунктів уже очищена від вибухонебезпечних предметів. Про це розповів Володимир Демчук, директор департаменту реагування на надзвичайні ситуації ДСНС:

– Боєприпаси навколо арсеналу розлетілися у радіусі 16 кілометрів. Завдання піротехніків – першочергово розмінувати й очистити 39 населених пунктів. Що ми уже зробили. На сьогодні, 15 жовтня, пройшли усі населені пункти, усі оселі, де були господарі. Безумовно, є ще домоволодіння, де люди не були з моменту надзвичайної ситуації, тож і далі ситуацію контролюватимемо. Наші спеціалісти будуть виїздити за кожним зверненням.

Наступний крок – розмінування і очищення сільгоспугідь. Приступили до цього із сьогоднішнього дня, взаємодіючи з усіма підприємствами, які володіють землями і які ще не зібрали урожай. Затим перейдемо до очищення лісових масивів. Там дійсно дуже багато вибухонебезпечних предметів. Ми організували огороження і оповіщення позначками про небезпеку. Уже роздали близько 7,5 тисячі листівок населенню. Спланували інформаційно-роз'яснювальну роботу з учнями. З вівторка обійдемо усі школи і поінформуємо про небезпеку, щоб діти не чіпали небезпечних предметів.

Поступово коло забруднення буде зменшуватися до самого арсеналу. На технічній території арсеналу працюють групи розмінування Міністерства оборони.

На цей момент на території Ічнянського району уже вилучили 1700 вибухонебезпечних предметів. Надійшло 242 звернення від громадян – і за усіма адресами ми провели розмінування. Для цього задіяні 110 піротехніків і 40 одиниць спеціальної техніки. Очищення території триватиме до 15 грудня. Контролювати і моніторити ситуацію будемо і в подальшому. А з настанням посівної кампанії тут працюватимуть окремі піротехнічні групи, щоб оперативно реагувати на надзвичайні ситуації.¹

¹ ТС, 18 жовтня 2018 р., № 42, с. 1.

Постраждали діти їдуть на реабілітацію у Буковель

Через надзвичайну подію три школи та чотири дитячі садки Парафіївської ОТГ стали тимчасовими пунктами евакуації. На вимушених канікулах з 9 до 15 жовтня були 486 школярів та 145 вихованців дитячих садків. Як повідомив начальник відділу освіти, молоді та спорту Парафіївської селищної ради Петро Маслак, з 16 жовтня освітній процес у цих закладах відновлений. На осінні канікули діти підуть за графіком: з 29 жовтня до 4 листопада.

В Ічнянській ОТГ навпаки: із 16 жовтня канікули тільки розпочалися. Про це розповів начальник відділу освіти Ічнянської об'єднаної територіальної громади Володимир Івченко.

– Попередньо діти будуть на канікулах до 22 жовтня включно. Навчальні заклади не працюватимуть зовсім, бо ще триває надзвичайна ситуація.

А тим часом депутат міської ради Ганна Шадура організувала поїздку 98 учнів Дружбинської школи та 22 – Ічнянської № 3 у Карпати.

– Щоб діти трохи відволіклися від цих страшних подій, я запропонувала народному депутату Олександру Шевченку організувати їм відпочинок у Буковелі, – розповіла Ганна Шадура. – Поїдуть ще й учні Ічнянської школи № 3, приміщення якої постраждало внаслідок вибухів.

У поїздку вирушать 20 жовтня комфортабельними автобусами. Упродовж п'яти днів їх чекають незабутні враження у дитячому таборі «Артек-Буковель».¹

¹ ТС, 18 жовтня 2018 р., № 42, с. 2.

Більшість переймається ремонтом своїх осель, а не своїм психологічним станом

2560 жителів населених пунктів у зоні надзвичайної ситуації отримали психологічну допомогу з 9 до 15 жовтня.

Психологи ДСНС проводять роботу з людьми, які перебували у пунктах евакуації, які не виїжджали або самостійно поверталися до своїх домівок.

Люди заспокоюються, коли отримують інформацію про те, які сили та засоби задіяні, які проводяться аварійно-рятувальні роботи та роботи з розмінування території.

– *Ми їздимо по населених пунктах, працювали в Дружбі, Августівці, Жадьківці, Дзюбівці,* – розповідає начальник відділу психологічного забезпечення управління ДСНС в Чернігівській області Олександр Панченко.

– *Бачимо, що жителі потроху почали відходити від шокового стану, тож психологічна допомога потрібна лише деяким. Більшість цікавить те, як відремонтувати оселю, де взяти гроші на будівельні матеріали тощо. Тобто переймаються не своїм станом, а відновленням пошкоджених осель.*

Олександр Панченко радить читати дітям казки, розмовляти з ними про почуття, допомагати навчитися долати неприємні емоції, переключатися на щось інше: враження, справи, події. Дорослим – пити чай із мелісою, відволікатися фізичними заняттями. І головне: у родині потерпілих чи тих, хто був в евакуації, мають бути спокійна обстановка та розмови тільки про позитивне.

З учнями, щойно відновиться навчальний процес, працюватимуть шкільні психологи, повідомляє начальник відділу освіти Ічнянської ОТГ Володимир Івченко.

За психологічною допомогою можна також звертатися у центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за адресою: м. Ічня, вул. Богдана Хмельницького, 1, тел. 2-16-40.¹

¹ ТС, 18 жовтня 2018 р., № 42, с. 2.

Першими у пекло пішли пожежники

30 чоловік пожежної роти військової частини А 1479, ризикуючи життям, приборкували вогонь із перших хвилин загорання на складах боєприпасів.

На локалізацію пожежі виїхали начальник служби пожежної безпеки військової частини майор Юрій Бекетов, командир роти капітан Юрій Михайленко, сержант Ярослав Рудійко, старший солдат Володимир Кохонов. Потім Юрій Михайленко та Юрій Бекетов повернулися, пересіли у пожежний танк і разом із сержантом Євгеном Сидоренком поїхали на технічну територію. Через кілька хвилин на КраЗі виїхали і водій сержант Ярослав Рудійко, старший лейтенант Максим Чекан, лейтенант Сергій Копил та старший солдат Олександр Сінільний.

– Від початку надзвичайної ситуації пожежна рота була піднята за тривоною, – говорить заступник начальника центрального ракетно-артилерійського управління ЗС Андрій Марусяк. – У перші хвилини пожежники намагалися локалізувати осередки. Як тільки зрозуміли, що приборкати вогонь не вдасться, евакуювалися. Та за першої ж нагоди рота знову зайшла на технічну територію для локалізації пожежі. Геройські хлопці. Військова частина гідно впоралася з цією надзвичайною подією.

– У такій стресовій ситуації було надзвичайно складно, але хлопці знали, як діяти, – розповідає заступник командира пожежної роти з морально-психологічного забезпечення Сергій Копил. – Усі прибули на місце дислокації роти, ніхто не просився в евакуацію, діяли дружно і злагоджено. Зараз на території частини нам надають допомогу багато екіпажів з інших військових частин України. Прийшли танки, пожежні автомобілі тощо. Спасибі їм всім.

Для локалізації пожежі були задіяні близько 70 одиниць бойової техніки, у тому числі й пожежної. У перші десять діб використовувалася авіаційна техніка ДСНС.¹

¹ ТС, 25 жовтня 2018 р., № 43, с.1-2.

Третій тиждень живуть у лікарні

Родина Анатолія Давидова з Дружби, який працює в частині, третій тиждень живе в інфекційному відділенні Ічнянської ЦРЛ. В одній палаті – тато, мама, троє їх малесеньких діток, бабуся і прабабуся. На час евакуації це було найкраще, що їм могли надати. Адже тут уже було тепло.

– 9 жовтня у близнюків день народження. Хотіли відсвяткувати пострижини. Але з усією базою мусили евакуйовуватися на Прилуки, – розповідає мама однорічних близнюків Леонарда і Максима та дворічного Дмитра Олена Декодь. – Нас розмістили в одному з дитячих садочків. Дуже добре зустріли. Не встигли приїхати, як почали реєструвати. Але на той час там ще не топилося, то нам приносили теплі пляшки з водою. Через це майже відразу мусили звідти поїхати. Знайомі забрали у Ніжин, проте вся гуманітарка була направлена на Ічню. Тому повернулися у свій район.

Ось уже третій тиждень живемо у лікарні. Тут хороші умови, доброзичливий персонал. У приміщенні тепло, нормальне харчування. У перші дні взагалі харчів надміру було. У діток є молочні суміші, памперси. Хтось приніс манеж, тепер навіть не знаємо, кому подякувати. Приходили до нас і з міської ради та адміністрації, давали продукти, засоби гігієни. Персонал дуже допомагає. Можуть і діток понянчити, щоб могла поїсти спокійно, – розповіла Олена.

Хоч умовами родина задоволена, однак усі хочуть додому. Та поки у будинку військового містечка не замінять дах, не посклять вікна, не ввімкнуть опалення, жити у квартирі з маленькими дітьми не можна.

Поки розмовляли з мамою, з прогулянки з дворічним онуком повернулася бабуся Людмила.

– Коли почалися вибухи, ми тікали в домашньому, навіть не думаючи про теплі речі, – розповідає бабуся Люда. – Зять забрав близнюків, дочка старшенького. Я допомагала своїй дев'яносторічній мамі. Вона дуже злякалася вибухів. Тепер щодня питає, чи не будуть знову стріляти. А ще боїться, аби її не залишили. Постійно допитується, коли додому і чому досі в лікарні. Говоримо, що дома світла немає й опалення не працює. Так їй простіше пояснити, в якій ми ситуації. Страшно було лишитися без житла, тим більше люди різного говорили. Коли поверталися додому, то були шоковані побаченим у Августівці. Думали, і нас таке ж очікує. Та нам порівняно з августівцями ще пощастило.¹

¹ ТС, 1 листопада 2018 р., № 44, с.1,3.

Період надзвичайної ситуації завершився 24 жовтня

Пожежу на шостому арсеналі боєприпасів ЗСУ загасили, вибухи припинилися, територія 39 населених пунктів зони ураження розмінована, очищено більше 70 тисяч гектарів сільськогосподарських та лісових угідь від вибухонебезпечних предметів.

Отож з 24 жовтня, з 18-00, згідно з розпорядженням керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації Юлії Свириденко, у районі відновили рух автомобільного та залізничного транспорту, відкрили повітряний простір. З понеділка до роботи приступили освітні заклади.

Разом з тим, місцева влада буде і надалі продовжувати здійснювати заходи щодо відновлення зруйнованих будинків, надавати допомогу потерпілому населенню. Триватиме подальша робота комісій з обстеження домогосподарств, яка фіксуватиме пошкодження та складатиме відповідні акти для відшкодування збитків. На 30 жовтня уже обстежено 9012 об'єктів із 9713.

Хоча зону ураження визнали безпечною для проживання, однак пильнувати все ж доведеться, особливо у лісах. Там ще можуть бути не виявлені частини боєприпасів. Про такі знахідки слід оперативно повідомляти рятувальників за телефоном 101.¹

¹ ТС, 1 листопада 2018 р., № 44, с. 1.

«Жоден потерпілий не буде обділений увагою і допомогою»

Від 9 жовтня життя нашої громади розділилося на до і після. Прийшла біда. Постраждали сотні родин. Завдяки згуртованості громади, усіх її гілок влади вдалося впоратися із багатьма проблемами. Як справлялися з ними, розповідає міський голова Оксана Андріанова.

– Насамперед оперативно евакуювали населення. Спільно з керівництвом області та очільниками населених пунктів, куди були вивезені потерпілі, вирішили питання забезпечення людей продуктами харчування, теплим одягом, медичною допомогою.

Інше важливе завдання, яке потребувало негайного розв'язання, - ремонт осель, щоб було куди людям повертатися. Адже зруйнованими виявилось багато будинків, у першу чергу в Августівці та Дружбі. Ми не чекали остаточної ліквідації пожежі, бо насувалися холоди. Уже 16 жовтня із працівників комунгоспу, водоканалу та міської ради створили бригаду для ремонту будинків. Ще сім – приїхали нам на допомогу. Будівельні матеріали використовували із резервного фонду ОДА та благодійної допомоги. Запросили пічників, оскільки вибухові хвилі пошкодили димоходи майже у кожній оселі августівців.

Два тижні громада жила із внутрішнім неспокоєм: чи не повториться ? Щоденна оперативна інформація засвідчувала, що ситуація стабілізується. Остаточно військові нас заспокоїли 24 жовтня, коли відмінили надзвичайну ситуацію. Прибулі з інших міст рятувальники від'їхали в місця дислокації. Залишилося 148 саперів, які згідно з планом розмінування, до 15 грудня обстежуватимуть територію району та очищатимуть від вибухонебезпечних предметів.

Відтоді для міської ради завданням номер один є організація відновлювальних робіт та підготовка документів на отримання громадянами компенсації. Щоб відшкодувати потерпілим збитки від руйнувань, уже 10 жовтня мною було прийняте рішення про створення 26 комісій з обстеження будівель та приміщень. На теперішній час відомо про п'ять пошкоджених об'єктів соціальної сфери та 291 будинок, з них четверо зруйновані вщент, 16 – не підлягають ремонту. По об'єктах, які зазнали значних руйнувань,

фахівці склали дефектні акти. І ми формуємо пакети документів на компенсацію збитків наших громадян державним коштом. До речі, за кожним дефектним актом складається експертна оцінка. Замовником цих робіт також є міська рада.

Завдяки районній державній адміністрації розпочали ремонт Дружбинської школи, яка знаходиться на балансі ОТГ. Бюджетних коштів для її відновлення й досі немає. Робота йде завдяки спонсорській допомозі. 27 жовтня на цей об'єкт заїхала бригада будівельників. Уже завершують перекривати шифером покрівлю, приступили до внутрішніх робіт. У класи початкової ланки замовили виготовлення нових склопакетів.

На позачерговій сесії міської ради депутати затвердили програму щодо запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій і наслідків стихійного лиха і порядок використання коштів для надання допомоги у вигляді адресних виплат на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації, пов'язаної з пожежею та вибухами на території військової частини А 1479.

Також депутати схвалили положення про цільове використання коштів для запобігання та на ліквідацію надзвичайної ситуації і її наслідків на території Ічнянської міської ради. На загальному рахунку є 250 тисяч гривень, з них – 50 тисяч резервного фонду, які міські депутати передбачили відповідно до нещодавно прийнятої програми, та 200 тисяч, які надійшли від Луганської ОДА. Ними оплатимо роботи та послуги щодо встановлення технічного стану постраждалих споруд, проведення відповідної експертизи, виготовлення проектно-кошторисної документації тощо.

Міська рада зробить усе для того, щоб жоден потерпілий не був обділений увагою і допомогою.¹

¹ ТС, 1 листопада 2018 р., № 44, с. 2.

Дружбинські школярі тимчасово навчатимуться в гімназії

Після вимушених канікул 25 жовтня відновили навчально-виховний процес дитсадки, а 29-го – школи Ічнянської ОТГ. Лише у Дружбі ще не працюють ні дитсадок, ні школа.

ДНЗ «Антошка» підпорядкований Міністерству оборони. За словами його завідувачки Лариси Реус, заклад потребує ремонту даху, стелі та оновлення вікон. У понеділок, 29 жовтня, ще чекали на підрядників. Всього у дитсадку 40 малюків. З 20 жовтня вони разом із батьками перебувають на двотижневій реабілітації у санаторії «Інгул» Миколаївської області. Коли підуть у садок ще невідомо.

Така ситуація й зі школою. У приміщенні від вибухової хвилі вибиті всі вікна й двері, пошкоджено дах. У стінах тріщини, на другому поверсі між складським приміщенням їдальні та підсобкою історичного кабінету завалилася стіна. Кругом посипалася штукатурка. Частково пошкоджено каналізаційну систему. Потребує перевірки електро- і водопостачання. Про це розповів директор школи Віталій Бабенко. На відновлення закладу потрібно орієнтовно два мільйони гривень, а то й більше. З 30 жовтня 113 учнів возитимуть в Ічнянську гімназію та школу №1. Для цього міська рада виділить чотири автобуси.

Тридцять шибок було розбито і в Ічнянській школі №3. Про це комісія склала дефектні акти. За словами директора Лариси Требко, склили вікна власними силами та допомагали працівники комунгоспу. Із Дорогинської школи привезли старі вікна, повіягували з них скло і посклили вікна свого закладу. У школі тепло, працює газове опалення. Тут навчаються 155 учнів. Всі класи приступили до навчання.¹

¹ ТС, 1 листопада 2018 р., № 44, с.2

Найбільше постраждалих прийняла Парафіївка

За словами селищного голови Валентини Карпенко, у перший день евакуації їхня громада прийняла близько двох тисяч людей. Тут із 9 до 11 жовтня діяв і оперативний штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Спочатку евакуйованих харчували з власних резервів, потім – з гуманітарної допомоги. Працівники центру первинної медико-санітарної допомоги, Ічнянської ЦРЛ надавали медичну допомогу та доглядали евакуйованих.

– Близько четвертої ранку всі наші працівники були на місці, а вже близько шостої – машинами швидкої допомоги почали звозити людей з Ічнянської райлікарні, – розповідає директор територіального центру надання соціальних послуг Вікторія Христюк. – Прибуло 87 чоловік. Багато лежачих. Їх розмістили на другому поверсі, а на третьому – тих, хто міг пересуватися самостійно. Люди приїхали налякані: хтось зовсім не говорив, хтось взагалі не розумів ситуацію, дехто плакав.¹

¹ ТС, 1 листопада 2018 р., № 44, с.2

8,4 мільйона – на житло і соцсферу

Триста п'ять постраждалих внаслідок вибухів на складах боєприпасів у військовій частині селища Дружби. Такий список днями затвердила сесія міської ради. Це ті, хто звернувся у міську раду і по яких було здійснене технічне обстеження домогосподарств та зроблені експертні висновки.

Компенсації з міського бюджету

Відразу після припинення вибухів поруйновані приватні будинки взялися відновлювати. Десять працювали ремонтні бригади та використовували благодійні матеріали, а десять господарі ремонтували самотужки. Хто відновлював житло власним коштом, частину може відшкодувати за рахунок місцевого бюджету.

З цією метою депутати передбачили одноразову адресну допомогу у розмірі від 3 до 15 прожиткових мінімумів доходів громадян. Максимальна сума, яку може виділити міський бюджет на одного потерпілого, – 27615 грн. Як записано у рішенні, по стільки обов'язково виплатять погорільцям, у яких згоріло усе майно.

Житло для потерпілих

Власники житла, які потребують відселення, спочатку мають передати у комунальну власність міської ради зруйноване житло, що належить їм. Після чого міськрада за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету купує інше житло і передає його їм у власність. Усього таких постраждалих вісімнадцять.

І тут виникає логічне запитання, як задовольнити вимоги потерпілих у придбанні нових помешкань? Від чого відштовхуватися? Адже будинки були різні: більші і менші, старі й тільки-но збудовані.

Це питання регулює ст. 86 Кодексу цивільного захисту, де сказано, що будівництво або закупівля житлових будинків чи квартир для постраждалих, які проживали в будинках державного або комунального житлового фонду, здійснюється за рахунок державних коштів, виділених на зазначені цілі, з урахуванням площі жилих (нежилих) приміщень та кількості кімнат, якими володів постраждалий.

Середня вартість квадратного метра житла на вторинному ринку по Ічнянському району згідно з висновками торгово-промислової палати у Чернігівській області складає 6147,45 грн. Тож кожен господар самостійно може обрахувати, за скільки йому буде придбане житло. Кошти на це уже є.

За інформацією головного бухгалтера відділу обліку та звітності міської ради Світлани Радченко, станом на 26 листопада з державного бюджету за п'ятьма пакетами документів щодо усіх зруйнованих та пошкоджених об'єктів міській раді виділені п'ять траншів на загальну суму 8 млн. 416 тис. 139 грн. З них на придбання житла шістнадцятьом родинам – 5 млн. 223 тис. 181 грн. На придбання будинків, які не ввійшли у ці транші, буде здійснене дофінансування з держбюджету.

Депутати міської ради прийняли граничну вартість одного квадратного метра загальної площі житла по району – 7,5 тисячі гривень. Продавці можуть просити і більше за свої метри, але у цьому разі їхня конкурсна пропозиція, за словами начальника юридичного сектору міської ради Григорія Гармаша, буде відхилена.

Депутати у понеділок на вісімнадцятій (позачерговій) сесії дали згоду на прийняття у комунальну власність Ічнянської міської ради чотирьох будинків у селі Августівці, які належать трьом власникам.

А уже наступного дня конкурсна комісія з відбору пропозицій для придбання житла відібрала чотири житлові будинки в Ічні і на найближчій сесії депутати мають розглянути питання про їх придбання.

Соціальна сфера

На аварійно-відновлювальні роботи по семи закладах соціальної сфери надійшли 2 млн. 221 тис. 425 грн. Гроші з держбюджету виділили на гімназію, Ічнянську [школу] №1, Бурімську, Дружбинську школи, ДНЗ №3, КП ВКГ «Ічень», Августівський сільський будинок культури.

Крім того, до траншів включені кошти на оплату виготовлення проектно-кошторисної документації з проведення аварійно-відновлювальних робіт по житлових будинках у приватному секторі.

Розпорядником державних коштів є також Департамент житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу ОДА. Саме він укладає договори на проведення аварійно-відновлювальних робіт. А не зробленого ще багато. І досі дружбинські школярі їздять на навчання до гімназії.

До речі, на останній сесії окремі депутати висловлювали сумнів щодо того, чи вистачить на ремонт Дружбинської школи виділених держбюджетом грошей. Нарікали на експертів, які склали дефектні акти. А відтак міська рада буде змушена власним бюджетом покривати необхідні витрати.¹

¹ ТС, 29 листопада 2018 р., № 48, с. 2.

У Дружбі відновлюють будинки

Комплексний ремонт житлових будинків триває у військовому містечку смт Дружба, підпорядкованому Міноборони.

27 листопада три підрядні бригади розпочали встановлення вікон у п'ятиповерхівці №6 на вулиці 40-років Перемоги, – розповідає начальник будинкоуправління КЕВ м. Чернігів Тетяна Литвиненко. – 28-29 листопада вікна мають завезти на будинок №10, а 3-4 грудня – на будинок № 15. Бригади також перекривають металопрофілем дахи та встановлюють входні двері у під'їздах. Чи привезуть двері мешканцям квартир, поки що невідомо.

За словами Тетяни Литвиненко, робота підрядних бригад уповільнюється через брак вільного житла: будівельників ніде заселити. Деякі люди взяли їх до себе на квартири, але цього замало.¹

Ще не розміновані 110 гектарів

Другий місяць триває ліквідація наслідків надзвичайної ситуації, до якої призвели вибухи на складах у військовій частині.

Як повідомляє на своєму сайті департамент цивільного захисту та оборонної роботи Чернігівської ОДА, всього очищено 79623 га прилеглої території, опрацьовано 308 повідомлень від населення про [виявлені] боєприпаси, вилучено 76729 вибухових предметів. Залишилось очистити 110 га.²

¹ ТС, 29 листопада 2018 р., № 48, с. 2.

² Там само.

Робота без права на помилку

Майже два місяці на Ічнянщині працює зведений піротехнічний загін Державної служби України з надзвичайних ситуацій. На 4 грудня піротехніки вилучили понад 95 тисяч небезпечних знахідок. Вони перевірили майже 80 тисяч гектарів території зони ураження.

Найбільше знаходять гранат

– У зведеному загоні – 143 піротехніки з усіх областей України. Найбільше – з нашої та Київської, – розповів начальник райвідділу УДСНС Віктор Кравець. – Територія, яка потрапила у зону ураження, поділена на 80 ділянок розмінування. Фахівцям залишилося очистити одну ділянку, а це близько 13 гектарів навколо самого арсеналу.

Зранку, отримавши завдання, піротехніки приступають до роботи – їдуть на свої ділянки збирати вибухонебезпечні предмети. Найбільше знаходять гранат. Усе виявлене транспортують на 6-й арсенал.

Зайве говорити, що ця професія небезпечна. Такі фахівці щодня ризикують своїм життям і здоров'ям. Приміром, під час розмінування 62-го арсеналу у Новобогданівці Запорізької області 2007 року загинули три піротехніки.

Мешкають у Парафіївці та Ічні

У Парафіївській лікарні та гуртожитку цукрового заводу мешкають 47 осіб. Ще 77 – у Ічні: гуртожитку маслозаводу, райлікарні, спортивній школі, пожежній частині, аграрному ліцеї. Там живуть безкоштовно, а за кошти міського бюджету – у комплексі «Марсель». Скільки мерія заплатить – поки не знають, адже буде складений відповідний договір, який наразі на стадії вирішення, повідомила міський голова Оксана Андріанова.

22 піротехніки виявили бажання винаймати житло. Кажуть, дехто не платить взагалі, так домовилися з господарями.

Гаряче харчування їм готують у ресторані Ічнянської райспоживспілки. Тут – сніданок та вечеря, обід доставляють в Августівку. Там, на в'їзді у село, розміщений пункт обігріву та дислокується медична служба.

У листопаді міська рада виділила понад 165 тисяч гривень на 35 днів харчування піротехніків.

– Роботи планують завершити орієнтовно до 15 грудня, – зазначив Віктор Кравець. – Потім буде підписаний акт передачі очищених територій місцевим органам влади.¹

¹ ТС, 6 грудня 2018 р., № 49, с. 4.

Очищення території району завершилося

Більше ста тисяч вибухонебезпечних предметів розлетілося навсібіч з території арсеналу під час вибухів. Їх більше двох місяців збирали рятувальники. І днями відрапортували про завершення очищення території.

18 грудня виконувач обов'язків голови РДА Валентина Рябчун отримала від начальника обласного управління ДСНС Романа Гордового акт виконаних робіт про очищення від вибухонебезпечних речовин 16-кілометрової зони ураження внаслідок вибухів на складах у військовій частині А1479.

Цього дня чекали люди, вільне пересування яких на площі у 80 тисяч гектарів досі було обмежене. Лісівники і аграрії, які не мали безперешкодного доступу до своїх виробничих територій.

Чекали і рятувальники, які більше двох місяців, день у день, прочісували багатокілометрові ділянки. До розмінування був залучений зведений піротехнічний загін чисельністю 150 чоловік та 50 одиниць техніки.

Очищення території закінчили згідно з планом розмінування – 15 грудня.

Протягом двох тижнів тривав контроль якості проведених робіт. Як це передбачено після очищення забрудненої території. Десять відсотків її повторно перевіряють за допомогою спецапаратури та техніки. Перевірка підтвердила якісне проведення розмінування. А навесні проведуть такий контроль інших ділянок.

– На сьогодні всі заходи, визначені планом розмінування, виконано своєчасно та в повному обсязі, – повідомив під час брифінгу перший заступник голови ДСНС Олег Мельчуцький.

Він також наголосив, що протягом 2019 року ДСНС забезпечить моніторинг очищеної території, оперативне реагування у разі виявлення вибухонебезпечних предметів, супровід сільськогосподарських робіт, а також спільно з місцевими органами влади проводитиме інформаційно-роз'яснювальну роботу щодо правил поведінки у разі виявлення вибухонебезпечних предметів.

Частина запитань під час брифінгу була адресована також губернатору Олександру Миснику. Зокрема, щодо відновлення житла потерпілих громадян.

– На придбання житла потерпілим громадянам та на відновлення з державного бюджету виділено вісімнадцять мільйонів гривень. Нині придбані дев'ять будинків. Документи ще по шести знаходяться у нотаріуса. До кінця року державні кошти треба використати, бо доведеться повертати у бюджет, – сказав губернатор.

Цього дня сімдесят дев'ять рятівників отримали нагороди. Серед них – і наші. Найвищою відзнакою міністра внутрішніх справ «За безпеку народу» нагородили начальника районного відділу УДСНС Віктора Кравця. Нагрудним знаком «За відзнаку в службі» – командира відділення Анатолія Бульбу та пожежного-рятувальника Анатолія Дроздова.¹

У військовій частині тривають підривні роботи

З 14 грудня на технічній території військової частини А 1479 зривають вибухонебезпечні предмети, накопичені під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та які заборонено перевозити. Про це повідомив нещодавно призначений командир частини Станіслав Карауш.

Утилізують їх щоденно, з 12-ї до 13-ї години, крім вихідних та святкових днів. Роботи триватимуть до повного знешкодження вибухонебезпечних предметів.

11 грудня за погодження Генштабу командування військової частини попередило міську раду про початок підривних робіт. Оскільки утилізація вибухонебезпечних предметів проводиться на території військової частини, міська рада не має вирішувати, давати на це згоду чині, повідомив командир.²

¹ ТС, 20 грудня 2018 р., № 51, с. 1-2.

² Там само, с. 1.

Головною проблемою військової частини залишається під'їзна дорога

Сергій Гришко командиром частини А 1479 призначений з липня 2019 року. Чи не розформують частину, чи посилені заходи безпеки та які інші зміни відбулися за рік після надзвичайної події на арсеналі – про це він розповів нашим читачам.

– Після подій 9 жовтня минулого року не безпідставно почали говорити про розформування частини. Є підтвердження цим чуткам?

– Офіційної інформації про розформування частини немає. Хоча чутки ходять різні, адже нас збиралися розформувати ще з 2005 року. Але після вибухів у частині будується гуртожиток для контрактних військовослужбовців. Він готовий на 70%, зараз там тривають внутрішні роботи. Тож, на мою думку, мови про закриття частини бути не може. І взагалі сьогодні скорочувати кількість військових баз не можна. Їх навпаки потрібно розвивати, адже це запорука безпеки країни.

– Наскільки нині безпечне сусідство з арсеналом?

– Усього розповісти не можу, але запевняю: люди можуть спати спокійно. На сьогодні значно удосконалено порядок зберігання боєприпасів. Посилено контроль у частині та прилеглий до неї території. Установлено більше попереджувальних знаків, щоб обмежити кількість «випадково» заблукалих. Зокрема, такі таблички розміщені біля кожного в'їзду в ліс, довкола частини. Для пожежної безпеки постійно проводиться дискування території. Посилено контроль за повітряним простором для захисту від військових та цивільних безпілотних літальних апаратів. Патрулі щоразу перевіряють цілісність огорожі периметру. Встановлено додатковий контрольно-пропускний пост на під'їзді до самого містечка. Таким чином за межами частини обмежено доступ на автотранспорті сторонніх людей до магазину, школи, дитсадка та клубу.

Проте рівень безпеки навіть найсучаснішої військової бази завжди можна покращити. Зокрема, ніколи не буде зайвим збільшення кількості особового складу, хоча і сьогоднішня чисельність військовослужбовців цілком здатна забезпечити виконання поставлених цілей. Головною ж проблемою частини є під'їзна дорога. Її ремонт поряд із ремонтом житла цивільного населення мав би стати першочерговим завданням для обласного керівництва.

- До речі, про ремонт. Інфраструктуру частини відновлено?

- Сьогодні частина має кращий вигляд, ніж до подій у жовтні 2018 року. Відремонтовано контрольні-пропускні пункти, покрівлі, замінено всі вікна в житлових будинках, адміністративних приміщеннях. Зроблено євроремонт у медпункті, спортзалі, водонасосній станції, пожежній роті. Тривають роботи у солдатській їдальні, клубі та казармі.

- У контрактних військовослужбовців інтерес до служби не знизився?

- Вибухи не вплинули на мотивацію до служби в нашій частині. 16 чоловік уже прийшли на службу, очікуємо ще одинадцять лейтенантів. У більшості це молоді хлопці після інститутів, середнім віком 25 років. Усі вони з різних областей України. Впевнений, найближчим часом піти на контракт у нашу частину бажаних стане ще більше. І не останню роль у цьому зіграє новий гуртожиток покращеного планування, який мають здати в середині 2020 року. Поверхи в ньому будуть поділені на блоки, які складатимуться з двох кімнат, душової та вбиральні. Кімнати розраховані на чотирьох військовослужбовців. На кожному поверсі передбачено кухню, кімнату для прання та сушіння білизни.

- А що за вибухи лунають у частині останнім часом?

- Наразі ще тривають роботи з розмінування території. Що можна транспортувати – вивозиться на військовий полігон за межі району. Нетранспортабельні залишки боєприпасів підриваються на місці, але в значно меншій кількості. Основну частину робіт планується завершити впродовж 2020 року.

- Про причину минулорічної пожежі на арсеналі можете щось сказати?

- Говорити про причини не можу, адже ще триває слідство. Можу сказати лише, що більшістю проведених експертиз встановлено факт належного зберігання боєприпасів. Також упродовж року у нас проводяться постійні перевірки центральним управлінням безпеки, військовою службою правопорядку та іншими. Суттєвих недоліків у роботі, які б впливали на боєготовність, безпеку зберігання та охорони боєприпасів, не виявлено.¹

¹ ТС, 10 жовтня 2019, № 41, с. 2.

У Дружбі та Августівці люди рік мешкають у пошкоджених житлах

Або без ремонту, або з ремонтом, але неякісним

Рік без ремонту стоїть будинок Віри Петренко із Дружби, а ще – її доньки та престарілої матері. Говорить, оббиває всі пороги, двічі до президента писала, а толку ніякого. Відповідь коротка: грошей нема.

– Нам обіцяли зробити ремонт у будинку, однак рік пройшов і нічого не робиться. Дали нам, правда, відразу шпалери і багети. Але стелю потрібно штукатурити, бо тільки торкаєшся, починає сипатися далі. Єдине, що зробили нам після вибухів, вікна поставили. Але ж подивіться на ті вікна! З кожного боку від рами до коробки зазор по п'ять сантиметрів. На сонці піна світиться, а зимою там лід намерзає. А ще, як і у багатьох, у нас відірвало коридор від хати. Між стіною і стелею рука пролазить. Та це ще далеко не все. Доньці як постраждалій мали купити інший будинок. Та депутати міської ради вирішили, що хата прийшла у непридатний стан через неналежний догляд. І це незважаючи на висновок експерта, згідно з яким житло стало непридатним саме внаслідок вибухів. Найцікавіше, що в міській раді не змогли знайти цей висновок. Тому ми мусіли їхати в Чернігів і брати копію. Навіть вікна не змогли замінити безкоштовно. Будівельники сказали, що не можуть вибити старі рами, бо стіна просто випаде. Через цю ситуацію дочка звернулась до суду, – розповіла Віра Петренко.

У багатьох випадках, якщо ремонти й зроблені, то люди стурбовані якістю виконаних робіт.

– Якщо з вулиці глянути – ніби все й нормально, – розповідає Людмила Назаренко, дружина військового пенсіонера. – Дах перекрили, поставили пластикові вікна, встановили двері у кімнату. Багатьом це й не снилось, але якість сумнівна. Дах відремонтували, але, коли пішов перший дощ, у під'їзді намокла стеля. Добре, що бригада не встигла поїхати і все виправили. Але де гарантія, що всі роботи не так само виконано? Або ось замінили нам двері вхідні. Зробили так, що вони по всіх квартирах відчиняються на одну сторону. Щоб нам вийти з квартири, потрібно було перекрити вихід на східці. Правда, будівельники виправили недолік, переваривши двері на іншу сторону. Тепер вони якось комічно виглядають. Ручка знизу, замкова щілина зверху, а щоб двері відкрити, ручку потрібно піднімати вгору. Ну, а в квартирах взагалі нічого не

робилося. Жодного разу комісія не ходила по самих квартирах, а описувала тільки зовнішні пошкодження. Це навіть обговорювалося на зборах. Самі робити нічого не можемо, бо це відомче житло і ніяких прав на нього ми не маємо. Тому багато хто так і зимував з облупленою плиткою та голими простінками. А ще після вибухів ремонтуємо дачу в Гейцях. На неї не змогли отримати ні вікон, ні хоч якихось будматеріалів. Бо в той час, коли комісія проводила обстеження, були на роботі.

Ремонтувати хату нікому

На краю Августівки, найвіддаленішому від траси, зустрічаю Тетяну Зінченко. Питаю, як живеться – відразу чую нарікання.

– Погано живеться, бо ж ніхто ніякі ремонти робити не хоче, – розповідає Тетяна Зінченко. – Ось зайдіть подивіться, коридор після вибухів сів і далі сідає через зрушений фундамент. Двері вхідні перекосило і чим далі, більше підлогу черкають. Мені пообіцяли дати цегли на фундамент, тільки ж забирати самій потрібно. Чим я її з Ічні привезу, якщо в мене з доходу одна пенсія в півтори тисячі гривень? Правда, були самі привезли гіпсокартон на стелю та 20 шиферин на перекриття того ж коридору. Так воно і лежить усе, бо що я сама з ним зроблю? Син у мене з дитинства інвалід і таку роботу по господарству робити не може. Люди наймали робітників. А я торік попросила дірку заштукатурити коло дверей, так із мене взяли 200 гривень. Потім ще їй самій довелося домазувати глиною, бо в них цемент закінчився. З минулої осені у нас як була комісія, так більше ніхто і не заходив. Я вже добиватися нічого не хочу, бо, бачу, це без толку і кругом одна наслідка. Хоч вікна нам замінили майже відразу.

Компенсацію не отримали, бо не знали як

До розмови долучається сусід, 83-річний Петро Середа. У його будинку ремонт робили діти, через що і не змогли отримати грошову компенсацію.

– Відразу після вибухів бовдур на хаті був розбитий, шифер розкритий, в коридорі два здорових вікна вирвало з рамою, – розповідає пенсіонер. – Все самотужки приладнали, діти допомогли, робочих наймали. Через це не змогли отримати компенсацію за проведені ремонти. Ми ж не знали, що з майстрами потрібно укладати офіційні угоди, зберігати чеки на весь придбаний будматеріал. А зимою підлогою пішов холод, бо стіни з фундаменту сантиметрів на п'ять з'їхали. Веранда почала відколюватись, фундамент дав тріщину.

Міська рада звернулася до Кабміну

Після вибухів, восени 2018 року, з резервного фонду державного бюджету Чернігівській обласній держадміністрації було виділено 100 мільйонів гривень. В області тоді вирішили більшу частину коштів освоїти самотужки. За використання коштів на проведення аварійно-відновлювальних робіт у житлових будинках відповідав департамент житлово-комунального господарства ОДА. Міську раду визначили розпорядником коштів нижчого рівня за напрямками проведення аварійно-відновлювальних робіт соціальної сфери та придбання житла. На ці потреби Ічнянській громаді виділили 8,8 мільйона. З виділеної суми не встигли використати 200 000 на ремонт школи та через неквапливість постраждалих не змогли придбати один будинок.

У березні цього року на виконання доручення голови облдержадміністрації міська рада почала виготовлення зведеного кошторису, щоб через ОДА звернутися до Міністерства регіонального розвитку для повернення коштів, виділених на ліквідацію наслідків вибухів.

Кошторис на пошкожені будинки виготовили, літо минуло, а грошей так і немає. Тож на сесії 30 вересня депутати прийняли звернення міської ради до Кабміну з проханням пришвидшити процес виділення коштів для ліквідації наслідків вибухів.

Зокрема, у зверненні йдеться про те, що громадою «профінансовано із міського бюджету проектним організаціям за виготовлення проектно-кошторисної документації у приватному секторі на суму 137,124 тис. грн., соціальній сфері – 36,951 тис. грн.». Загалом у 2018 році на аварійно-відновлювальні роботи соціальної сфери міськрада використала 3159,227 тис. грн. Будинків придбано на суму 5649,706 тис. грн. та оплачено виготовлення проектно-кошторисної документації для відновлення приватного житлового фонду на 7,369 тис. грн.¹

¹ ТС, 10 жовтня 2019, № 41, с. 1,3.

Багато хат в Августівці стоять пустками

8 жовтня минає два роки, як уночі запалали артилерійські склади військової частини в Дружбі. Здетонували тисячі снарядів – і від вибухів здригалася земля. Ніколи не забудеться, як люди в паніці покидали свої будинки і нажите майно, думаючи лише про те, щоб устигнути врятуватися.

На щастя, жодна людина тоді не постраждала. Бог уберіг, казали люди. І ліс навколо бази, який прийняв на себе усю вибухову силу.

Найстрашніше пережили августівці та дружбинці.

Сахалін – район Августівки, який найбільше зазнав руйнувань. Багато хат стоять пустками, бо їх визнано аварійними і людей звідти відселили у нові, придбані державним коштом, оселі.

Упереміш із аварійними – жилі. Серед них немає жодної, яка б не зазнала пошкоджень. За висновками експертів, ці хати потребували лише ремонтів.

Пережите жахіття ночі 9 жовтня 2018 року глибоким рубцем лягло на серце кожного августівця.

– Було десь три години ночі, як щось гримнуло. Я подумала, що то грім. – Згадки про ті страшні події 67-річній Тетяні Зінченко давалися важко. – А як вийшла надвір, сусіди кажуть: тікайте, то база горить. Спочатку снаряди летіли один в секунду. І пожежі ще не було. Але потім розривів стало більше. Ми з сином інвалідом вибігли під двір. Тільки вийшли, нас забрала Небеська, по чоловіку не знаю, що на Сахаліні живе. Її менша дитина і мати поїхали з Крутіковим ще через Ічню. А вона із чоловіком і старшим сином уже тудою не могла виїхати, бо снаряди вже летіли. На 720-ому кілометрі¹ вони зупинилися у людей попити води – її чоловіку стало погано. Там їй дали взутися, бо вона була боса.

Ще до Ольшани не доїхали – машина зламалася. Ми опинилися серед поля. Коли подивилися на село, побачили над ним величезний гриб. Ну все, кажу, нашого села немає. Один Бог знає, що ми тоді пережили. Ми стали йти в Ольшану. Дорогою зустрічали людей, які теж туди йшли із 720-ого кілометра. Прийшли до школи, а вона закрита, тоді пішли на трасу. Там нас забрала машина з будкою, довезла до сумської траси. Тут стояло

¹ Зупинка на залізниці Ічня-Прилуки.

багато людей. Хтось сказав, що у Манжосівці збираються люди. Вирішили їхати туди. Довезла нас вантажівка, яка возить зерно.

Син дуже злякався тоді, а ще забився дуже, коли залазив на машину. Він до того погано ходив, а тут таке. З тих пір почав хворіти і ось пів року, як його не стало.

Приїхали ми в Манжосівку. Там, дітей і старих людей головиха селила у садочок. Із августівців ми із сином були лише удвох. Спасибі, нам зразу поміряли тиск, дали заспокійливого, напоїли чаєм. Місцеві люди стали зносити продукти і в сім ранку всі уже поснідали. А потім подзвонив хрещеник і забрав нас у Борзну. Там була й моя дочка із дітьми. І сусіди там були.

Через два дні приїхали додому. Хата, слава Богу, встояла. Вікна повилітали, димаря не було, коридор від хати відстав сантиметрів на сорок, на ньому потрощило шифер... Але жити якось можна.

Димар зробили самі, дочка виходила у міській раді, щоб нам поставили вікна пластикові, але доробляли їх самі. Ще дали шиферу, щоб перекрили коридор. Але я немічна і той шифер так і лежить. Послали брезент та вкрили листками заліза від дощів.

Як була дірка у стіні між коридором і хатою, так і зараз є. Ганчірками затулила – і все. Спочатку кілька разів зверталася у міську раду за допомогою, а тоді уже й перестала. Так і доживатиму. Що уже мені тут залишилося.

У 86-річної Галини Середи у ту страшну ніч, на щастя, гостював зять. Як розірвався снаряд у городі, вони спішно зібралися і виїхали у Прилуки до його сестри. «Спішили так, що і хату не закрили і документи залишили, – згадує жінка. – Повернулися, а шифер на даху побитий, стіна у літній кухні випнула, глиня уся пообвалювалася, у хаті пішли тріщини на фундаменті, у коридорі вікно було вибито. Скрізь валяється скло – і в коридорі, і на вулиці. Жах, що було. А вибухи ще тривали, тож зятя відправила додому. Мені все одно помирати, а не дай Боже, щось із ним трапилося б. А невдовзі у мене сталося два інфаркти. Доки лежала у лікарні, мені хату перекрили, бо пішли дощі і стеля затекла. І зараз лежать листки гіпсокартону, щоб підбити стелю, але немає кому. Син – далеко, у Комсомольську, дочка – ближче, у Червонограді. Син переніс чотири операції. Кому вона тут треба? – махнула рукою жінка на ще порівняно не стару хату.

А й справді, кому? Хто не виїхав за хороших часів, той покинув рідну домівку після вибухів. Родина Лаврінців, які, думалося, що вікуватимуть в Августівці, як кажуть, за годину виїхала. Валентина після стресу лікувалася з інсультом. А коли на складах згодом почали підривати залишки боєприпасів і хата знову стала ходити ходуном, виїхали звідси у більш тихе місце.

Нагадаємо, що з обіцяних для постраждалих ста мільйонів, виділених урядом на відновлення зруйнованих будинків та соціальної інфраструктури, у район прийшли близько дев'яти. Зокрема, й на придбання житла для шістнадцяти постраждалих, оселі яких визнані аварійними. Місцева влада і цього року зверталася до губернатора з приводу виділення коштів на відновлення осель. І він пообіцяв порушити це питання в уряді. Але уже й цього губернатора немає. І коштів теж.¹

¹ ТС, 8 жовтня 2020, № 41, с. 7.

Фотоілюстрації до частини I

Пошкодження багатоквартирного будинку в смт Дружба. 9 жовтня 2018 р.

Валентина Ткаченко.
смт Дружба, жовтень 2018 р.

Пошкодження будинку
родини Требків.
Село Гмирянка, жовтень 2018 р.

Фотоілюстрації до частини I

Воронка від снаряду на вулиці Дрофаня. Ічня.

Пошкоджена сушарка. Ічня, елеватор «Інтера». Її пожежу дехто з ічнянців сприйняв як пожежу залізничного вокзалу або маслозаводу.

Фотоілюстрації до частини I

Прем'єр-міністр Володимир Гройсман 9 жовтня у Парафіївській школі, яка прийняла евакуйованих

Евакуйовані від вибухів у Парафіївці

Фотоілюстрації до частини I

Розмінування. Піротехніки за роботою. Листопад-грудень 2018 р.

Фотоілюстрації до частини I

Пожежна рота військової частини в смт. Дружба

Нагорода за небезпечну працю

Частина II

2022

Російська окупація Чернігівщини у 2022 р.
(Взято з: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>)

Редакцію замкнули, техніку вивезли по домівках

Минає рік з дня повномасштабного наступу російської орди на українську землю. Ніби у страшному сні ми прокинулися вранці 24 лютого 2022 року. Повідомлення про початок вторгнення росіян викликало спершу шок, а потім сльози, страх, розпач і лють. Схопивши телефони, стали обдзвонювати дітей, родичів, щоб дізнатися як вони. Усі говорили майже те саме: у Києві, Сумах, Полтаві, Охтирці – чути вибухи, авіація бомбить міста... Ввімкнули телевізор і стежили за останніми новинами. А там говорили про просування ворога в глиб країни.

На роботі роботи не було. У думках якість сум'яття... Вирішила йти у міську раду. Розуміла, що там має бути координаційний штаб – і з ним нам треба спільно працювати. Усе керівництво було уже на місці. Відчувалося велике напруження. Домовилися, що будемо із міською радою на телефоні.

Вернулася в редакцію. Розумію, що нічого конкретного сказати не можу. За однією із працівниць заїхали знайомі – вона евакуювалася. Як згодом дізнаємося, виїхала за кордон. Решта працівників залишилися на місці, але перебувають вдома, оскільки ворог уже на Ічнянщині. Зайвий раз виходити на вулицю усі бояться.

Побоюючись за редакційне майно, вирішили комп'ютерну техніку забрати додому. Так вона у нас стояла аж до початку травня. Протягом березня-квітня «Трудова слава» виходила лише в електронному вигляді. Що ми могли на той час публікувати? Лише загальну інформацію. З міркувань безпеки повідомляли лише те, що було доступно у соцмережах, адже фейсбук-сторінка нашої газети не захищена, загальнодоступна. Публікували матеріали на свій страх і ризик. Ніхто не знав наперед, як складуться воєнні події, чи не захоплять Ічню та чи не будуть затримувати активістів. На щастя, за місяць наші славні воїни вибили ворога з Чернігівщини і життя помалу почало вертатися у своє русло.

Ми повернули техніку в редакцію і у квітні готові були випустити черговий номер газети, але до цього не готові були ні обласна друкарня, яка зазнала руйнувань під час обстрілів, ні пошта, сортувальна станція якої була зруйнована в Чернігові. Та й ще не скрізь можна було доїхати через зруйновані мости.

Лише 14 травня вийшов друком наш перший за повномасштабну війну номер. Та й той за браком паперу, коштів та за неповного складу творчих працівників вийшов на чотирьох сторінках. Таким форматом він видається й нині. Але надія у те, що наші кращі часи з перемогою обов'язково повернуться, надихає нас працювати так само віддано і натхненно.¹

Ніна Наливайко, редактор.

¹ ТС, 23 лютого 2023 р., № 7, с.1.

Ічнянщина у дні окупації

Ічнянщина найбільше постраждала від навали російської орди з-поміж інших колишніх районів, які увійшли до складу Прилуччини. Таку інформацію оприлюднив в.о. начальника Прилуцької районної військової адміністрації Володимир Чернов.

Більше місяця Ічнянщина перебувала в окупації. Внаслідок обстрілів найбільше постраждали Крупичполе, Припутні, Сваричівка, Вишнівка, Дорогинка, Бакаївка, Комарівка, Більмачівка – села Ічнянської і Мартинівка – з Парафіївської громад.

Спершу росіяни не стріляли по мирному населенню, мабуть, сподівались на теплу зустріч із квітами, але пізніше почали обстрілювати все навколо, зганяючи своє зло за поразку на цивільних жителях.

Жителі Ічні протягом всіх днів окупації з острахом вслухалися у гучні канонади артилерійських, танкових, мінометних розривів. Іноді навіть було чути автоматні черги. А жителі названих сіл стикалися із ворогом віч-на-віч, від якого ховалися у підвалах та погребях, у лісі, на болоті, на городі...

Але й там було небезпечно. Як тільки ворог зрозумів, що люди ховаються у болоті, вцілили у сухі очерети і під Дорогинкою зайнялося болото. Із перших звісток, що дійшли до Ічні, було повідомлення, що у Дорогинці ворог підпалив школу. Стріляв по житлових будинках і техніці. У цьому селі шість будинків вщент спалені. Багато будинків зазнали осколкових пошкоджень або обстріляні із стрілецької зброї. Пограбували орки і місцевий магазин.

Зазнала Дорогинка і людських жертв – росіяни убили місцевого хлопця, який трапився їм на очі. Інший чоловік намагався вивести родину із села і його тяжко поранили.

Не скоро зітруться із пам'яті чорні дні окупації у крупичпільців. На території села було убито чотирьох чоловік.

Як розповіла одна із місцевих жительок, ворожа техніка колонами їздила через село. Було дуже страшно. Вони ховали де прийдеться, але частіше у погребях.

– Добре, що наша староста створила закриту групу, де повідомляли про пересування ворога. Ми живемо серед села, тож доки вони з околиці доїдуть, ми уже сховаємося. Спочатку орки проїжджали, але хат не обстрілювали. А як їх стали бити, то вони свою злість зганяли на нас. Танк, вище за хату, і на ньому сидять автоматники і

стріляють на обидва боки. А ми у щілинки дивимося. У селі немає жодної цілої хати. Стріляли запальними кулями. Тоді від них починалися пожежі, але гасити не можна було, бо могли розстріляти. Натерпілися такого, що не дай Боже нікому, – згадує жителька Крупичполя.

Більше десяти будинків у Крупичполі були зруйновані, решта – пошкоджені. Зазнала обстрілів і місцева школа.

У Більмачівці «денацифікували» трансформатор і водонапірну вежу, залишивши людей на якийсь час без електрики і мешканців багатоквартирних будинків без води. Один будинок спалили, зруйнували одну квартиру, спалили декілька одиниць техніки.

Жодного неушкодженого будинку не залишилося у Мартинівці, яка в окупації була 36 днів. Особливо постраждала родина Гуржій, яким росіяни спалили будинок, літню кухню, обстріляли автомобіль, а потім ще зайшли у господарство і забрали деякі домашні речі: болгарку, ключі, генератор.

Значних руйнувань у селі зазнала ще одна сільська хатина, де мешкала 92-річна бабуся. Спалили росіяни і легковий автомобіль місцевого медзакладу.

Світлини із цього села розлетілися інтернетом, бо тут рашисти ще й поглимивися над пам'ятником воїнам-визволителям. Він простояв тут більше сімдесяти років. Нині уже рашистські окупанти, а це внуки-правнуки тих визволителів, топчуть українську землю і вбивають та катують українських людей. Окрім цього, нелюди відтяли пів голови у погруддя Тараса Шевченка. Чим уже їм заважав наш поет?!

Про окупацію Мартинівки залишився й гіркий слід людських втрат: вороги убили місцевого чоловіка.

За інформацією міської ради, за період окупації в Ічнянській громаді загинуло 26 жителів, із яких 22 – розстріляні.

У Парафіївській громаді одна людська втрата – розстріляний мартинівець.¹

¹ ТС, 12 травня 2022 р., № 9-10, с.1.

Ічнянщина у дні окупації (продовження)

Бакаївка та Комарівка відчували, що таке «руській мір» у перші дні війни. Через ці села йшла ворожа техніка, тут зупинялися орки на ночівлю, хазяйнуючи в будинках місцевих. Налякані мешканці цих населених пунктів ще й досі не можуть оговтатися від пережитого. **Ворог приніс їм біль та страждання.**

«Так бахкало, наче страшний суд»

До Бакаївського старостинському округу приїхало чимало людей із Чернігова, Києва, Ніжина, обирали це місце для сховку. Однак з першого дня війни тут було неспокійно: люди постійно чули вибухи. А 26 лютого сюди заїхали окупанти, що рухалися у напрямку Великої Дороги, що на Ніжинщині. Заїхали танки, гаубиці, самохідні артилерійські установки, бензовози, БТри і БМП, що, як колорадські жуки, повзли і повзли через Комарівку та Бакаївку.

Жителі Бакаївки кажуть, що у двадцятих числах березня рашисти нищпорили у льохах, хатах, сараях, начебто шукали тих, хто замінував їм дорогу, на якій підірвалася їхня техніка.

Люди навіть прощалися одне з одним – так було лячно. Вони не знали чи виживуть, бо над їх головами літали ворожі кулі, поряд зривалися снаряди, їх обстрілювали з мінометів. Тож вони просили спасіння у молитвах до Бога.

– Тут наче страшний суд був, бо добряче бахкало і ми всі боялися, – розповіла одна із місцевих жительок Бакаївки. – Особливо, коли ворога наші вибивали. І вдень, і вночі жили у напрузі, бо не знали, що чекати від «непсиханих гостей».

Люди зізнаються, що страшно було усім. Ті, хто жив скраю, тікали у центр села, бо там спокійніше та безпечніше. Дехто навіть тимчасово мешкав у нежилых хатах.

Найбільше перепало людям, які жили на початку села зі сторони Дорогинки. Від діяння ворогів у Бакаївці у чотирьох господарів знищені добротні хати. Багато й таких осель, в яких пошкоджені та побиті стіни, вікна, паркани.

Добре видніється розтроснений орками високий будинок, що стоїть на початку села: без даху, вікон та повністю обгорілий. Господарі залишилися живі, адже заховалися у погребі. Наразі вони тимчасово мешкають у сусідській хаті. Люди кажуть, що її власник мешкає у

загарбницькій росії, проте має проукраїнські погляди, тож залюбки надав своє житло для односельчан.

Рашисту під час обстрілів стало страшно – заховався у погріб

У мирний час у невеликій Комарівці мешкала жменька людей – загалом 15 чоловік. А після 24 лютого у село до родичів та знайомих заїхало трохи більше 30 осіб – теж думали, що тут безпечно. Проте виявилося, що не зовсім. Тож більшість із них вивезли у Бакаївку.

Люди розповідають, що у Комарівці залишилося дев'ять людей. Їх рашисти загнали у будинок Ганни Дирди і наказали не виходити, погрожуючи розстрілом. Навіть гармату у бік хати направили – це, щоб селяни розуміли, що орки налаштовані серйозно.

Самі рашисти, як щурі, лазили по чужих садибах та займалися мародерством.

– Дістали з льоху мішок кормових буряків. Але не розуміли що це, то понесли місцевим аби ті розказали що воно таке, – поділився одним випадком житель Бакаївки. – Коли дізналися, що люди його не їдять, буряки викинули посеред вулиці.

Згадують місцеві і ще один випадок. Під час одного з обстрілів, люди побігли ховатися у погріб і з ними побіг рашист – молодий бурят невисокого зросту з автоматом. Сказав, що йому теж страшно – і півтори години жителі Комарівки просиділи із російським окупантом, доки не стихло на вулиці.

Орки ставили людей на коліна, роздягали, обдивлялися тіло, чи є татуювання. Забирали мобільні телефони, втім тільки сенсорні.

У хаті місцевого пенсіонера, який теж був разом із загнаними односельцями, орки влаштували шпиталь: привозили поранених, яким надавали медичну допомогу. Але потім прокляті вороги цей будинок обстріляли. Загалом у Комарівці орки добряче пошкодили три хати та урочище «Жевак».

Та це дрібниці, порівняно з людськими життями. А з ними жителі Бакаївського старостинського округу прощалися не раз і не два, аж до шостого квітня, коли рашисти покинули Бакаївку та Комарівку. На жаль, обірвалося воно у двох хлопців, котрі підірвалися на міні. У село чоловіки приїхали з Ніжина: думали, що у Бакаївці буде тихо...¹

¹ ТС, 19 травня 2022 р., № 11-12.

Ічнянщина у дні окупації (продовження)

На щастя, Ічнянщину оминуло горе Бучі, Ірпеня, Великої Дороги та багатьох інших міст, містечок і сіл, де рашисти залишили свій кривавий слід. Втім, нам і свого лиха вистачить, щоб ніколи не забути, як жилося у дні окупації. Про ті події розповіли жителі Припутнівського старостинського округу.

За один день люди нарахували понад 812 одиниць ворожої техніки

У Сваричівці, уздовж центральної дороги, що не хата – прострелена або вибита шибка. Це так селом з 25 лютого туди-сюди колонами військової техніки їздили рашисти та стріляли по хатах. Селяни понад місяць жили у страху.

– У моєму будинку три вікна побито. Он у сусідський у погріб прилетіло. У когось сінник згорів, нежила хата... У старій школі теж усі шибки прострелені, – поділився пережитим Сергій Струк. Його оселя розташована над дорогою, тому він постійно бачив пересування колон ворожого війська.

Місцеві пригадують, що бачили російських солдатів біля своїх дворів, проте відзначили, що вони нікого не чіпали.

– Як подивилася, яка техніка йде – страшно стало. По телевізору на військовому параді навіть такої не бачили. Перші дні навіть рахували: і по 20 одиниць, і по 50, і по 70. Навіть по триста, а потім з рахунку збилися, – розповіла одна жінка, витираючи рясні сльози, – а востаннє, це було 31 березня, нарахували аж 812 одиниць. Було, що під моїми воротами танк цілий день стояв, тож у цей час ховалися у сусідському погребі.

Що у Сваричівці був «руській мір» видно по знесеному паркану та знищеному льоху у Юрія Титарова. Господар розповів, що туди влупив ворожий снаряд. У його хаті теж повилітали шибки, деякі з них він вже замінив, збирається поставити й новий паркан.

Оселя Ольги Науменко без паркану, у хаті замість шибок – плівка, у сараї немає даху.

– Бачите, що нарobili? – тяжко зітхнула бабуся, присівши на ганку під хатою, й починає хусткою витирати сльози, від яких просто захлинається. – Це було ввечері, ми були у хаті. Чуємо – тріщить, бахкає. Одна куля з вікна повз мене пролетіла і влетіла у стіну. Інша – повз доньку. Пробила духовку і грубу. Аж на дивані кулі були.

Ольга Михайлівна живе із донькою, піклується про неї, бо та пересувається на інвалідному візку. Грошей у родини немає, бо пенсія йде на ліки, тож старенька в розпачі, бо не знає, як все відремонтувати.

Ічнянцю Василю Сафіну довелося пішки ходити із дружиною через Бурімку у Сваричівку «різними тропами» провідувати хвору 92-річну тещу, бо вона навідріз не захотіла їхати у місто.

Чимало людей із центральної вулиці переселилися на край села, де було спокійніше. Але попри те, що люди змушені переховуватись у льохах та підвалах вони примудрялися допомагати нашим захисникам, передаючи координати і кількість ворогів.

Добре, що місцевих не чіпали, проте постійне відчуття страху за своє життя і життя родини, а ще ризик бути пограбованим або скривдженим – ось те, чого боялися мирні жителі Сваричівки. Зізнаються, що й досі не можуть відійти від пережитого, уночі страшно спати та лякаються кожного шурхоту.

«Сутками молилася перед іконою»

У Вишнівці майже за кожним подвір'ям теж стоїть своя історія. Ворожі війська з 25 лютого їхали через село, демонструючи, що вміють воювати тільки проти мирного населення. Тут спалили декілька хат, постріляли вікна. Свідком цих подій стала родина Трохименків, яка мешкає на центральній вулиці.

– *Спочатку наче все було спокійно. Я рахувала техніку. У мене родичі на Західній Україні живуть, то дзвонила їм, розповідала – вони не вірили, що таке у нас може бути. «Визволителі» десь тиждень стояли від нас недалеко, – поділилася Віра Григорівна.*

Якось одного дня до них у двір зайшло 12 орків. Налякана на смерть жінка заховалася у хаті, чоловік був на вулиці. «Гості» попросили набрати води з колодязя, господар не відмовив. По воду й до інших людей заходили, були спокійні, нікого не чіпали. Наприкінці березня окупанти стали агресивними і почали стріляти по хатах. Трохименки майже кожен день ховалися у погріб.

– *А вони все їдуть і бахають не перестаючи, що не можна всидіти, – ділиться крізь сльози пережитим жінка. Видно, що вона й досі не може оговтатися від нашестя русні, – і по хаті стріляли, шибку вибили, і по сараю. Чуємо – щось горить. Вискочили з погребя, дивимося: сарай горить. Хотіли загасити самотужки, але там сіна повно. Ще й орки повз хату їдуть і їдуть танками та ще якоюсь великою технікою. Добре, що у*

той час із погребів вилізли, бо в нього снаряд влучив. Інакше нас би завалило.

У сараї ще недавно був зерносклад, пташник, погріб, на горіщі – сінник – не вціліло нічогосінько, все згоріло. І чавуни та каструлі, і мотоцикл, генератор та ще повно всього нажитого – все згоріло. Зараз замість сараю купа уламків та розбитої цегли. У погребі під завалами залишилося повно картоплі, консервації. А ще пані Віра туди занесла трохи одягу, на всяк випадок, бо не знала, де доведеться ховатися від орків.

– У них людського немає нічого. Я сутками стояла перед іконою, молилася. Немає того дня, щоб я не плакала, – згадує Віра Григорівна.

Добрі люди Трохименкам дали картоплі, тож вони вже посадили город. Проте, ще не знають, як збудувати новий сарай із погребом, бо багато грошей треба.

Надовго запам'ятає 25 лютого, коли орки зайшли у Вишнівку, й Василь Міщенко. Адже у чоловіка був день народження, тож не судилося відсвяткувати. Господар із дружиною, сином та невісткою ховалися у погребі. А коли вороги безперервно стріляли, то Міщенкам довелося тікати у ліс, де викопали окоп.

Наразі про рашистів нагадують вибиті у будинку Василя Григоровича шибки. На місці сінника, де зберігалося сіно та дрова, – попелище. Посічений осколками паркан. На подвір'ї із розбитими вікнами стоїть шкільний автобус, бо чоловік працює водієм, і до війни возив дітей на навчання.

Загалом у Вишнівці зруйновані три оселі, гараж.

«Хай вони здохнуть!»

Припутні також опинилися на шляху російських колон. У місцевої жительки Надії Дейнеги російські фашисти рознесли вщент хату, залишилося тільки згарище.

Надія Іванівна часто приходять на своє подвір'я, бо годує худобу та птицю, яка живе у вцілілому сараї. Сама жінка із донькою та сином живе у сусідів-дачників. Як далі буде – хтозна.

– Двадцять три роки дбала, копійка до копійки складала, вся необхідна побутова техніка була, а зараз нічого немає. Тепер ми безхатки. Будинок був частиною мого життя, – ледь переводить подих пані Надія і розповідає, що хата була великою: 92 квадрати. – У ямі через

дорогу від будинку стояв ворожий танк. У дворі теж була їхня техніка, а ще два танки за хатою.

Найбільше росіяни стріляли в кінці березня, коли відходили. Надія Дейнега орків бачила у Припутнях 30 числа. Вони встигли продемонструвати, які з них «визволителі». У її хати того дня пили-гуляли та ночували. Їли її харчі, робили, що хотіли. Ще й автівку побили, вона у дворі стояла, колеса порізали. У цей час родина переховувалася у сусідів, потім Надія Іванівна пішла у хату забрати свої речі, тож і довелося там зустрітися з орками. Наступного дня вранці вони поїхали, підпаливши її хату.

У Припутнях ще є дві хати, в які потрапив снаряд. Тут згадують і про непоправні втрати: семеро загиблих жителів старостинського округу – п'ятьох російські військові розстріляли, двоє підірвалися на міні.

– *Щоб їх (рашистів – Авт.) не було взагалі на нашій землі, –* відказала Надія Дейнега. – *Хай вони здохнуть!*¹

¹ ТС, 26 травня 2022 р., № 13-15.

Добровольче формування Ічнянської територіальної громади №1: як створювалося і чим займається нині

Необхідність створення національного спротиву виникла через пряму загрозу російської армії нашій громаді. Тоді, як 26 лютого в Ічню поткнулися перші ворожі сили. Але не доїхали й до «Райавтодору», бо перед танками стали близько сотні мирних місцевих жителів, котрі стали впритул до техніки, щоб не дати їй проїхати далі. Усі просили росіян завернути танки туди, звідки прийшли. Протистояння виграли ічнянці. Окупанти розвернули свою техніку і поїхали назад. Активною учасницею тих подій була Катерина Бойко. Її відео про ці події поширилося інтернетом, яке підхопили провідні ЗМІ. А широко відомий український гурт «Без обмежень» навіть використав його у своєму кліпі на пісню «Вільні люди».

– Саме з 26 лютого розпочалася історія Добровольчого формування Ічнянської територіальної громади №1, – розповідає його командир Катерина Бойко. – Тоді ми зрозуміли, що наше місто треба захищати, бо тут живуть наші сім'ї, наші діти. І ми не хочемо, щоб на нашій міській раді замайорів російський триколон. Отже, наступного дня на площі Шевченка ми зібрали народне віче. Запросили пані мера, щоб спільно визначити наші задачі. Неочікувано підтримку отримали від в.о. начальника Прилуцької районної військової адміністрації Володимира Чернова. У телефонній розмові зі мною він підтримав нашу ініціативу щодо формування місцевого спротиву.

Командиром формування народне віче обрало Катерину. Спочатку вона працювала у приміщенні міської ради, спостерігала за камерами вулиці міста, керувала патрулюванням загонів добровольчого формування, які охороняли місто цілодобово. З перших днів розпочалася тісна комунікація з військкоматом, поліцією та ДСНС.

– Охочих записалося близько ста чоловік. Кожен хотів бути корисним. Цілодобово на в'їздах у місто, біля важливих об'єктів і комунікацій та інших критично-важливих об'єктів інфраструктури чергували добровольчі загони, вдень і вночі патрулювали вулиці міста, а як бачили підозрілих осіб – викликали поліцію. У нас була свого роду

група швидкого реагування. У телеграмі створили закриту групу для передавання інформації між собою, а також групу для інформування населення «Info_Ічня».

Пізніше зрозуміли, що треба на в'їздах будувати стаціонарні блок-пости, щоб не їздити містом у пошуках можливих диверсантів, своєчасно реагувати та вживати необхідні заходи задля громадської безпеки. Оскільки наші загони були незброєні, то ми домовилися із військовими спільно чергувати на блок-постах та вести боротьбу із ДРГ.

На початку березня почали звозити гуму, блоки і робити укріплення на в'їздах у місто у п'яти напрямках. Зараз в'їзди укріплені і посилено охороняються.

Зважаючи на можливу воєнну агресію, народні депутати затвердили закони «Про основи національного спротиву» та Положення про добровольчі формування територіальних громад.

Цим і скористалися ічнянські добровольці, щоб узаконити діяльність формування. 22 березня відбулися збори щодо створення Добровольчого формування Ічнянської територіальної громади №1, де Катерину Бойко обрали командиром. А 11 квітня депутати міської ради одноголосно проголосували за погодження її кандидатури на посаду командира.

– Ми, чоловіки, обрали командиром Катерину, бо саме вона була організатором нашого формування і ми їй довіряємо, – одноставно підтримали свого командира добровольці. – Навіть у міністра оборони один із заступників – жінка.

– Оскільки міська рада відмовилася брати на себе фінансування нашого формування, то ми звернулися за допомогою до містян, – продовжує Катерина Бойко. – Саме завдяки небайдужим людям та спонсорам вдалося закупити форму для добровольців та частково закупити талони на пальне. Тож дуже дякую усім за такий вагомий внесок у наше формування. Окрему подяку від імені усіх тероборонівців хочу сказати сім'ям Дем'янців, Майстренків, які щодня возять на блок-пости гарячі страви для наших чергових, Григорію Наталусі та Руслані Пашук, які також забезпечують блок-пости продуктами харчування та іншим благодійникам.

Нині шістдесят добровольців пройшли медичну комісію, отримали форму і несуть службу з охорони громади. Під час богослужінь на Великдень чоловіки чергували біля церков, а у поминальні дні

патрулювали кладовища, щоб не було провокацій та порушення громадського спокою.

Цікаво було дізнатися й про таке: як командир-жінка реагує на порушення дисципліни у формуванні. Зокрема, як карає за випивку.

– *Усі мають зрозуміти, що у воєнний час не можна втрачати пильність та дозволяти собі зайвого. Тому, якщо такі випадки траплялися у нашому формуванні, то вони не залишалися без уваги. Чоловіків, які цього не розуміли, ми відразу відчисляли із формування.*

Наостанок добровольці побажали українцям перемоги і миру. А доти готові виконувати будь-які завдання, чи то з охорони громади, чи у допомозі під час надзвичайних ситуацій.¹

¹ ТС, 12 травня 2022 р., № 9-10, с. 2.

У березні у міській лікарні народилися сім діток

Діанка Ахметова з Дорогинки народилася під час захоплення нашої Ічнянщини рашистами. Село – окуповане, ворожа техніка і в селі, і за селом. А породіллю 31-річну Антоніну Ахметова треба було везти в Ічню в лікарню, бо на світ просилася третя дитина. За неї ічнянські медики найбільше переживали. Всього з початку війни в Ічнянській міській лікарні народилося чотири хлопчика і три дівчинки.

У міській лікарні вже декілька років не працює пологове відділення: його закрили. Але на час вторгнення рашистів на Ічнянщину, наші медики виконували свій професійний обов'язок, хоча й доводилося це їм робити у складних умовах.

Селами наших громад безперестанку йшли ворожі війська, дороги постійно обстрілювалися. Тож породіль із Томашівки, Дорогинки, Бережівки везли в Ічню. Тут приймали й ічнянських майбутніх мам. Усі вагітні мали б народжувати у Прилуках та Ніжині, але туди безпечної дороги не було.

– Перші пологи ми прийняли сьомого березня, – розповів акушер-гінеколог Ічнянської міської лікарні Юрій Попов. – Восьмого березня у нас також були пологи, потім одинадцятого, п'ятнадцятого, 21-ого та 25-ого.

У пологовій палаті гінекологічного відділення, де на світ з'являлися діти, медики позакривали плівкою вікна, купили ліхтарики – все для дотримання світломаскування, було все необхідне з інструментарію та медикаментів.

– Бахкало так, що не дай Боже. Але ми виконували свою роботу, – скромно говорить Юрій Григорович. – Йде війна, а ти допомагаєш з'являтися на світ новому життю.

На світ новонароджених малюків разом із Юрієм Поповим приймали його колега Ольга Генці та акушерки Людмила Денисенко і Людмила Симоненко. Медики спланували свою роботу так, що за породіллями постійно був нагляд: і вдень, і вночі.

– До речі, у нашій команді була і лікарка неонатологиня Юлія Бабич, – уточнює Юрій Попов. – Вона родом з Ічні, працює в пологовому будинку в Чернігові. На той час була вдома. Юлія Бабич нам сама запропонувала фахову допомогу, яка нам стала конче необхідною.

Усі дітки, а це чотири хлопчика і три дівчинки, народилися здоровими. Щоправда, із семи пологів одне – кесарево.

Медики хвилювалися за 31-річну Антоніну Ахметову з Дорогинки, яка 21 березня їхала народжувати. У селі були перекриті дороги і її везли такими манівцями, що всяке могло статися. Адже у самій Дорогинці та навколишніх селах перебували орки. На щастя, жінку благополучно доставили до лікарні.

– Вагітну автомобілем везли через Бакаївку, потім на Андріївку, ґрунтовими дорогами, полями, різними об'їзними шляхами, – згадує Дорогинський староста Сергій Тюков. Він і попросив знайомого ічнянця, аби той своїм авто відвіз вагітну у міську лікарню.

25 березня жінка народила здорову дівчинку. Назвали Діаною. Вже їй третій місяць.

– Вона у нас малесенька була, два з половиною кілограми. Можливо, на її вазі позначилися мої постійні переживання, адже руські протягом місяця ходили через наше село, стріляли. Із нашої хати видно було ворожі колони, – каже пані Антоніна. – Слава Богу, що все добре. Нещодавно донечку важили – було п'ять двісті. Росте...

Звісно, підросте Діанка і буде разом із старшими братиками в родині за помічницю. Головне, щоб всі наші діти зростали у мирі. І приємно, що зокрема, й на Ічнянщині народжуються діти – українська нація житиме!

З початку року на 1 червня у наших двох громадах зареєстровано 38 новонароджених, з них 32 – в Ічнянській ОТГ. Ще на обліку стоїть півсотні вагітних.

Принагідно поцікавилася у Юрія Попова й про те, чи є можливість функціонування пологового відділення у міській лікарні, щоб жінки тут народжували. Як зазначив лікар, є певні вимоги, яким не відповідає пологове. Наприклад, постійно повинна бути чергова зміна: акушер-гінеколог, неонатолог, анестезіолог. Загалом у відділенні повинні працювати чотири акушера-гінеколога.

– У нас по кадрах такого немає. Плюс на рік – певна кількість пологів. Тобто ми не відповідаємо вимогам. Такі реалії.¹

¹ ТС, 2 червня 2022 р., № 16-17, с. 1-2.

Поліцейські затримали причетних до вбивства мешканця Шиловичів

27 травня співробітники кримінальної поліції Прилуччини у Бурімці затримали чотирьох підозрюваних у вбивстві 57-річного жителя Шиловичів Ічнянської громади. Молодики жорстоко побили чоловіка, кинули в нього гранату, після чого обікрали оселю сусідів потерпілого.

За інформацією Прилуцького районного відділу поліції, 17 травня надійшло повідомлення про крадіжку майна з будинку в Ічнянській громаді. Порядок у будинку був порушений. За словами господаря, з оселі зникла техніка – ноутбук, пристрій для автоматичної фото- і відеофіксації, квадрокоптер та супутниковий тюнер.

Під час огляду приміщення особливу увагу поліцейських привернули пошкодження від вибуху і сліди крові.

У ході оперативно-розшукових заходів поліцейські з'ясували, що наприкінці лютого мешканець сусіднього будинку загинув за нез'ясованих обставин. Тіло покійного з вибуховими травмами тоді виявили сусіди. Вони подумали, що чоловік помер від рук російських військових.

Щоб притягнути до відповідальності злочинців, поліцейські реалізували комплекс слідчо-оперативних та аналітичних заходів.

Поліція встановила, що 26 лютого кілька місцевих молодиків вирішили скористатися нестабільною обстановкою та зайнятися мародерством. На прикметі у них був залишений господарями будинок в сусідньому селі. Однак на заваді мародерам став чоловік, який саме вийшов на вулицю.

Зловмисники вибили двері пустуючої хати і затягнули туди потерпілого. Чоловіка жорстоко побили та кинули в нього гранату. Помітивши, що після вибуху він подає ознаки життя, жертву добили вилами. Після цього зловмисники обчистили будинок і винесли з нього цінну техніку. Зокрема, пристрій для автоматичної фото- і відеофіксації, який зафіксував останні хвилини життя потерпілого.

27 травня поліцейські провели санкціоновані обшуки в оселях підозрюваних. У них виявили та вилучили боєприпаси та частину викраденого майна.

Чотирьох жителів Прилуцького району поліція затримала у порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України. Слідчі під процесуальним керівництвом Прилуцької окружної прокуратури готують зловмисникам повідомлення про підозру за частиною 3 статті 185 Кримінального кодексу України (крадіжка, поєднана з проникненням у

житло), за статтею 263 Кримінального кодексу України (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами) та статтею 115 Кримінального кодексу України (вбивство).

Досудове розслідування триває.¹

Затримали ще одного підозрюваного у вбивстві

Оперативники Прилуцького районного відділу поліції встановили та затримали у Хмельницькій області п'ятого підозрюваного у вбивстві 57-річного жителя Шилівичів Ічнянської громади.

Минулого номера ми повідомляли про вбивство, яке розкрили співробітники Прилуцького РВП на території Ічнянської громади. Тоді були затримані четверо мешканців Бурімки. Нині до них приєднався ще один учасник злочину.

Про це пише поліція Прилуцького району.

У ході досудового розслідування поліцейські встановили, що 26 лютого п'ятеро місцевих жителів під час пограбування будинку жорстоко побили, кинули гранату та добили вилами свідка злочину. Після цього вони обчистили будинок і винесли з нього цінну техніку.

27 травня на Ічнянщині поліцейським вдалося затримати чотирьох співучасників злочину. Ще одного підозрюваного оперативники Прилуцького районного відділу поліції затримали 31 травня на Хмельниччині, куди він втік після вчинення злочину.

Під час обшуку його помешкання поліцейські вилучили боєприпаси, а також одяг зі слідами, схожими на кров, який був на ньому в момент скоєння злочину.

31-річного підозрюваного поліція затримала в порядку статті 208 Кримінального процесуального кодексу України та помістила до ізолятора тимчасового тримання.

Наразі вирішується питання щодо оголошення затриманому про підозру та обрання запобіжного заходу.

Триває досудове розслідування.²

¹ ТС, 2 червня 2022 р., № 16-17, с.2.

² ТС, 9 червня 2022 р., № 18-20, с.2.

Не заправиш – не поїдеш

Сусіди, знайомі, родичі – власники автомобілів – масово пересіли на велосипеди і скутери. Можна було б лише привітати такий крок, якби це було у рамках захисту довкілля. Та причина набагато прозаїчніша – на заправних станціях немає пального. У Ніжині воно є, у Чернігові теж можна купити, а в Ічні – немає. Чого так?

Основна причина – війна

Причина дефіциту – загальновідома. Ворог цілеспрямовано винищує життєво важливу інфраструктуру України. Московити розбомбили українські нафтобази та Кременчуцький нафтопереробний завод, який був основним постачальником вітчизняного палива. Пальне Україна переважно закуповувала у Росії та Білорусі. Тепер агресорського палива у нас точно бути не може. Як повідомляла у Facebook за результатами міжвідомчої наради перша віцепрем'єр-міністерка, міністерка економіки України Юлія Свириденко, минулого року 82% пального імпортувалося.

Україна перелаштовується на нових операторів ринку пального і налагоджує нові шляхи поставки. Так, за інформацією Юлії Свириденко, імпорт здійснювався чотирма видами транспорту: автомобільним, залізничним, морським та трубопровідним. З початком російського вторгнення структура імпорту радикально змінилася. З усіх доступних шляхів залишився автомобільний, але до війни він забезпечував лише 3% поставок. *«Ми активно переорієнтовуємо Україну на інші маршрути постачання. В результаті об'єми автоперевезення пального у травні до березня збільшилися у 15 разів, залізничні та річкові – у п'ять разів. Уряд обіцяє подолати дефіцит пального за рахунок нових контрактів.*

– Позитивні сигнали Україна отримала після енергетичного форуму в Варшаві. Є усі технічні можливості збільшити перевалку пального через Польщу з 60 до 200 тис. тонн на місяць», – інформувала Юлія Свириденко.

Бензин і газ – за талонами

В Ічні дві АЗС. На жодній із них пального у вільному продажі немає.

АЗС «Крос» нині обслуговує лише організації, почула від директорки Світлани Шульги. Хоча до війни пальне тут продавали усім.

На «Авіасі» диспетчер повідомила, що пальне відпускають тільки за талонами. Однак купити їх в Ічні не можна. Виявляється, талони реалізують у прилуцькому офісі компанії. Мінімальна партія – від 100 л.

Від ічнянців дізналася, що за талонами у Прилуках справжній ажіотаж. Нібито їх масово розкупають прилучани. А потім їдуть в Ічню за бензином. Якщо комусь з ічнянців пощастить придбати талони, то залити живильну рідину у бак вдається не відразу. Ще треба поїздити, доки натрапиш на пальне.

Особисто стала свідком такої ситуації. На АЗС під'їхав дирчиком чоловік дізнатися, коли буде бензин. Як з'ясувалося, він з кумом придбали талон на 100 л, по 50 л на кожного, але заправитися не можуть уже більше тижня. Втішного нічого не почув і цього разу. Диспетчер не змогла сказати, коли буде 92-й. А нам повідомила, що його немає уже декілька тижнів.

Краща ситуація із 95-им. Його в Ічню періодично підвозять невеликими партіями. Наприклад, у понеділок, 6 червня, 95-ий можна було купити через додаток, а у вівторок – на талони.

– Як включили додаток, то тут таке робилося! Люди мало не билися. Нам завезли 2000 л. В одні руки можна було давати не більше 20 л, а люди по декілька каністр намагалися наповнити, – розповіли на АЗС.

Додаток можна скачати в інтернеті через Google Play. За його допомогою можна також відстежити наявність пального на заправках. Хоча іноді значок вказує на наявність пального, а вам кажуть, його немає. І таке буває.

Як розповів один із водіїв, через додаток придбав 20 л бензину, ще тоді коли він був по 46 грн. Зараз у Чернігові 92-й по 51 грн. Отож, ще й зекономив.

Але почула й протилежну думку від іншого водія. Каже, гроші спишуть, а бензину можете і не отримати. Тобто кожен вирішує індивідуально.

Через те, що у вільному продажі бензину немає, виникла спекуляція цим дефіцитним товаром. В інтернеті можна натрапити на купу оголошень про продаж пального, але уже за завищеними цінами. Там же можна купити й талони. Одним словом, спекулянти не дрімають.

Питання безпеки

Два місяці тому ми стикнулися віч-на-віч із ворогом, ворогом небезпечним, агресивним. Людські життя для нього важили не більше

зламаної і роздавленої стеблини. І ось знову ворог підтягує сили до кордону із Чернігівщиною. Що від нього чекати далі, можна лише здогадуватися. Але навряд, щоб накопичене військо завернули назад. І в такий час ічнянці мають велику проблему із пальним.

А що місцева влада? Як вона вирішує цю проблему? За коментарем ми звернулися до міського голови Олени Бутурлим, на що почули у відповідь (цитую дослівно): *«А у нас, у міській раді, бензозаправка є? Вивчіть посадові обов'язки міського голови»*.

На жаль, не такої відповіді громада очікувала, оскільки районна газета працює, щоб інформувати жителів Ічнянщини.¹

¹ ТС, 9 червня 2022 р., № 18-20, с. 1-2.

В Ічнянській громаді пошкоджені 208 будинків, з них 29 – знищені

Місяця окупації Ічнянщини вистачило з головою, щоб ворог устиг за цей час наробити лиха. Нагадуванням про ті часи стоять у селах спалені і зруйновані обстрілами будинки, сараї, гаражі, понівечена та спалена техніка... До купи людську біду звели у міській раді, щоб бачити повну картину руйнувань, і знати від чого відштовхуватися у питанні відновлення.

Цим питанням і ми поцікавилися у міської ради, направивши 10 червня інформаційний запит. 20 червня Ічнянська міська рада повідомила наступне.

«У десяти населених пунктах нашої громади зафіксовано пошкодження житлових будинків, в тому числі і багатоквартирних, зокрема у Більмачівці, Бакаївці, Вишнівці, Дорогинці, Комарівці, Круничполі, Сваричівці, Ольшані, Монастирищі та Припутнях.

Якщо мова йде про інше пошкоджене майно, крім житла, до цього переліку постраждалих населених пунктів слід додати також Ічню та село Івангород.

У відповідності до розпорядження міського голови від 07,04 2022 року № 48 «Про створення комісій для фіксації фактів руйнування/пошкодження майна внаслідок військової агресії російської федерації» проведено комісійні обстеження пошкоджених об'єктів приватної житлової забудови та соціальних об'єктів зі складанням актів обстеження та фотофіксацією пошкоджень. Нагадаємо, що власники пошкоджених об'єктів нерухомості активно реєструвались у додатку «Дія» ще до початку проведення міською радою комісійних обстежень пошкоджених об'єктів.

На цей час зареєстровано 208 об'єктів житлової забудови, зокрема 204 будинки садибного типу та 4 багатоквартирні будинки. Із загальної кількості 29 будинків знищені, 14 потребують капітального ремонту, 165 – поточного.

Зафіксовані пошкодження закладів освіти у Дорогинці, Круничполі та Більмачівці, будинків культури у Дорогинці та Круничполі, будівлі старостинського округу у Круничполі, котельні та харчоблоку Круничпільського територіального центру надання соціальних послуг, фельдшерських пунктів у селах Припутні, Вишнівка, Круничполе.

Із зазначеного переліку об'єктів на цей час потребують відновлення заклади освіти у Дорогинці та Більмачівці, будинки культури у Дорогинці та Круничполі, будівля старостинського округу у Круничполі.

На ваш запит щодо дій міської ради з організації відновлення пошкоджених об'єктів житлової забудови та соціальної сфери повідомляємо, що:

проведені обстеження пошкоджених приватних будинків садибного типу, господарських будівель, пошкодженої техніки жителів громади, пошкоджених об'єктів соціальної сфери, сільськогосподарських об'єктів, підприємств та закладів торгівлі;

за результатами обстеження пошкоджених об'єктів, проведеного працівниками міської ради із залученням фахівців ДСНС та поліції, сформований банк даних пошкоджених об'єктів та подані матеріали до Прилуцької районної військової адміністрації та Чернігівської обласної військової адміністрації;

підготовлений пакет документів для укладання договорів із сертифікованим експертом з метою отримання висновку щодо можливості/неможливості відновлення житлових будинків (для знищеного та зруйнованого житла);

за результатом проведених з благодійною організацією перемовин, розпочаті роботи з надання фінансової допомоги громадянам на оформлення правовстановлюючих документів на пошкоджені будинки;

проведені перемовини із міжнародними благодійними організаціями щодо можливості залучення коштів на проведення ремонтних робіт по 25 будинках, що мають значні пошкодження, та по п'яти об'єктах соціальної сфери;

за ініціативи міської ради, документи про пошкоджені об'єкти подані народному депутату Валерію Зубу для надання допомоги у відновленні пошкодженого житла мешканців Круничпільського, Дорогинського, Ольшанського, Монастирищенського, Припутнівського старостинських округів.

У питанні нарахування відшкодувань повідомляємо, що нині Міністерство розвитку громад та територій працює над розробкою уніфікованої розрахункової оцінки вартості збитків.

За словами прем'єр-міністра Дмитра Шмигала, «... процес компенсації та виплат буде зрозумілим після прийняття законопроекту «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації».¹

¹ ТС, 23 червня 2022 р., № 23-24, с. 2.

Війна розлучила Сашка Радчука із мамою і сестрою та знову з'єднала із бабусею

Одинадцятирічний хлопчик із українського Маріуполя потрапив у полон до окупантів і був вивезений до Донецька. Там йому лікували поранення, яке самі окупанти і завдали. А в цей час по цей бік кордону його бабуся із Дружби шукала виходи, як забрати онука.

Війна розлучила родину

Для хлопця війна розпочалася у легендарному місті Маріуполі, де він жив із мамою Сніжаною та її новою сім'єю: чоловіком і трирічною сестрою Вікою. Вітчим Саші – військовослужбовець. Служив у нашій Дружбі, де познайомився із Сніжаною. Потім тут контракт закінчився і вони виїхали у Донецьку область, де він продовжив військову службу.

Сім'я винаймала квартиру поблизу заводу ім. Ілліча. З початком воєнних дій вітчима призвали на війну. Вони залишилися із його рідними, що приїхали до них з-під Донецька.

Спочатку було чути далекі вибухи, але поступово обстріли посилювалися і ставали все ближче. Зникло світло, газ, вода. Родина через обстріли переселилася до сусіднього підвалу, де прожила цілий місяць. На вулиці на мангалі готували їсти, а за водою ходили на завод ім. Ілліча, який був поряд. Продуктами із мешканцями ділилися українські захисники, які були на заводі.

24 березня Саша із батьком вітчима пішли шукати воду на заводі і тут почався обстріл.

– Ми заховалися між гаражами. Як стихло, Коля (брат вітчима. – Авт.) збігав подивився, чи цілий наш будинок. Він був цілим. А я побіг до сусідки, де спала Віка, щоб бути разом. Як біг сходами на другий поверх був новий приліт. Щось як бабахнуло. Я злякався, заплащив очі. Розплющую, а скрізь пилюка, нічого не видно. І біля ока дуже пече. Ну, мама витягла там щось. А як припинився обстріл нас посадили у «буханку» і вивезли на завод у госпіталь. Нашого будинку уже не було.

Сашко розповідав про діда-сусіда, якому ногу відірвало вибухом і якого теж забрали у шпиталь. Виявилось, що дитину поранило осколком від міни. Рану промили і лікували. На щастя, був лише сильний удар і зашивати не довелося. Але лівим оком спочатку практично не бачив. Мама при госпіталі розносила пораненим їсти.

Через кілька днів завод оточили денеєровці і госпіталь здався у полон. Разом із ними потрапили до рук ворога і цивільні, зокрема Сашко

із матір'ю. Документів при них не було, у телефонах всі документи і фото вони теж видалили. Він говорить, якби були документи, то, ймовірно, його із мамою у фільтраційному таборі у Безіменному не розлучили б. Сюди їх привезли разом із полоненими та ще однією цивільною жінкою. За хлопчиком приїхала жінка із Новоазовської служби у справах дітей і забрала до лікарні. Так їхні шляхи із мамою розійшлися. А далі його переправили у Донецьку обласну лікарню.

Через Інтернет знайшов бабусю

Хлопчик жив серед чужих людей і вирішив шукати бабусю Людмилу Сірик із Дружби. Попросив у сусіда по палаті телефон і через соцмережі таки знайшов.

– Та нічого складного, – каже малий ерудит. – Я ж знаю її ім'я, прізвище, а у фейсбуці знайшов її номер телефону. Пізніше через волонтерів мені передали телефон і я бабусі дзвонив.

Звістка, що Саша знайшовся, була для жінки як грім серед ясного неба. Куди бігти, що робити так відразу і не розуміла, але, що там дитину не залишить – вирішила твердо. У жінки було купа запитань без відповідей і тоді вона пішла за допомогою. Спочатку до своєї депутатки Лариси Реус, голови профспілки Валентини Однолько. Ті порадили звернутися у міську раду. Там теж її уважно вислухали і обіцяли допомогу.

На рівні громади та району жінці допомогли підготувати необхідні документи та оформити опіку над хлопчиком, бо інакше його б не віддали. Зробила закордонний паспорт для виїзду за межі країни.

А через радницю Президента вирішували питання щодо поїздки на окуповану територію. Номер її телефона надали після дзвінка на урядову лінію з питань пошуку людей.

У Києві її координували одні люди, на окупованій території інші. А Людмила Сірик все дзвонила у лікарню і просила медиків нікуди її онука не віддавати, бо уже їде за ним. Тут він був після виписки. З таким же проханням зверталася й до працівників Донецької служби у справах дітей, які приходили до хлопчика у лікарню.

– Будь ласка, не віддавайте нікуди онука. Я уже скоро буду і заберу його до себе, – благала вона по телефону. Їй відповідали, що почекають, але жінка все одно боялася, що може трапитися інакше.

Дорога виявилася довгою: за чотири дні проїхала тисячі кілометрів. Їхали через Польщу, Литву, Латвію. Поверталися так само автобусом.

Дорога додому

У дорозі автобус зупиняли на блок-постах для перевірки. Окупанти доскіпувалися до всього. Особливо на зворотному шляху. Відібрали у Людмили телефон і довго перевіряли його вміст. Тоді випитували, хто за люди у її контактах. Чомусь звернули увагу на номер телефону її племінника, військовослужбовця, та ще однієї її колеги. Людмила сказала, що то племінник, а інший номер, то онуки. Говорить, разів із п'ять поверталися до цих контактів. Тоді запитували про військову частину, де вона працює. Жінка ще дивувалася, звідки вони мають стільки інформації про неї. Довго допитували, але врешті-решт телефон віддали і їх відпустили. Легко видихнула уже у Львові.

По приїзді у Київ їх зустріли. Для них забронювали кімнату у готелі, щоб вони відпочили і привели себе до порядку, а у вечері повели на зустріч із віцепрем'єркою, міністеркою з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій Іриною Верещук. Розмова вийшла душевною. Саші посадовиця подарувала телефон, а бабусі коробку цукерок. А тоді, подивившись на бідненько вдягнутих своїх гостей, виділила ще й грошей. Тож по приїзді в Ічню сходили купили Саші нові кросівки.

Сходили й до ічнянського офтальмолога, який до крапель, які хлопцю виписали у Донецьку, приписав медотерапію, щоб покращувався зір.

У Дружбі Саша потроху приходить до себе. Тут у нього найкращий друг Назар Головань, однокласники і найкраща у світі бабуся, яка огорнула його своїм піклуванням, як лебідка крилами. А він тулиться до неї, бо пригорнутися до мами він наразі не може – вона у полоні. У соцмережах знайомі знайшли її прізвище у списках полонених під номером 972. У цьому списку є ще один наш земляк із Дружби – Микола Калініч.

Відтак пані Людмила дуже просила Ірину Верещук допомогти визволити із полону доньку і забрати з окупованої території онуку Вікусю, яка зараз у її сватів під Донецьком.

– Нарешті Саша повернувся додому! Я щиро вдячна усім, усім, усім за підтримку, допомогу, за віру в те, що зможу це зробити. Пишаюся тим, що є чуйні, щедрі, небайдужі люди. Бажаю всім процвітання, добра, гармонії, Перемоги і Миру! – сказала на прощання Людмила Сірик.¹

¹ ТС, 14 липня 2022 р., № 28.

Великі серця маленьких дітей

Воювати із ворогом завжди було справою дорослих. Але війна із росією показала, що українці то така нація, де навіть діти плекають перемогу. Хтось віддає на допомогу військовим кишенькові, які збирали на улюблену річ, хтось продає цінні трофеї з автографами кумирів, хтось грає у шашки, а виграш приносить у фонд Притули, інші печуть тістечка, продають власні іграшки, щоб заробити кошти. А тепер й ічнянці можуть привести у приклад своїх земляків.

Ватага ічнянської дівтори, де за «старшого» найменший Ігнат Богданець, надивившись ТікТоку, вирішила й собі допомагати ЗСУ і одного дня набрали у пляшки води та прихопивши власні малюнки, пішли на людну, як їм здавалося, локацію. Стали біля магазину і почали торгівлю. За малюнок просили 5 гривень. На маленьких продавців трапилася й щедра жіночка, яка забрала усі їхні творчі роботи, віддячивши їм за велике серце чималою купюрою. За неї купили мінеральної води, котлету у тісті, сосиску і шоколадку, і все це понесли у їдальню, де харчуються військові. У ту хвилину, як діти вручали воїнам свою маленьку допомогу, горді були усі: діти, бо вони зробили добру справу, і дорослі, бо з такими помічниками нашої армії не страшні ніякі вороги!

Знайомлюся ближче із цими маленькими дітьми, у грудях яких б'ється таке палке і добре серце: брат і сестра Ігнат і Настя Богданці, Даня Колодка і Женя Сердюк. Вони сусіди, Ігнат і Женя до того ж однокласники, уже другокласники, Даня – третьокласник, Настя – четвертокласниця. Усі навчаються у гімназії №1.

– У ТікТоці зараз усі просиджують годинами, але ви, мабуть, перші в Ічні діти, які підтримали військових. Вами можуть гордитися батьки, що виховали таких дітей, – захоплено звертаюся до малечі. – Що вас спонукало до такого вчинку?

- Хотіли допомогти ЗСУ, – разом відповіли діти.*
- А ще допоможемо?*
- Так, допоможемо!*

Доки у дітей не згас цей запал, вирішили організовано провести акцію, а вилучені гроші віддати на придбання авта ічнянським військовим, збір коштів на яке саме оголосила Катерина Бойко, командир Добровольчого формування Ічнянської територіальної громади №1.

Цього разу під нашим з мамою Мариною Богданець наглядом діти вийшли на акцію на приринкову площу. Щоб було зрозуміло, що відбувається, оголосили про намір дітей допомогти ЗСУ.

Першою тематичний малюнок придбала Надія Мельникова. Вибрала малюнок Насті, де дівчинка зобразила гурт «Калуш». *«Не хочу ні танків, ні ракет»*, – мовила жінка. – *А малюнок передам Саші* (внуку – Авт.), *який нині на війні»*.

Ціну за малюнок діти не встановлювали, тому покупці давали хто скільки міг. Чим більше було покупців, тим більший азарт розгорався у дівчатах. І вони вже не могли встояти на місці, а побігли повз торгові ряди. Люди розпитували, їх хвалили і вкидали до банки все більше і більше грошей. Аж доки усі малюнки не були продані.

Затим ми покликали Катерину Бойко, при якій і порахували зароблені дітьми кошти. Здобуток виявився непоганим – 1055 гривень. Окрилені таким успіхом діти пообіцяли ще намалювати малюнки, щоб ще більше грошей передати на ЗСУ. Тим паче серед ічнянської спільноти знову публікуються оголошення про збір коштів на потреби армії.

На момент, як діти вручали гроші на авто, із необхідних 110 тисяч були зібрані 97 479 гривень. А вже за три дні потому була вся сума і ВАЗ, на який збиралися ічнянці, скоро повезе наших земляків на фронт. Тож думка про те, що збиралися на авто зокрема й такі маленькі діти, як Ігнат, Настя, Даня і Женя, нехай гріє душу кожного воїна. А їм маленькі герої бажають лише перемоги!¹

¹ ТС, 28 липня 2022 р., № 33.

Незалежність у нас у генах

За більш ніж тисячолітню історію Україну роздирали на шмаття як свої, так і чужі. Виток епох – і знову українці захищають свою незалежність, воюють за волю і свободу, за право думати і говорити рідною мовою, за право любити і народжувати дітей у вільній українській державі. Б'ються понад силу, бо ворог сильний і підступний, який довго готувався до війни, а ми ні. Наша перемога – це спільна справа, залежить від кожного з нас. Від військових, які воюють на передовій, медиків, які вчасно врятовують поранених, волонтерів, які довозуть до фронту потрібну допомогу, від жителів міст і сіл, які здаються грошима на зброю, транспорт, медикаменти... Свою перемогу як може наближає й ічнянець Микола Коротя – заступник декана медичного факультету Київського національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, військовий хірург і волонтер. Про нього наша розповідь.

Тоді не могло бути іншої позиції

Київ, 2014 рік. Майдан вирує і бореться із режимом Януковича за незалежність України. Сотні тисяч беззбройних людей, переважно молодих хлопців і дівчат, стали проти озброєних військових. Їхньою зброєю була непохитна віра в Україну. Там, на Майдані, гартувався національний рух спротиву проти зросійщення, проти підміни цінностей. Там вперше високо, на весь світ, піднісся дух української свободи. Микола тоді був активним учасником тих подій.

– Я тоді навчався на 4 курсі Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця, факультет загальна хірургія. Із студентами старших курсів після навчань у вечірній та нічний час ходили на Майдан допомагали, волонтерили, звісно, як медики. Потім допомагали біженцям, яких було багато після анексії Криму та із східних областей, – згадує Микола.

Часто у студентів-біженців не було нічого, навіть документів. Їх університет забезпечував житлом, а решту побутових питань допомагали вирішувати студенти вишу та волонтери. Так зароджувався волонтерський рух.

У Попасній отримав перший бойовий досвід

У 2017 році наш земляк закінчує університет і вступає в інтернатуру. Паралельно в університеті викладає оперативну хірургію та топографічну анатомію. Як хірург практикується в Олександрійській клінічній лікарні: асистує на операціях, веде пацієнтів. Спілкуючись із товаришами, які

закінчили Військово-медичну академію і працювали у військовому клінічному госпіталі, знав про велику кількість поранених добровольців. В основному ті, хто був на Майдані, пішли у підрозділи Айдару, Азову, Перший добровольчий мобільний шпиталь ім. М. І. Пирогова, Госпітальєри. Микола знав, як складно на передовій, бо Україна не була готова до війни з росією. І, хоча говорили, що ми воюємо із сепаратистами, це було не так. Також знав про велику потребу на передовій у лікарях, особливо хірургах. Дізнавшись, що ПДМШ ім. М. І. Пирогова набирає лікарів на ротацию на фронт, записався до його складу. Це було у 2018 році. Його відрядження на схід тривало місяць, у грудні 2018 року, але за цей короткий проміжок часу набув досвіду хірурга, як за рік роботи у столичній лікарні. Рятував військових та мирне населення у Попасній – майже на лінії розмежування із ЛНР. Наступна ротация відбулася практично за декілька днів. Третього січня йому зателефонували, що не знайшли у Попаснянську лікарню хірурга і просили знову приїхати. Це була його друга поїздка на схід.

Шістдесят ліжок на одного хірурга, дві-три операції на добу включно із суботою, неділя був вихідним. Чергування 24/7. Осколкові, мінні поранення... Найтяжче сприймалися поранення у дітей, яким вибухівкою відривало кінцівки. Та Миколі запам'ятався інший випадок.

– *Якось на посту зник солдат, а через три дні його знайшли на тому ж посту із зашитими ранами. Ніхто з наших хірургів його не оперував, і тоді вирішили відправити його на рентген. Ми й уявити не могли до якої нищості можуть доходити росіяни. Вони зашили у черевну порожнину чоловіка гранату із знятою чекою. Можливо, розраховували, що вона вибухне під час операції, чи як при транспортуванні пораненого. Оперативно викликали саперів і ті знешкодили вибухівку. Тому, коли мене у січні цього року запитували, чи буде війна, я завжди злився і зараз злюсь. Для мене війна розпочалася не 24 лютого, а у 2014 році, у лютому місяці. Зараз у нас повномасштабне вторгнення. Якби, звісно, російська федерація зважилася тоді на таке вторгнення, як зараз, то дійсно вони б за три дні були б уже у столиці. Бо ми тоді навіть уявити не могли, що таке може бути. Або ж якби ми у 2014-2015 році ввели військовий стан, як зараз, або попросили в Європи чи у Штатів військового ленд-лізу, можливо такого вторгнення сьогодні й не було б. Але не мені про це розмірковувати. Є військові експерти, які усі ці питання проаналізують...*

Волонтери брати Короті для військових приганяють спецтехніку

– *У лютому наше волонтерство із братом почалося із того, що ми із Андрієм здали кров. Тоді масово усі здавали кров. Далі приїхав в Ічню і тут*

затримався надовго. Звернувся у військкомат, питаю, що мені робити. Порадили піти в лікарню допомагати хірургам. На той час сюди почали привозити поранених людей. Але не було постійного довозу медикаментів, гіпсів, апаратів зовнішньої фіксації, бинтів, марлі, діабетикам треба інсулін, хто хворіє на щитовидну – тероксин... Якщо цього немає, знижується рівень здоров'я людини. Я знав про їхні потреби.

Як столиця захлинулася гуманітарною допомогою, її стали роздавати на регіони. Микола Коротя постійно тримав зв'язок із військкоматом і закривав замовлення ічнянців: каремати, спальники, одяг та взуття, аптечки, медикаменти. Повну машину допомоги розподілили між військовими і лікарнею. Також для нашої міської ради привіз турнікети, які вона потім передала на фронт.

Повернувшись у Київ, він паралельно влаштувався у медичний батальйон Госпітальєри, у якому командиром є народна депутатка Яна Зінкевич, який їде на передову і проводить евакуації поранених до госпіталів або стабілізаційних пунктів, тому що ЗСУ з цим не справляється.

Вчасна евакуація поранених просто не можлива без автомобіля. Волонтери почали збирати гроші на пікапи, але вони не зовсім підходять для транспортування, коли поранений лежить, а лікар біля нього сидить і є зручною мішенню для снайпера.

Микола із товаришами почали шукати спецтранспорт. Допомогали колеги із Литви, Латвії, Чехії, Німеччини, Польщі, з якими раніше зустрічався на наукових конференціях, бо в Коротя є автором декількох наукових праць з медицини. Через міжнародні компанії вони знайшли такий автомобіль у Валенсії в Іспанії. Їх в Європі продають після закінчення терміну використання. Не те що у нас, де ще радянські буханки їздять і досі. Гроші збирали як могли. Допомогали студенти, колеги, друзі...

В ідеалі кожен підрозділ має бути оснащений швидкою. Автомобіль, на передовій, це розхідний матеріал. Навіть найкрутіший, оснащений усім необхідним для життєзабезпечення, як дефібрилятор, кисневий балон, кардіограф тощо довго не служить. Добре, як виїздить місяць. Тому автомобілі потрібні постійно.

Іспанську швидку ічнянці підремонтували і 13 серпня Микола передав документи на неї ічнянцю, який вирушив машиною на Сумщину до наших воїнів-земляків.¹

¹ ТС, 18 серпня 2022 р., № 33.

Вчитель захисту України нині сам захищає країну

В Україні на вільних від окупантів територіях сьогодні розпочалося навчання у загальноосвітніх закладах. Тисячі педагогів знову взялися за підручники, байдуже проводяться уроки дистанційно чи у школах. Не до школи лише тим освітянам, які змінили книжки на зброю. Як, наприклад, 57-річний Сергій Цинковський. Із Парафіївської громади він єдиний представник вчительської спільноти, який воює у лавах ЗСУ.

До 24 лютого він викладав предмет «Захист України» у Парафіївській школі, а нині ліцеї. І у його житті це вже друга війна: більше тридцяти років тому він пройшов через афганську січу, яка залишила незагойні спомини.

28 років Сергій Цинковський працює вчителем-сумісником. Професійну освіту здобув у Чернігівському педагогічному інституті. У школі викладав допризовну підготовку юнаків, фізкультуру. До війни навчав лише захисту України (перейменовану ДПЮ).

Захист України – це про готовність старшокласників у майбутньому стати на оборону свого краю, своєї країни, про їх підготовку до майбутньої служби в армії. Мабуть, тому він не любить байдужості і безвідповідальності у своїх учнях, вимагає дисципліни та порядку. Він дуже мотивований у професійному питанні, стверджують його колеги. Адже у кожному своєму вихованці хоче бачити свідомих громадян України. Щоб їхній патріотизм був не показовим, а справжнім. Так само вимогливо виховує і сина Івана, нині шестикласника Парафіївського ліцею.

Сергій Миколайович разом із іншими педагогами готували парафіївських школярів до всеукраїнських військово-патріотичних ігор «Джура». Були п'яте, четверте, друге місця, а цього року стали переможцями онлайн-конкурсу.

З початком війни мінував дороги на Ічнянщині

Передбачаючи можливе вторгнення, військове керівництво країни запровадило створення підрозділів територіальної оборони. Цинковський був зарахований до Ічнянської роти тероборони. Тож одними з перших, хто протидіяв ворогу, були тероборонівці.

– Із 24 лютого наш окремий підрозділ Ічнянської територіальної оборони разом із армійською розвідкою мінували дороги, щоб перешкодити

просуванню ворога у глиб країни, – розповідає співрозмовник. – Звичайно, були бойові зіткнення. За місяць окупації підірвали більше п'ятдесяти одиниць ворожої техніки. Це були броньовані, важко броньовані машини, тигри, спеціальні броньовані інженерні машини, саперні... Розвідники вели бойовий журнал, де вівся облік знищеної ворожої сили.

Деяку техніку вдавалося захопити справною. Наприклад, віджали у ворога «Урал» із 12 тоннами пального, який відігнали у розташування розвідроти. «Перейшли» з їх допомогою на службу у ЗСУ і чотири «тигри»; один треба було поремонтувати, а решта були на ходу. До того, на машинах були боєприпаси, якими били їхню ж русню.

Тим же складом парафіївців підрозділ Сергія Цинковського із березня воює уже у рядах Збройних сил України. Де саме – не розголошує.

Зараз на противагу українській армії задіяні величезні сили агресора. І нашим захисникам доводиться дуже важко. Але вони щодня б'ють ворога, палять «бавовну» і не здаються, чим дивують увесь світ.

Тому бажаємо нашим землякам-захисникам Ангелів-охоронців, щоб усі живі і здорові вернулися із перемогою додому. Хто у поле, хто за кермо трактора чи автомобіля, а хтось за шкільну парту, як Сергій Цинковський. Йому є що розповісти учням про захист України, та уже на прикладах російсько-української війни.¹

¹ ТС, 1 вересня 2022 р., № 35.

Володимир Завгородній: «Якби затрималися в Івангороді на 3-4 хвилини – наскочили б на «Тигрів»

У телефоні Володимира Завгороднього, водія ТОВ «Ічнянське», зберігаються фотографії розбитої ворожої техніки: танки, БТР, «Град». У покинуте залізниччя їх перетворили наші захисники. Але навіть розбите, воно нагадує, яка смертельна небезпека чатувала на жителів нашої Ічнянщини за окупації.

До війни УАЗом, у народі прозваним «буханкою» чи «таблеткою», водії підвозили в Ічню і назад працівників ферми з Івангорода, Круничполя... Одним словом, саме із тієї місцевості, де окупація була найвідчутнішою. І з війною їх поїздки у зону бойових дій припинилися. На цей маршрут поставили працювати Володимира Завгороднього, водія спецтранспорту, який працював на автомобілі Рено Трафік.

– Зелені УАЗи росіяни могли прийняти за військову техніку, тому доярок став возити я. Мій автомобіль міг зійти за приватний, – розказує свою історію Володимир Завгородній. – Забирав з Ічні, Круничполя і віз в Івангород на ферму. Як перестали в Ічню возити хліб, в Івангороді запустили свою пекарню і я возив ще й хліб у нашу їдальню. Їздив і остерігався.

Пригадує, як у перші дні вторгнення зустрівся із російськими солдатами між Іржавцем і Гужівкою. Саме у той день в Іржавець віз працівника. Бачив, як понад дороги стояв КАМАЗ і БТР, поряд – чоловік п'ять у балаклавах. Далі проїхав – рашист полем ходить. Володимир його ще запитав, що він шукає? Той відповів, що своїх чекає. На зворотній дорозі зустрів їх уже біля гужівського переїзду. Обігнав їх і поїхав далі.

Боятися став, як люди почали розповідати про розстріляні зустрічні машини. Оповідач у Круничполі і сам бачив таку. В салоні ще була убита знайома йому тітка Катерина. А назад їхав, уже машини не було, її відтягли на табір. Тоді розстріляли сім'ю з Івангорода. Чоловіка та доньку поранили, їх госпіталізували в Ічнянську лікарню, а жінка загинула. З тих пір кожна поїздка була для Володимира, як натягнутий нерв.

– Пам'ятаю, 1 березня їдемо із Михайлом Дмитренком і Миколою Яременком в Івангород. Хлопці місцеві, із села. На грані між Круничполем та Івангородом стоїть на дорозі танк, дулом повернутий у наш бік. Раз ми його бачимо, то і вони нас бачать. Тоді мене дуже теліпнуло. Я стишився і

помаленьку поїхав. Доїхали ближче, а танк – підбитий. Усі видихнули, але страх все одно залишився. Уявіть, якби танк був з екіпажем...

– А що б ви робили, якби зустрілися віч-на-віч? – запитую.

На такий випадок, говорить Володимир, мав вказівку від керівництва: зупиняю автомобіль, кладу руки на кермо і чекаю, доки проїдуть. Головним було забезпечити пасажирів та себе. За машину, сказали, не переживать.

У дні, як нашими дорогами рухалося багато техніки, доярки в Івангороді жили по 3-4 дні, а то й цілий тиждень. Щодня їх не возили, щоб менше ризикувати людським життям. Жили там, де і працювали – на фермі.

Кажуть, у людей є чи то інтуїція, чи то шосте чуття, яке про щось попереджає. Найчастіше, говорять про відчуття небезпеки. Таке шосте чуття спрацювало й у Володимира Завгороднього.

– Яюсь вранці встаю їхати на роботу, а не можу. Ну, ось не можу і все. Ніколи до цього так не було. Та треба було везти доярок в Івангород. Дівчата подоїли корів і ми рушили назад. Коли це дзвонять Олені Черкаській із Круничполя, мовляв, де ви є? Тільки що центром Круничполя проїхали три чи чотири «Тигри». Добре, що ми були уже у селі. Якби затрималися в Івангороді на 3-4 хвилини – наскочили б на «Тигрів». Я тоді і подумав, що, напевне, оце вона і була та сама чуйка, яка мене не пускала у дорогу.

Кожна поїздка для нього могла стати останньою в житті. Адже ворогу все одно, що ти везеш: хліб чи зброю. Ічнянщина саме пережила трагедію, коли п'ятеро наших жителів з Прилук намагалися привезти в Ічню хліб, а їхні автомобілі рашисти розстріляли під Ольшаною. Зависоку ціну заплатили чоловіки за той хліб. Тож не один і не два рази згадував водій, як завантажував гарячий хліб на Ічню, цей трагічний випадок, проте щоразу проганяв погані думки. Вірив, що все буде добре. Тим паче, що керівництво підприємства постійно тримало зв'язок із водієм, де б він не був.

– Їздив так: заїжджаю в село і віддзвонююся, що приїхав. Перед виїздом знову телефонував – виїхав. І так всю дорогу до закінчення окупації.

Часи окупації, часи смертей і страху, болю і відчаю минулися. Життя Ічнянщини поступово відновлюється. Але, щоб жити і не озиратися, Україні потрібна перемога. Тому нині наші думки і мрії лише про неї та про наших захисників.¹

¹ ТС, 8 вересня 2022 р., № 36, с. 1-2.

Прилуцькі поліцейські розслідують убивство росіянами жителів Ічнянщини

Слідчі Прилуцького районного відділу поліції під процесуальним керівництвом Прилуцької окружної прокуратури встановили анкетні дані та зібрали доказову базу, що свідчить про причетність російського військовослужбовця до розстрілу легкового автомобіля із чотирма мирними громадянами України, інформує PRK CITY.

У ході слідства встановлено, що злочин відбувся в кінці лютого 2022 року на території Ічнянської громади. 25-річний рядовий збройних сил російської федерації спільно зі своїми товаришами по службі (загалом близько десятка чоловік) зупинили легковий автомобіль. В салоні авто знаходився водій та троє пасажирів. Окупанти, використовуючи автоматичну вогнепальну зброю та з метою умисного вбивства цивільних громадян почали вести прицільний вогонь по автомобілю та людях.

Від отриманих вогнепальних поранень 45-річна пасажирка автомобіля померла, 51-річний водій та 28-річна пасажирка отримали тілесні ушкодження. А ще один із пасажирів не постраждав.

Військовому рф оголошено про підозру у порушенні законів та звичаїв війни поєднаному із умисним вбивством (ч. 1 ст. 28, ч. 2 ст.438 та ч. 2 ст. 15 ч. 1 ст. 28 ст. 438 Кримінального Кодексу України).

Наразі слідчий готує матеріали для оголошення підозрюваного у міжнародний розшук та для застосування процедури спеціального досудового розслідування, яка дозволить суду ухвалити вирок за відсутності обвинуваченого.

Санкція ч.2 ст.438 КК України передбачає покарання у вигляді позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі. Триває досудове розслідування.¹

¹ ТС, 29 вересня 2022 р., № 39, с. 2.

Шістдесят кілометрів на БТРі по бездоріжжю – американські гірки відпочивають

Україна обов'язково переможе у війні. На це тільки потрібен час. Все-таки за Україну воює цілий народ, а за росію – її влада. У цьому й різниця. Мобілізація їхня нам теж не страшна. Росія таким чином робить тільки видимість якихось воєнних дій. Нинішній призов їхній – це не навчені і не підготовлені солдати, яких відразу відправляють на війну. Одне погано – їх дуже багато, і зброї у них теж багато. Та всеодно перемога буде за нами!

Це основна теза із нашої розмови з 30-річним ічнянцем Ігорем Сердюком, яка відбулася напередодні свята українських захисників і захисниць.

Завдяки Ігоровим постам та відзнятим відео ічнянці стежать за просуванням української армії, яка виганяє ворога з нашої землі. Була Харківщина, Донеччина. На черзі Луганщина. 25 бригада, де воює Ігор, з важкими боями визволяла Балаклею, Ізюм, Лиман і підготувала Лиманський котел, до якого потрапила не одна тисяча орків. За успішну операцію вояків нагородили відпусткою – так Ігор несподівано потрапив додому після бойових дій.

Де вродився, там і пригодився

Успішний і підприємливий молодий чоловік до війни займався трейдингом. Тобто робив гроші на біржових торгах. Два роки тому повернувся із Сум додому. В Ічні купив квартиру, доробляв ремонт і вже планували з родиною – дружиною та маленькою донечкою – в'їжджати, як настало 24 лютого.

– Я тоді лежав і думав: як я можу пригодитися своїй країні? 24, 25 лютого ходив охороняв вулиці. 26 числа на площі біля міської ради ми проголосували за створення ічнянської тероборони, Катю Бойко обрали командиром. У перший же день ми стали на Круничпільській блокпост. Мені батя мисливську рушницю дав, Андрій Степанов теж десь дістав. Він разом зі мною стояв. Там нічого не було, саме поле. Разом ще стояли і на блокпості під Віжнем. Дуже шкода, що Андрій загинув, дуже класний хлопець був. Таким як він треба генофонд України відтворювати... У теробороні я був до травня, а потім пішов у військкомат.

У бойовому хрещенні вціліли лише сімнадцять із вісімдесяти

Ігорю запропонували вибір: йти на комп'ютерську спеціальність або у ДШВ (десантно-штурмові війська). Він вибрав ДШВ. Із 29 червня вчився у Житомирі у навчальному центрі, ще сім днів освоював військову спеціальність водія і 12 серпня відбув у військову частину стрільцем роти вогневої підтримки 25 бригади. Перший виїзд на бойові позиції був 22 серпня під Зайцеве, що біля Горлівки. Усі кажуть, що найважчим є перший бій, так би мовити бойове хрещення. Для нашого земляка воно було можна сказати щасливим, бо за п'ять днів із 80 чоловік, яких закинули на позиції, неушкодженими залишилися тільки 17. Решта були: двоє 200-тих і 300-ті – контужені або з осколковими пораненнями.

– Тоді я вперше дізнався, що таке арта, і це було страшно. По нам працювали 120-тими і касетами. Тоді я вперше пізнав як копать лежачи. Побачив контужених і поранених.

Саперна лопата для піхотинця, за словами нашого земляка, важливіша за автомат. Для піхоти правило номер один – вирити окоп. Правило номер два – вирити окоп у якому можна спати. Удень буває тричі копають окопи. Зате це рятує життя.

Ігор схематично змалював як триває бій.

– Як тільки наші заходять на нові позиції, нас накриває вража артилерія. У цей час ти ховаєшся, де можеш. Тут у пригоді і стає окоп, який ти встиг викопати. У відповідь працює наша арта. Потім виходять їхні танки і б'ють по наших, у відповідь працюють наші танки. Потім вони ждуть ночі, накривають нас касетами і, прикриваючись вогнем, відходять. Як ми вранці заходимо у населений пункт там уже нікого немає. Ось приблизно за таким сценарієм воює русня. Буває так тікають, що залишають нам навіть зброю. Наша 25 бригада проривала лінію фронту біля Балаклеї. Тим, хто взяв Балаклею, дали короткий відпочинок. У цієї бригади ротації не було рік і два місяці. Добре попрацювали на Ізюмському напрямку. В Ізюмі русня більше трьох сот одиниць техніки залишила, як втікала. Уся справна, сідай і воюй. У хатах познаходили кучі патронів, зброю. Стільки всього покидали! А найголовніше вони й самі у полон здаються. Буває у селах ховаються їхні солдати, щоб здатися у полон. У Ямпільському так було. Коли зачищали село, вийшов і здався орк. Як вияснилося, він повоював всього лише вісім

днів. Розповів нам, що після мобілізації їх наступного ж дня закинули в Україну.

Як ми заходимо у населені пункти, то шукаємо перш за все погріб, де можна переночувати. У Ямпільському саме це нас і врятувало. Ми варили собі їсти у сараї. Мабуть, вони побачили дим і вистрілили по нам 120-тими. А ми у цей час уже були в погребі. Там, у Ямпільському, я і першу контузію отримав. Слава Богу, легку.

Звісно, що є у росіян і добре навчені спецпідрозділи, і зброя добра. Наприклад, окрім старих, ще радянських танків, є сучасні Т-72, Т-80, Т-82 броня яких зчитує траєкторію наведення лазерного озброєння і відбиває його. Тому після пострілу по такому танку треба негайно залишати позиції.

Що забезпечує нам перемоги? Насамперед артилерійська підтримка, говорить Ігор. Наша артилерія б'є точно і прицільно. Це виводить із рівноваги ворога. Але і у нашій армії теж не все гаразд.

– *Якщо вже говорити начистоту, – розповідає мій співбесідник, – то волонтерська допомога, яка приходить на частину, де зникає великими партіями. Солдатам видають зовсім небагато. Наприклад, як вони їхали із військової частини на передову, то їм сказали, що броню, каски видадуть на позиції, а насправді довелося укомплектовуватися трофейними: чийсь бронік, чиясь каска, краща зброя. Часто – із плямами крові. Одному хлопцю дали жорстко пом'яту каску, прострелену, ще й із кров'ю всередині. Він відмовився її брати. Бувало їжу не довозили, воду давали – одну пляшку на двох на декілька днів. Тому Ігор радить новобранцям добиватися екіпірування у частині.*

Ігор – веган, не їсть м'яса, то йому особливо важко стосовно харчування. У сухпайках їсть горішки, шоколадки та галетне печиво. Хоча є такі сухпаї, що взагалі для нього немає нічого. Оце лише нещодавно наївся досхочу, як підірвали автомобіль із провізією. Поцілили у кабінку, а кузов залишився цілим і там було повно продуктів. А так шукає поживу по погребах чи у людей.

Розповідав Ігор і про ставлення командирів. Совок ще залишився той. А от про кого схвально відгукувався захисник, це про нашого президента Володимира Зеленського.

– *Ми 11 вересня взяли Ізюм і він уже 13-ого був тут. Достойний вчинок як для президента. Хочу бачити його президентом ще один*

строк. Впевнений, що після війни він взявся б за корупцію в Україні і навів тут порядок. За такого президента хочеться воювати.

Люди нас дуже чекають на окупованих територіях

Щиросердне людське ставлення дуже мотивує і надихає воювати, каже воїн. Наприклад, на Харківщині, де люди дуже чекали на звільнення, і навколішки падали перед українськими захисниками, і за дві години вже несли свіжоспечені пироги туди хочеться їхати визволяти захоплені території.

Протилежне ставлення було у людей на Донбасі. На них дивишся і в очах читаєш: чого сюди прийшли. Ось там важко воювати. Там уже росте покоління, яке народилося в ДНР і ЛНР.

– Я не знаю, як ми будемо повертати ті території, – каже Ігор.

Окрему подяку Ігор висловив ічнянцям. Наші люди на його прохання за день зібрали майже 26 тисяч гривень на придбання для 25 ДШВ 10 зимових спальників, 12 комплектів термобілизни та 18 пар термоносків зимових.

– Щиро дякую усім. Я такого навіть не очікував.

Як довго ще воюватимемо?

Звичайно, ми запитали у військового, як довго ще триватиме війна на його думку.

– Восени буде ще активна фаза воєнних дій; взимку – затишшя, а з весною буде наша перемога. А ось хто може швидко припинить війну – це російський народ. Я так думаю.

Наостанок Ігор обіцяв й надалі робити відео з місць бойових дій і закидати у групу телеграм-каналу ічнянцям. І так до перемоги. А перемогу домовилися відсвяткувати в Ічні.

Бережи, Боже, кожного українського захисника і захисницю, щоб усі живими і неушкодженими повернулися додому. Ми їх дуже-дуже чекаємо.¹

¹ ТС, 13 жовтня 2022 р., №41, с. 1-2.

Ні дня без допомоги захисникам

У гаражі водоканалу майже щодня кипить робота. Тут гуртом збираються і працюють небайдужі люди, які вже стали однією родиною. Про те, як організували свою роботу та активно допомагають ЗСУ ічнянські волонтери, розповіли Ліна Мартиненко та Юлія Куриленко.

– Ми робили кікімори, плетемо сітки. А ще збираємо смачненьке від місцевих та сільських господинь та інші необхідні речі. Все фасуємо та запаковуємо. Це для наших воїнів. Зараз у нас на порядку денному – окопні свічки. Бо скоро зима. А це холод та сирість, особливо в окопах. А окопна свічка – чудовий винахід, який допомагає вижити в таких умовах. Такі вироби горять довше за звичайні.

Наразі велика потреба у бджолиному воску на такі свічки. Такого продукту витрачається багато і він вже закінчився. Тож волонтерки просять пасічників за можливості поділитися воском. Дуже потрібні їм і сушарки, якими просять тимчасово поділитися земляків. Саме ця проблема й стала приводом для нашої розмови.

Зауважу, що про свою волонтерську діяльність вони не хотіли розповідати. Бо, наголосили, що для них головне – результат, а піар їм не потрібен. Та все ж погодилися на розмову.

– З перших днів повномасштабного вторгнення розуміла, що треба щось робити, а не сидіти вдома склавши руки. Хоча ніхто не знав, що буде в країні, не розумів масштаби війни, – пояснює пані Юлія. – Вже на третій день від 24 лютого разом з іншими ічнянками готувала коктейлі, які потім передали хлопцям для стримування просування російських військ громадами.

Потім Юлія згуртувалася з Ліною і разом почали волонтерити.

– У водоканалі я, як і інші мої колеги, працювала до обід, тож було більше вільного часу. Сідали з Юлею у машину і їхали. Вона за кермом – я поряд. І так щодня. То консервацію звозили, то продукти збирали, то пакували. Словом, робота нас завжди знаходила, – розповідає Ліна. – Передавали необхідне й на Чернігів, як його тільки-но звільнили від ворога. Тоді завантажили десять тонн, хоча планували дві.

Ліна з Юлею возили смаколики та паски хлопцям на блокпости та тим воякам, які жили у приміщенні гімназії імені Васильченка. Допомагали їх пекти друзі, куми, знайомі, Лініні колеги. До волонтерства

залучили й свої родини. Найпершим незмінним помічником став Юлин батько, який вдома з азартом молів сало з часником.

Згодом до дівчат почали звертатися військові, які воюють у різних точках України. Так формувався запит, а колектив волонтерів його виконував.

Варто їм дати у Фейсбуці клич, народ відразу відгукувався на збір: активно зносили банки, тару з під-консервів, овочі. Надсилали кошти на авто для земляків-захисників, яке придбали за 100 тисяч гривень. І зараз люди зносять продукти та цікавляться чим ще можуть допомогти. Несуть моркву, капусту, буряки – тобто, все, що потрібно на сушіння борщів. Хто не має продуктів чи немає часу готувати, той дає кошти. За ці гроші купуємо основу для сіток чи зіп-пакети або витрачаємо на інші потреби. Дівчатам часто доводилося й за власні гроші відправляти адресні посилки з Нової пошти. Але коли треба – значить треба.

– За період повномасштабної війни багато чим допомогли військовим. Зауважимо, що ми не записуємо скільки й чого зробили, скільки вантажу відправили на різні напрямки фронту, нічого не фотографуємо, тож можемо у підрахунках помилитися, – каже Ліна і разом з Юлією починає згадувати. – Наприклад, лише сушених борщових наборів напакували 700 штук. Допомагає їх важити та сортувати у пакети родина Максима Супруна. Один пакет – це сім літрів гарячої страви. А минулої суботи відправили посилки на Донеччину та Сумщину – дець кілограмів 500 було як не більше. Взагалі у нас щотижня відправка.

Для злагодженої та оперативної роботи ічнянські жінки співпрацюють з волонтерками із Лубнів. Навіть привезли їм банки та цілого кабана, якого для захисників відгодувала Ірина Завада з Хаєнок, а благодійниці з Полтавщини зробили з нього смачну тушкованку, яка поїхала на передову до армійців.

– Ось будемо починати плести зимові маскувальні сітки. Вже хлопці замовили, – про плани волонтерської команди розповідають співрозмовниці. А загалом за час війни через руки ічнянських волонтерок пройшла не одна сотня метрів тканини, роздано не одну сотню готових сіток. – От, бувало, за день ми плели чотири сітки по десять метрів. Наші сітки не просто потрібні, вони на фронті життєво необхідні.

Жінки кажуть, що все, що роблять у їхньому дружньому волонтерському гурті – це справа доброї волі. Тут немає мови про

заробітки. Небайдужими ічнянками керує дух патріотизму та бажання наблизити час Перемоги.

– Сухі борці готує група «Борці козацький», в якій 10 постійних учасників. Сітки плетуть «Шалені бджілки»: це десь 25 дівчат. Звісно, є й ті, які приходять як є можливість. Загалом у нас 42 волонтера. Все робимо лише з позитивним настроєм, усі стараються, – про свій колектив розповідає Юлія. – У нас вже згуртована команда, до якої доєдналося чимало людей. Серед них не тільки дорослі, а й діти: Настя Проценко, Даша Майдан, Тімур Куриленко, Таня Карпенко, Настя Залізна. А ще школярі закладів освіти та вихованці будинку творчості передають малюнки та обереги. Повірте, на душі стає тепліше, коли на фото бійців, буває, впізнаєш дитячі творчі роботи.

– Й дуже вдячні тим мешканцям громад, які реагують на наші пости-звернення у Фейсбуці, й дають все необхідне. А ще вдячні начальнику водоканалу Івану Царенку, який виділив приміщення для волонтерської роботи, – каже Ліна.

– Ми вкладаємо частинку свого добра, свого серця в той печений духмяний хліб, чи той же борщовий набір, щоб захисникам було смачно, – додає Юлія.

Волонтерки запевняють, що їхня злагоджена робота від початку війни не зупинялася ні на день. Навіть маленький син Саша, якому ще немає й трьох рочків, часто їздить з мамою Ліною, бо знає, що для неї це вкрай важливо. І важливо для наших захисників і для того, щоб було щасливе майбутнє у самого Саші.

– У такому темпі волонтерки й працюватимуть до закінчення війни. Адже їм, як і кожному з нас, болить доля нашої країни, – упевнено говорять співрозмовниці. – А потім зберемося гуртом і відсвяткуємо нашу перемогу.¹

¹ ТС, 27 жовтня 2022 р., № 43, с. 1-2.

Вулиця імені Олега Бандурченка

«Ми з донечкою часто згадуємо нашого татка. Лізочка знає, що він на небі і став її ангелом-охоронцем». Так розповідає про Олега Бандурченка Алла, вдова героя-захисника Алла. Його життя обірвалося у березні при виконанні бойового завдання. А ім'я ічнянця увіковічили у назві міської вулиці.

На честь нашого земляка Олега Бандурченка буде перейменована вулиця Леваневського.

– Я дуже вдячна ічнянцям, що пам'ять Олега увічніли в історії нашого міста, – на початку розмови каже Алла, дружина загиблого, адже вважає, що героїв забувати не можна.

«Олег Бандурченко народився у вересні 1970 року в Ічні. Закінчив школу №5, потім вивчився на тренера у Харківській академії вищої спортивної майстерності. Строкову службу в армії проходив у Києві, у 14-ій окремій спортивній роті. Після – жив і працював у Харкові», – так про ічнянця пише волонтерка Олеся Реута у своїй книзі «Ічнянці на війні проти російських окупантів». Обравши військову службу, у 2016-2017 роках Олег Станіславович брав участь у війні проти російських окупантів, захищаючи лінію фронту у напрямках Мар'їнки та Авдіївки.

А вдома у нього росла єдина й довгоочікувана донечка Лізочка, яка нещодавно народилася, і в якої, як і у всіх дітей, має бути мирне майбутнє, говорив Олег. І весь час телефоном заспокоював дружину, що все буде добре і скоро він буде вдома, з рідними його серцю людьми.

Як повернувся з фронту – продовжував служити у військовій частині, що у Дружбі. А з першого дня повномасштабного вторгнення рашистів виконував бойові завдання. Взяв теплі речі, адже не знав коли повернеться – і став на захист Ічнянщини.

– Його майже не було вдома. Бувало й цілий тиждень. Повертався втомлений. Завжди обіймав нас і цілував. Я бачила, що його щось турбує, – каже Алла. – Та оскільки Олег із тих, хто не любить говорити про проблеми – тож не розповідав що саме відбувається, проте помічала, що троху був знервований.

Дні та ночі очікувань чоловіка для Алли ставали довгими і, здавалося, безкінечними. Але вона знала, що Олег їх захищає і якщо його довго немає – значить так потрібно. Вона часто з донькою ночувала у кумів, бо без чоловіка вдома було лячно, адже часто бахкало. Чекала,

плакала і молилася аби з ним все було гаразд. Й до останнього вірила, що знову побачить Олега.

Під час одного із таких бойових завдань із захисту незалежності України на Ічнянщині Олег загинув. Це трапилося 22 березня неподалік Іваниці, під час замінування мосту, щоб ворожа колона ним не змогла рухатися. Землякові був 51 рік. Тепер 42-річна дружина стала вдовою, а 6-річна донька осиротіла. Того дня Алла серцем відчувала біду, набирала Олегів номер телефону, але він не відповідав. Й до вечора не було від нього ніякої звістки.

– Тоді мені зателефонувала Олежина сестра і повідомила, що його вже немає. Перше, що це було – розпач, біль. Навіть не знала як жити далі. У нас росте донька, яку Олег боготворив. Вона дуже схожа на нього, – розповідає пані Алла, яка й досі не може змиритися із тяжкою втратою.

– Пізніше я пояснила Лізі, що тато на небі. І звідти нас оберігає. Донька хоч і маленька, але зрозуміла, що більше його ніколи не побачить. Потім я привела Лізу на татову могилу і сказала, що тут ми будемо зустрічатися з ним. Що ми не можемо його бачити, але він поруч, – ділиться вдова.

Пані Алла зі сльозами на очах характеризує Олега як зразкового сім'янина, турботливого батька і чоловіка. Хоча вони не встигли набути разом, бо прожили небагато, усього сім років. Але у родини все виходило. Завжди знаходили спільну мову, гармонійно зійшлися характерами. Тішилися, що все вдавалося і жили з надією, що їхнє щастя буде довгим.

Олег був відкритим, щирим, мав загострене почуття справедливості, а для єдиної доньки був гідним прикладом. Жінка додає, що пишається чоловіком, адже він не злякався окупантів і боронив нашу Ічнянщину він цих ворогів.

– А ще Олег був патріотом і взагалі хорошою людиною. Звичайно, не думав, що так станеться, постійно переживав за нас із Лізою, – пригадує Алла Бандурченко. – Ми мріяли завершити ремонт у будинку, який добудовували. Олег мав золоті руки. Мали б тішитися нашою донечкою, вести господарство. Але війна розбила ці мрії... Із смертю Олега доводиться вчитися жити по-новому. Досадила на нашому подвір'ї троянди, адже колись перші куці цих квітів посадив Олег. Він їх любив за життя...

Під час нашої з пані Аллою розмови Лізочка сиділа з телефоном у руках, час від часу підносила мені мобілку і показувала свої фото з татком: вони усміхнені та щасливі.

– Ми з татом гралися, ходили у парк на гойдалки. А ще робили різні вправи, бігали, займалися гімнастикою. Він колись був спортсменом, – розказує Ліза і знову показує світлину, – ось, подивіться, це я, маленька, у садочку. Ось я знову із татком... А ось його могила...

Алла говорить, що Ліза часто в телефоні передивляється кожну фотографію і знає, що в неї тато – воїн і герой. Й дуже за ним сумує.

– Час не лікує втрату. Я ніколи не змирюся з тим, що Олега немає поряд. Без нього важко. І біль втрати не стих. Але я мушу бути сильною заради нашої Лізи і попри всі випробування вірити, що все буде добре. Бо так казав Олег.

...Герої не вмирають, вони просто летять у небо. Але їх так бракує нам, живим.¹

¹ ТС, 17 листопада 2022 р., № 46.

Про виклики року, міжнародну співпрацю та розвиток громади¹

Збігає кінець дуже важкий, сповнений горя воєнний 2022-й рік. Рік, який змусив українців жити у нових реаліях. Що вдавалося, а що ні. Підсумки року підбиваємо разом з Ічнянським міським головою Оленою Бутурлим.

– Олено Вікторівно, які виклики довелося долати вам як міському голові у зв'язку із повномасштабним вторгненням РФ в Україну?

– Війна – це те, до чого ніхто не був готовим, те чому нас ніхто не вчив і чого ми не очікували. З перших днів військкомат і поліція були евакуйовані. До мене йшли люди, щоб я їх мобілізувала, але такі повноваження мають лише військові адміністрації – районна та обласна. Наша Ічня була відрізана і від Прилук і від Ніжина. Не було можливості навіть привезти хліба. Тому, найперше, треба було забезпечити життєдіяльність громади.

– Ви з цією проблемою справилися.

– Так, завдяки аграріям, завдяки активним жителям громади. Завдяки хлібоприймальному підприємству, яке запустило млин. Із зерна, яке надали аграрії, мололи борошно і роздавали людям.

Були проблеми із ліками. Але ми теж знаходили шляхи для їх доставки. Серйозна проблема з доставкою ліків була для онкохворих. Тринадцять чоловік потребувало хіміотерапії. Її робили у міській лікарні, оскільки на той момент не було можливості доїхати до Чернігова, навіть до Прилук не можна було доїхати через постійний рух ворожих колон. Тому звернулися до народного депутата Валерія Зуба, який допоміг доставити ліки. Дуже складною була логістика доставки цих препаратів. Їх передавали у Ніжин, з Ніжина на Борзну, потім на Плиски, а звідти на Івангород. Наші хлопці, які були при оперативному штабі, з ризиком для життя добиралися до Івангорода і їх забирали.

Так, у той час працював оперативний штаб, у якому були працівники поліції, ДСНС, міської ради, волонтери. Ми робили, те що могли. Постійно були на зв'язку із старостами.

¹ Інтерв'ю публікується скорочено.

– **В Ічні були ворожі сили?**

– У місто двічі заходила ворожа техніка. Уперше в кількості 64 одиниці і вдруге – 25 одиниць. На щастя, це був транзит. Слава Богу, що завершилося тільки транзитом. Це було тоді, як у нас ще не було блокпостів. Інакше я не знаю, що було б із нашим містом. Блокпости провокували ворога. Ворог спочатку розстрілював їх, а потім усе що бачив і усе, що йому траплялося на ходу. На той час у нас не було ЗСУ, а лише тероборона, яка не була забезпечена усім необхідним. Дай Боже нам усе відновити те, що було потрощене. І дай Боже, щоб вони більше сюди не дійшли.

25 лютого у громаду заїхала перша ворожа колона, а остання виїхала у ніч із 31 березня на 1 квітня – вона налічувала 812 одиниць. Після виходу ворога у нас було багато проблем. Одинадцять постраждалих сіл, 454 об'єкти знищені, пошкоджені чи зруйновані, 32 родини залишилися без житла. Самих трансформаторів треба було замінити 17 штук. Їх розстрілювали, троцили, підстанції замінювали. Все було у розтяжках.

– **Що уже вдалося відновити із зруйнованого житла?**

– Завдяки злагодженій роботі розмінувальників та енергетиків вдалося у найкоротші строки відновити постачання електроенергії до постраждалих сіл. Та найбільше було пошкоджено будинків. Практично в усіх будинках на тих вулицях, якими рухалися ворожі колони, постріляні вікна. Люди від обласної військової адміністрації отримали адресну допомогу будівельними матеріалами. Більшість будинків уже відремонтована. Хто міг, відновлював їх самотужки, десь підключалися старости і робітники із благоустрою, десь долучалося комунальне підприємство. Але 32 будинки зовсім знищені, їх власники залишилися без житла. Ми розуміємо, що держава на сьогодні не спроможна виділяти кошти на відновлення. Зараз усі її зусилля спрямовані на забезпечення перемоги. Тому нам залишається шукати спонсорів та залучати міжнародну допомогу.

– **Це моє наступне запитання про міжнародну співпрацю. Як вам вдасться залучати міжнародну допомогу?**

– Ми виходимо на благодійні організації та шукаємо партнерів під час міжнародних зустрічей. Ми тісно співпрацюємо із Ротарі Інтернешнел. Завдяки їм завтра ми відкриваємо модульний будинок

для багатодітної сім'ї Коваленків із Крупичполя (розмова відбулася 23 грудня – Авт.). Другий будинок ще виготовляється, на третій зайшли кошти.

– **Хто на черзі на отримання будинків?**

– Другий і третій будинки – для жителів Більмачівки: сімей Ведмідь і Глушко. Один буде встановлений у селі, інший в Ічні. Це модульні модернізовані будинки постійного проживання, з меблями та усіма зручностями. Вони передаються у власність постраждалим.

Далі ми почали співпрацю із Всесвітньою Лютеранською Федерацією, яка вирішує багато питань по місту. Зокрема, допомогли з облаштуванням укриття у гімназії ім. Васильченка. Після 1 січня лютеранці закупають нам три потужні 60 кВт генератори для водоканалу.

– **До речі, стосовно генераторів... Скільки на Ічнянську громаду обласна військова адміністрація виділила генераторів?**

– На нашу громаду від Чернігівської обласної військової адміністрації надійшов один генератор. Він забезпечуватиме постійну і безперебійну роботу міської ради та пункту незламності, який розташований у холі нашої будівлі. Генератор, який нам передали ротарійці, ми передали на казначейство. Зараз нам везуть генератор від мерії Парижа, який ми передамо на лікарню.

– **Це результат вашої поїздки у Францію?**

– І не тільки це. На сьогодні є домовленість про побратимство із двома містами Франції – Авранч і Пломер. У січні - лютому ми підпишемо меморандум про співпрацю. Мери цих міст теж будуть працювати над придбанням нам генераторів. У січні заплановане підписання меморандуму про співпрацю із польською Дембицькою гміною. Вони готують нам гуманітарний вантаж за потребою. Ті ж генератори. Бо ми повинні думати і про медичні заклади, й про освітні, які повинні працювати.

Дружньою нам стала і Фінляндія. Завдяки діяльності мого радника Олега Востриха міська рада отримала три автобуси. Зараз триває процедура оформлення документів та розмитнення. А потім будемо вибудовувати маршрут. Зрозуміло, що там, де немає доріг, ці автобуси не поїдуть. Ми зараз продумуємо, щоб вони підвозили і дітей,

і дорослих. Це буде муніципальний транспорт. Діти будуть їздити безкоштовно.

– **Хто обслуговуватиме цей транспорт?**

– Комунальне підприємство «Ічнянське виробниче управління житлово-комунального господарства». Зміни у статут внесені, і підприємство може займатися транспортними послугами. Ми мусимо думати над наповненням бюджету. За час війни підприємства скорочувалися, ФОПи закривалися, скорочували людей. Щоб громаду розвивати, треба раціонально використовувати бюджет, а це треба його. І треба усвідомлювати, що на час війни надходження значно скоротилися.

Є благодійні фонди, з якими ми розпочали співпрацю. БФ «Добрі справи» – це фонд, який тісно співпрацює із народним депутатом Валерієм Зубом. З початку війни Валерій Зуб надає суттєву допомогу нашій громаді. Багато допомоги надавалося на постраждали села. Він особисто приїздив із своїми помічниками, організовували медичне обстеження населення постраждалих сіл у мобільній клініці. Активно допомагає ЗСУ. Постійно допомагає лікарні.

– **Стосовно лікарні, скажіть, хто і де недопрацює, недофінансовує, що їй досі дах над хірургією світить ребрами?**

– Ми закрили першу чергу ремонту лікарні – це ремонт даху. Метал привезений і лише погодні умови заважають будівельникам накрити будівлю. Друга черга – це внутрішні роботи. На другу чергу міська рада уже перерахувала кошти. Також я сподіваюся, що коли Лютеранська федерація закриє проєкт по водоканалу, наступним стане лікарня.

– **Мабуть, не лише гуманітарною допомогою обмежиться співпраця міст-побратимів. Будуть якісь культурні та економічні обміни...**

– Так. Культурні зв'язки та обмін досвідом будуть обов'язково. Франція взяла шефство над Чернігівською областю, тому очікуємо всебічної співпраці.

Також у нас налагоджена співпраця із Парі Матч Фундейшен, Червоним Хрестом та франко-українським фондом, який направив нам допомогу загальною сумою два мільйони гривень. Надійшла вона для лікарні та для окремих пільгових категорій населення.

– **Багато доріг у жахливому стані. Планується їх ремонт?**

– Це болюче питання. У нас багато доріг обласного та державного значення, які підпорядковані Облавтодору та Службі автомобільних доріг. До утримання цих доріг є багато зауважень. На сьогодні підрядні організації, які повинні б обслуговувати їх, знаходяться у Вінниці. Тендер виграла, гроші отримали, а дороги не обслуговують. Нещодавно була аварійна ситуація біля Ольшани, де фура перегородила дорогу і заблокувала рух транспорту через неналежний стан покриття. І дещо раніше таке було. Тому я неодноразово зверталася до керівництва Служби автомобільних доріг, оскільки це траса державного значення, щоб вирішити питання належного обслуговування. Завдяки аграріям та комунальному підприємству ми наводимо лад на наших дорогах, але нам ці витрати ніхто не відшкодовує. Тому із представником Служби автомобільних доріг маю намір обговорити питання субпідряду, тоді я буду впевнена, що наші дороги у належному стані.

Дорога Ічня – Борзна – це не дорога, а напрямок. На 2022 рік вона була включена до «Великого будівництва» і мала бути капітально відремонтована. Через війну роботи не проводяться і нам сказали, що коштів немає. Навіть, щоб засипати ями. Добре, що нам вдалося домовитися про завершення ремонту мосту в Ольшані. Після наших неодноразових звернень частково засипали ями на дорозі Ічня – Київ та відремонтували частину ділянки від Дорогинки до Крупичполя. У межах можливого по місту частково провели ямковий ремонт та підсипали піщано-щебеневою сумішшю. Хотілося б зробити більше, але зробили, що могли. Сподіваюся, що наступний рік буде переможним і дасть більше можливостей працювати. [...] ¹

¹ ТС, 29 грудня 2022 р., № 52, с. 1-2.

Людмила Лобанова: «Думали, що не виживемо: бо що тільки на нас не летіло»

Вони подолали 36(!) блокпостів, витратили майже 100 тисяч гривень (!), аби виїхати з Маріуполя на українську територію. Наша розповідь про переселенку Людмилу Лобанову та її родину. Про те, як тяжко люди переживають окупацію.

– Коли росіяни наше місто почали перетворювати на руїни та зрівнювати із землею, було страшно дивитися. Ми ніби у фільмі жаків жили..., – не стримуючи сліз починає свою розповідь Людмила Лобанова. – *Бо рашисти нічого не залишали живого.*

І весь час, доки розказувала свою історію, маріуполька гірко плакала.

Пані Людмила родом з Ічнянщини, народилася у Хаєнках. 21-річною дівчиною вийшла заміж, поїхала із чоловіком у Маріуполь, там і zostалися. За 38 років місто вже стало для неї рідним. Там народилися її доньки, а згодом вже і внуки. Працювала у дитячому садочку, а останні 15 років присвятила себе підприємницькій справі – у магазині продавала канцтовари та все для навчання. Важко було, але щоб копійку відкласти, возила важкі сумки з товаром. Діти теж матері допомагали.

Назбиравши грошей, ще років 10 тому Людмила купила власний будинок, бо життя з чоловіком не склалося. Раділа, що нарешті має оселю, в якій і жила з меншою донькою Оксаною.

– Я кожну стіну будинку цілувала – тішилася, що моя мрія здійснилася. Минулого року ремонт хороший зробили, – продовжує Людмила Миколаївна. – *А тепер там все розтровоєно. Замість даху – сусідський паркан. Його вибухом занесло. На подвір'ї росли 19 кущів красивих троянд, бо я їх дуже люблю, – немає нічого.*

З початку повномасштабного вторгнення росії на нашу землю по Маріуполю вже летіли ракети, було багато прильотів. Місто обстрілювали рашистські свинособаки. Рашисти швидко взяли у кільце Маріуполь і почалася окупація.

Жили у підвалі, голодували і молилися, щоб вижити

Оксані з двома синами Єгором і Владиком, яким по 9 і 3 роки, вдалося втекти з міста до родичів у Мангуш, це неподалік Маріуполя. Людмила із старшою донькою Альоною та малою внучкою Софійкою переховувалися у підвалах сусідніх будинків: спочатку в одному, а потім – в іншому. В

останньому довелося пробути близько місяця. Згуртувалися з іншими людьми, де переховувалися і дорослі, й діти.

– Ми потерпали від обстрілів «градів», танків, бомбардування та усього, чим тільки міг бити нас ворог, – з жахом згадує наша героїня, як вони з дочкою під обстрілами набирали дощову воду або в калюжах. – Літак летить низько, бачить, що ми біжимо і кидає по нам снаряди.

У підвалі було холодно, сиро, темно. Під час затишшя, яке тривало інколи й декілька хвилин, намагалися вибігти похапцем на вулицю, щоб вдихнути ковток свіжого повітря або швидко збігати додому та дістати із погребу щось поїсти. Чи нарвати гілок із вишні, щоб заварити чаю. На багатті чоловіки, що теж жили у підвалі, готували їжу в каструлях, які від тих обстрілів були побиті як решето. Практично голодували, про помитися – ніхто й не говорив.

Так у сховку люди зустріли і Великдень – із хлібом та тюлькою. Бо більш нічого не було. Хліб цілували, бо давно його не їли. Він настільки був для них смачним – просто не передати.

І з кожним днем маріупольці розуміли, що вижити у місті стає неможливо. Тримала лише віра в українську армію та надія на Бога.

– З Мангуша було видно як бомблять Маріуполь. А там були мої рідні. Зв'язку не було, я навіть не знала що з ними, чи вони живі, – говорить Оксана.

– Пам'ятаю, як до нас у підвал зайшли декілька військових деєнерівців, – згадує співрозмовниця. – Ми перелякалися, думали, що зараз нас тут розстріляють. Вони пообіцяли, що не чіпатимуть. Лише попросили їсти. Ми трохи пшоняної каші їм дали, варення та води – бо більше нічого не було. А ще вони розповіли, що самі з Донецька, що їм вручили повістки і змусили йти воювати на боці рашистів, в іншому випадку обіцяли розстріляти їхні сім'ї. «Не дали нам нічого. Сказали, щоб самі виживали як могли: відбирайте, крадьте, гвалтуйте!» – розповідав один із «гостей». Нарікали на скрутне життя без зарплат та пенсій. А потім сказали, щоб ми всі тікали звідси, бо тут залишаться небезпечно.

Людмила з дітьми вирішили негайно тікати від війни з окупованого та знищеного Маріуполя. Та й атаки на місто все частішали. Власного транспорту не мали, але, ризикуючи життям, треба якось було прямувати на підконтрольну Україні територію. Бігли від «руського міра» у напрямку Мангуша. Бо там їх чекала менша донька Оксана із двома дітьми. А на Ічнянщині за них молилися і теж чекали на зустріч родичі та рідна сестра Валентина, – вони теж півтора місяці не мали жодної звістки про Людмилу.

– Коли ми вийшли зі сховища і бігли у напрямку Мангуша – стільки могил у місті побачили: у парку, у скверах, під будинками. А скільки трунів... Серце стискалося від побаченого, – пригадує жінка. – Було моторошно.

Вони ледве добралися до Мангуша: втомлені, замучені, голодні. Люди, які теж тікали з окупованого міста зупинялися біля них на своїх розтрощених автівках... й просили вибачення, що не мають змоги їх довести – бо в салоні вже повно пасажирів. Розуміли, що їх можуть в будь-який момент розстріляти, бо звідусіль щось летить.

Довга дорога із пекла

Нарешті, зустрівшись із меншою донькою, гуртом продовжили добиратися далі. Але на підконтрольну українську територію дістатися було складно, тож змушені були їхати у Бердянськ, а звідти – у Запоріжжя.

– У Бердянську – немов замкнуте коло: або в росію, або тут залишаєшся, – розповідає співрозмовниця. – Ми винайняли житло і почали шукати шляхи як вибратися звідси. Декілька разів намагалися виїхати – перевізники обіцяли допомогти. Але, простоявши у черзі по декілька годин перед рашистськими блокпостами, нас не випускали. Тож змушені були повертатися назад. І так декілька спроб. Кожного разу перевізникам платили гроші, бо ніхто задарма не хотів везти – і, коли не виходило пройти блокпост та їхали знову у Бердянськ, звісно, кошти ніхто не повертав.

Сім'я Валентини Чаленко та інші родичі, дізнавшись, що Людмилі потрібні кошти, щоб виїхати з того пекла, скидали їм на карту. Адже без копійки за душею звідти не виїхати. Такі реалії. А загалом на дорогу із Маріуполя до Ічні, як пізніше підрахувала Людмила Миколаївна, у них пішло десь сто тисяч гривень.

– Скрізь брали лише готівку. Але банкомати ніде не працювали, щоб зняти із карти. Та були люди, які цим займалися. За таку послугу вони брали чималий відсоток. Наприклад, із двадцяти тисяч гривень собі мінняйли залишали п'ять, – ділиться переселенка.

Десь за четвертим чи, можливо, й п'ятим разом Людмилі з дітьми нарешті пощастило виїхати. Каже, допоміг у цьому чоловік на ім'я Женя, який привозив гуманітарку у місто. Він, водій з інвалідністю, пообіцяв, що спробує їх вивезти. Охочих виїхати було чимало: жінки, діти, пенсіонери. Дорогою не один раз потрапляли під обстріли. Було дуже страшно. Плакали, молилися усі, навіть малі, які вже розуміли, що рашисти прийшли знищити нашу землю.

Змогли проїхати блокпости теж не за першим разом. Загалом, поки дісталися Запоріжжя, минули 36 таких перевірок. Проїшли і складну фільтрацію.

– У нас перевіряли все, що тільки можна. Відбитки пальців брали теж. Ми переживали, що не випустять – не всі документи у нас були, але слава Богу, – каже наша героїня. – А коли приїхали в Запоріжжя – землю цілували. Не вірили, що тут вже ніхто не стрілятиме.

Старша, Альона, подалася у Польщу. А Людмила Миколаївна із меншою Оксаною та її дітьми поїхали спочатку у Дніпро, потім – в Ічню. Це був травень.

Переселенці з Маріуполя кажуть: росіяни не просто знищили їхнє місто, вони знищили їхнє життя.

– Здається, що ти живий зовні, а всередині – мертвий, – так про свої почуття говорить Оксана.

Чекають нашої перемоги, щоб повернутися

Удома у Людмили та її дітей все було, а в Ічні довелося починати своє життя заново. Зараз родина винаймає будинок, й дякує своїм рідним за підтримку. Вони усім необхідним забезпечили. Допомогли і город посадити.

– У нас усе було, а залишилися без нічого. Забрали рашисти, – додає Людмила Миколаївна. – До війни нам відбудували місто, були зроблені дороги, парки. Місто квітло, розвивалося. З нього наш мер Нью-Йорк робив. Скільки в нього було вкладено, скільки зроблено!

Жінка та її діти ще й досі ніяк не оговтається від пережитих жахів. А коли в неї знайомі запитують: «Як ти?», починає плакати, бо не може вимовити ні слова.

Тяжкі випробування випали на долю переселенців. У Людмили Миколаївни погіршився зір, адже стільки просидіти у темному підвалі – не на користь. А щоб якимось трохи відволіктися від поганих спогадів, які постійно лізуть в голову, довгими зимовими вечорами в'яже.

А ще кожного дня Людмила молиться, щоб ми спокійно жили у своїй країні. Щоб зять повернувся із фронту живий. Слідкує за новинами, вірить у перемогу України, вірить нашим захисникам і в те, що повернеться додому, у свій український Маріуполь:

– А ще мріємо прийти до моря та послухати його шум. Він дивовижний...¹

¹ ТС, 12 січня 2023 р., № 1, с. 1-2.

У Давосі хлопчина з Ічнянщини розповів історію свого полону та розлучення із мамою

12-річний Сашко Радчук із Дружби днями повернувся із швейцарського Давосу. Зазвичай участь у Всесвітньому економічному форумі беруть глави держав та урядів, представники крупного бізнесу, політики, щоб спільно розробляти економічні стратегії розвитку співтовариства. Але цього року економічне питання змістилося на другий план. Вектор цього року був націлений на Україну. А наш хлопчик з Ічнянщини туди був запрошений як свідок рашистського геноциду над українським народом.

Тисячі дітей зникли в Україні під час війни

За даними Національного інформаційного бюро, на тепер 14450 українських дітей примусово вивезли рашисти з окупованих територій на підконтрольні їм українські землі та в Росію. І лише 126 вдалося повернути. Адже розлучених із батьками дітей важко знайти, оскільки ворог наших дітей передає на усиновлення у свої рашистські сім'ї. Подальша доля їх губиться за грифом секретності – відомості про усиновлення не розголошуються.

Така гірка доля могли спіткати й жителя Маріуполя Сашка Радчука, який народився і ріс у Дружбі Ічнянської громади. Минулого року «Трудова слава» розповідала його історію. До війни Сашко із мамою, трирічною сестрою та вітчимом-військовим жили у Маріуполі, куди незадовго до війни переїхали із Дружби Ічнянської територіальної громади. Під час одного із обстрілів осколок міни зачепив обличчя хлопчика та ушкодив око. На нього спочатку хлопець навіть нічого не бачив. Медичну допомогу йому надали військові медики на комбінаті ім. Ілліча; там був шпиталь. Мама була при синові – так і потрапили вони у полон. Як рашисти захопили комбінат, усіх вивезли КамАЗами на окуповану територію у фільтраційний табір. Там і розлучили дитину із мамою. «Навіть попрощатися не дали». І відтоді про неї вони нічого не знають. А хлопця перевезли у Донецьку обласну лікарню. Якось він із телефону хлопця, з яким лежав у палаті, зателефонував бабусі у Дружбу, розповів де він і що хоче додому. Тим паче, що військові у фільтраційному таборі його настрахали, мовляв, у росії його віддадуть на усиновлення. Завдяки допомозі Ірини Верещук, уповноваженій Президента з прав дитини Дар'ї Герасимчук, волонтерам у липні

минулого року Людмила Сірик забрала онука з Донецька, на якого оформила опіку, інакше звідти дитину не вивезла б.

У Давосі Сашко свідчив про злочини росії

Цього року у Всесвітньому економічному форумі взяла участь рекордна кількість глав держав та урядів – 52. Уперше на цьому найбільшому економічному форумі не було представників росії; їх не запросили через широкомасштабну воєнну агресію в Україну. Не було й китайського лідера Сі Дзіньпіна через пандемію у Китаї коронавірусу.

Український дім у Давосі мав цього року більше дискусійних майданчиків, ніж зазвичай. Говорили наживу і онлайн. Українська делегація порушувала питання про допомогу Україні у завершенні війни та відновленні зруйнованої країни. Окрім цього, світ почув про страшні факти геноциду українського народу, про насильне вивезення дітей, і одним із важливих завдань міжнародної спільноти є допомога Україні у поверненні їх додому.

Сашко Радчук у Давосі брав участь як свідок злочинів росії проти українських дітей. Людмила Сірик із Сашком та своїми дітьми Іваном і Катєю 15 січня виїхали автобусом з Києва на Польщу, а звідти летіли літаком.

– У Давосі нас поселили у гарному готелі, – розповіла Людмила Сірик. – Ми там ніби у казці побували. Там так красиво, чисто, культурно. Пробули недовго. Мені слова не надавали, я лише супроводжувала Сашу, а він виступав. Розповідав про себе, про полон, про розлучення із мамою. Поїздки нам організувала Дар'я Герасимчук. Зі мною їздили ще мої діти Катя та Іван. Катя ходить до репетитора на англійську мову, то дещо із розмов розуміла, а іноді, як від нас відходив перекладач, могла й сама нам щось розповісти. Я зрозуміла, що усі говорили про те, щоб припинити війну в Україні. У нашій групі також була волонтерка із Херсона із сином. Вона розповідала про окупацію Херсону.

Як Сашка запитали про його найбільше бажання, він без роздумів відповів: «Повернути назад в Україну мою маму».

На згадку про Давос хлопець привіз сувеніри та значки. А ще велику надію на політиків та бізнесменів, які ймовірно зможуть визволити Сніжану Козлову із полону. Краще, якщо це буде не одна вона.

З часу останньої нашої зустрічі із Сашком він уже пролікувався в Охматдиті, де йому успішно зробили операцію на оці. Тепер через три місяці їздять на обстеження. Хлопчина виріс і змужнів.

Як запевнила уповноважена Президента України з прав дитини Дар'я Герасимчук, разом із світовою спільнотою вони зроблять усе, щоб повернути дитині матір.

«Спільно з Сашком, 12тирічним хлопцем з Маріуполя, якого було поранено, примусово вивезено з України, який втратив маму під час фільтрації та яка й досі знаходиться в розшуку, який приїхав в Давос, щоб розповісти світові про жахіття війни рашистів проти українських дітей, передавали світовим лідерам символічних лялечок, кожна з яких містить інформацію про постраждалу від російських загарбників долю дитини, а також жакливі цифри загиблих та поранених жертв, примусово переміщених та депортованих серед українських дітей.

Сашко - юний Посол Миру, жертва та свідок війни,.. і мій особистий герой, з честю виконав почесне завдання – донести світові правду», – написала на своїй сторінці Дар'я Герасимчук.¹

¹ ТС, 26 січня 2023 р., № 3.

Кадирівці спалили хату багатодітної родини і мало не вбили їх самих

Крупичполе – село Ічнянської громади, яке від рук рашистів постраждало чи не найбільше. Хоч воно і не було окупованим, а тут ворожа техніка переважно йшла транзитом, та навіть так вони завдали багато горя тутешнім людям.

Перша колона у Крупичполе зайшла 25 лютого. На той момент староста Юлія Чайка уже попередила жителів старостату, щоб позапинали вікна, позамикали двері, на вулицю не виходили та зачинили по хатах дітей.

Лілія Коваленко, мати восьми дітей, яким від 2,5 до 17 років, так і зробила. Лише у вікно спостерігала, як селом їдуть колони танків. Їхали мирно, не стріляли. Другого дня одна із колон зупинилася неподалік їхньої хати. Жінка подивилася у вікно, а краю танкам не видно. Виявилось, що тяглася вона кілометрів на три у бік Сваричівки. Чому зупинилися, невідомо. Може на когось чекали.

– Двоє зайшли у двір, бо хвіртка була не замкнена. Постукали у шибку і відійшли до воріт. Попросили набрати води у п'ятилітрові балсанки, – розповідає Лілія Коваленко. – Вода у нас у кухні, то я їм виносила. Страшно було. Потім ще прийшли двоє. Теж за водою. І все. А як почало темніти, приїхало чотири БТРи і стали уже навпроти нас, направивши дула прямо на наш будинок. Чула, що гелготали не по нашому. Люди потім казали, що то були кадірівці.

Побоюючись такого сусідства не так за себе як за дітей, Лілія зателефонувала чоловіку, який працює у сусідньому селі, щоб він їхав додому. І невдовзі Григорій городами прокрався у хату. За день помешкання вихололо, тож треба було протопити грубу. Чоловік вийшов за дровами. Пішов не у дровник, а на город, і це його врятувало. Враз навпроти їхньої хати зчинилася стрілянина. То по машині, у якій їхали припутнівці, рашисти відкрили вогонь. Спочатку вони зрешетили авто із людьми, а потім почали стріляти на всі боки. Під обстрілом опинилася й хата із дітьми. А зі слів старости, тоді у селі рашисти застрелили ще одну жінку, яка йшла городом і говорила по телефону.

– Гриша тільки вийшов і почалася стрілянина. Я була певна, що стріляють по ньому. Діти були в хаті, що від городу. А у хаті від вулиці на дивані спав Костя. Я забігла у кімнату і скинула його під диван. Дітям

наказала лягти на підлогу і не піднімати голови. Навколо таке робилося... Все летіло, свистіло... Гардероб зрешетило... На печі були Настя зі своїм хлопцем. Вони скочили із печі і дві кулі поранили Володю. Гриша з городу вибив вікно, і як секунд на десять стрілянина затихла, ми наказали дітям лізти у вікно. Володя по одному подавав дітей Гриші, так ми і врятувалися. Я коли вилазила, бачила, як стіни у хаті уже горіли. І зараз не знаю, яким дивом нам тоді пощастило усім вижити. Вискочили хто у чому був. Лише в останній момент вхопила ковдру, щоб замотати Костика, а Ярослава бігла у футболці і колготках.

Стрільянина гнала родину подалі від хати. Бігли перебіжками: знаходять якусь ямку – падають, бо над головами свистить смерть, тоді знову біжать, і знову падають. Доки біжать – малий мовчить, а як падають – Костя починає плакати, і це посилювало тривогу, бо плач могли почути. Хоча кулі й без того цвяхкали мимо. Були якісь кулі-світлячки, які потрапивши у суху траву, загоралися. Тож трава горіла з усіх боків. А позаду втікачів розгорався їхній будинок. Вони ще і й до кінця городу не відбігли, як зірвався газовий балон у кухні, який лише за декілька днів до того заправили газом. Почалася велика пожежа. Тоді ніхто не жалкував за втраченим. Думали лише, як врятуватися.

Уже зовсім близько, через дорогу була свинарня, але на дорозі з'явилася якась машина, і знову усіх охопив страх. Вони не знали, свої то чи чужі. Кинулися в канаву, а там кущі гострючі, колюче зілля непролазне. Отам і лежали деякий час доки машина проїхала. А звідти побігли до односельця Володимира Гребеневича, чий будинок був неподалік. Треба було вдягти та взути дітей, а у Гребеневичів якраз були діти. Та й не вечеряла їхня дівтора.

Вдома нікого не виявилось. По грубці, яка ще горіла, зрозуміли, що родина господарів ховається у матері, яка живе подалі від дороги. Тож Коваленки вдягли своїх дітей, на столі знайшли пів хлібини, а у погребі консервації. Там у погребі і пробули до ранку. Пізніше родину впустив у свою хату в Крупичполі брат Григорія, який живе у Москві.

Замість втраченого – нове житло

Не один і не два рази переповідала Лілія Коваленко історію їхнього спасіння, бо цією родиною зацікавилися міжнародні благодійники. Про постраждалих меценатам із Ротарі Клубу розповіла заступниця мера Лариса Мілова і з того часу почалася постійна комунікація між міською радою,

старостатом, родиною та ротарійцями. Довго тривала підготовча робота, говорить староста Юлія Чайка, а звели модульний будинок за чотири дні:

– Я б відмітила професійний підхід компанії. До того, як зводити будинок, їхні спеціалісти обговорили усі деталі із працівниками водоканалу, РЕМу. Наші організації також професійно зробили свою частку роботи: РЕМівці провели електромережу до майбутнього будинку, а водоканал зробив каналізацію та підвів сюди водогін. Фундамент під будинок готував комунгосп. Усі роботи були на контролі міської ради. А як приїхали фури із будівельними блоками, ми думали, буде як у нас. Вивантажать і поїдуть. А вони відразу почали встановлювати каркас, монтувати стіни, стелю... Працювали так: ми тільки просинаємося, а вони уже стукають, ми вже спати лягаємо, а вони ще стукають. І за чотири дні будинок був готовим. На п'ятий день приїхали декоратори, зробили клінінг, розставили меблі, розвішали текстиль і декорації. 24 грудня родині Коваленків урочисто вручили ключі. А оскільки свято було напередодні Різдва та Нового року, то не забули благодійники і про новорічну ялинку із прикрасами.

Будинок на п'ять модулів умебльований та із усією необхідною побутовою технікою. Навіть набір посуду меценати подарували. П'ять модулів – це п'ять кімнат розміром три на три метри: дві спальні для дітей, вітальня, кухня і санвузол із душовою кабіною та пральною машиною. Помешкання має сучасний вигляд і комфортне для проживання. Єдине, що планують доробити зі згоди благодійників – це добудувати коридорчик, щоб холод напряду не потрапляв у будинок, та й численне взуття щоб можна було залишати поза кімнатою. Хоча є одна проблема: будинок на електричному опаленні. У часи тривалого відімкнення ні їсти приготувати, ні обігріти кімнати ніяк. Тому Коваленки звернулися до благодійників, щоб їм допомогли із генератором. Але як електрику не вимикають, проблем у такому будинку немає.

П'ять років будинок багатодітна сім'я утримуватиме в оренді, і лише потім зможе оформити право власності. Тоді, як захоче, зможе його змінювати, оскільки він влаштований так, що до нього можна поєднувати додаткові модулі, говорить господиня. Та нині ця родина не забігає думками наперед. Вона щаслива, що жива і має новий будинок.¹

¹ ТС, 23 лютого 2023 р., № 7, с. 1-2.

У Гужівці згуртувалися задля перемоги

24 лютого 2022 року росія атакувала Україну на землі і в повітрі по всій довжині спільного кордону. Жителі Гужівки добре пам'ятають, як їхнім селом їхали ворожі танки. Населений пункт став транзитним для непроханих гостей. Ті страшні дні повномасштабного вторгнення росіян вдалося пережити завдяки згуртованості гужівчан, каже їх староста Тетяна Коломієць. А ще війна згуртувала усе село навколо допомоги українським воїнам.

Без дозволу старости – нікуди

У Гужівці танки орків з'явилися вже 25 лютого, рухалися через село у напрямку Ічні. Три дні йшла дорогою ворожа техніка. А двічі, це було на початку березня, орки навіть шастали населеним пунктом. Приїжджали зі сторони Іржавця. Щось видивлялися, рознюхували, потім десь зникли. Нічого не чіпали, не стріляли та не руйнували. Ніякої шкоди свинособаки не наробили селу – все ціле. Але, звісно, люди боялися, бо хто знає, що у головах тих клятих рашистів.

Тож гужівці сиділи по хатах, а ті, хто жив на головній вулиці села, непомітно виглядаючи у вікна своїх будинків, спостерігали скільки саме ворожої техніки проїжджає, рахували її. 28 лютого нарахували близько ста одиниць техніки, яка йшла зі страшенним гуркотом. Передавали відомості про її кількість та яка саме їде – куди треба. Щоб не наражатися на небезпеку, деякі гужівці залишили свої хати і евакуювалися до своїх односельців, що жили подалі від центру села чи головної вулиці.

Староста Гужівського старостинського округу Тетяна Коломієць згадує: аби пережити всі складні моменти, люди згуртувалися і разом розв'язували всі проблеми.

Люди чітко виконували вказівки голови сільської громади, дотримувалися її рекомендацій, без потреби не виходили зі своїх домівок, не вешталися селом. Тетяна Коломієць давала дозвіл людям у разі потреби виїхати за межі Гужівки. І вони слухалися. Без її дозволу – чи у магазин, чи з села – ні ногою.

– От до прикладу, у магазин привозили хліб, я людям повідомляла про це і наголошувала, щоб не зволікали, а швидко йшли та купували. Й для власної безпеки через годину просила односельчан повернутися до своїх домівок, – розповідає староста.

Жителі села між собою активно комунікували у телефонному режимі, на час війни створили окрему групу, де староста повідомляла важливу інформацію, або заходили розпитатися в старостат. Очільниця завжди з людьми була на зв'язку.

– Звісно, я теж боялася, але найбільше переживала за своїх односельців, – ділиться пані староста. – Тоді у нас жило понад шістсот осіб. Це свої. Плюс до батьків, родичів приїхали люди із Чернігова, Ніжина, Києва. Таких було десь до сорока переселенців. Наразі вони повернулися до своїх домівок. Пізніше приїхали дві родини з Харківщини та Херсонщини, які у нас і залишилися жити.

Гуртом люди піклувалися про безпеку. Молодь і дорослі контролювали в'їзди і виїзди із села, збиралися на чергування, групами обходили вулиці і вдень, і вночі, чи, бува, немає підозрілих предметів чи осіб або ж чи не їздять селом «чужі» автівки. І в кожній групі чергових був мисливець зі зброєю.

Тетяна Коломієць згадує, що у березні постала проблема із продуктами. Тож аби своїх орендарів не залишити у скрутний час без хліба, місцеве сільськогосподарське підприємство «Агро-Треjder» зі свого зерна намолотило борошно і його розвезли по дворам гужівчан.

Складно було й з медикаментами.

– Ми склали список ліків, які необхідні людям, в основному їх потребували пенсіонери. Потім зверталися до друзів та знайомих із Одеси, Ужгорода. Й вони нам надсилали медикаменти через Нову пошту, – розповідає пані Тетяна. – Коли ліки почали з'являтися в аптеках, наші люди їздили в Ічню зі списком і там купували.

На жаль, двох цивільних чоловіків із села вороги забрали у полон. Земляки з неабияким хвилюванням переживали за їх долю, шукали через соцмережі, підключали до пошуків своїх знайомих, різні організації. Зв'язку з чоловіками не було, проте всі вірили, що вони живі. Розповідають, що їх свинособаки тримали у якомусь підвалі у Бикові.

Не подолавши опір ЗСУ, на початку квітня російські війська вийшли з Чернігівщини. Полонені, на щастя, залишилися живі. Коли гужівчанам вдалося вибратися з підвалу, через місцевих мешканців повідомили рідним, де саме вони знаходяться. Поки наші військові розчищали територію від ворогів, полонених прихистила місцева мешканка. Додому чоловіки повернулися десь через місяць.

На волонтерському фронті

У Гужівці допомагати військовим почали ще у 2014 році. Наразі продовжують робити цю важливу справу.

– Коли ще у березні кожному нашому жителю роздавали гуманітарку, багато відмовлявся від неї: у відомості ставили підпис, що отримали, а самі залишали для ЗСУ, – каже пані староста. – Ніхто нікого не змушував. Люди вважають, кожен, хто в тилу, має допомагати. Війна – вона стосується всієї країни, а не тільки сходу.

Активні жителі Гужівки й нині працюють на волонтерському фронті, збираючи пакунки для ЗСУ, серед яких продукти, амуніція, запчастини, також донатять на армію. Зараз 21 захисник із Гужівки – на війні.

Взялися робити окопні свічки та плетуть маскувальні сітки і учні та вчителі місцевого ліцею. Не стоять осторонь й інші мешканці села. Пасічники села приносили віск для окопних свічок. А ще віск брали із розплавлених залишків старих свічок. А сам процес виготовлення почерпнули з інтернету й швидко самостійно навчилися цій справі. Вже відправили декілька партій окопних свічок. Із необхідними матеріалами для сіток допомогли ТОВ «Голдпак» та міська рада.

Восени Гужівський ліцей організував благодійний ярмарок, завдяки зібраним коштам вдалося придбати бінокль для захисника-односельця.

– Ми знаємо, заради чого це робимо. Нас захищають наші військові, а їм потрібна наша підтримка, – наостанок підсумовує староста Гужівки Тетяна Коломієць. Мабуть, влучно буде сказати, що там, де активний лідер – активні й люди.¹

¹ ТС, 23 лютого 2023 р., № 7, с. 1-2.

Про війну, смерть і дружбу

24 лютого став страшним днем для кожного українця. Днем, який поділив життя кожного із нас на «до» і «після». Ми жили в мирній і щасливій Україні, росли дітей, раділи кожному прожитому дню, мріяли і планували майбутнє. Після нападу ми зрозуміли, що все що потрібно кожному із нас, це – життя. Після цього дня настав інший час, люди стали іншими, історії теж іншими.

Моя історія про окуповане село на Ічнянщині, село Припутні, в якому мені довелося прожити довгих 42 дні, з яких 29 днів в окупації. Я їхала як завжди, відвідати свого батька, який приїхав із Чернігова, з лікарні, де була проведена операція з видалення катаракти на оці. Але доля розпорядилася зовсім по іншому. У цей день в батька сталися два приступи, більш за все інсульту, бо діагноз остаточно не був установлений. І цього дня хвороба положила мого батька в ліжку.

Було важко: йому було важко фізично, бо були сильні болі, а мені морально. Спочатку приходили медичні працівники, допомагали ліками, робили уколи. А потім почалося найстрашніше... війна. Ще перші два дні було тихо, тільки півні співали та інколи чути було гавкіт собак. А потім через село почався рух рашистських колон, земля двигтіла під їхніми колесами та гусеницями. Їх було так багато, що неможливо було перерахувати. Люди з острахом дивилися на той рух із своїх «укриттів» і благали Бога, щоб жодна одиниця техніки не повернулася назад.

Наше село розташоване так, що з однієї сторони непрохідний Удай та ліс, а з іншої – дорога Ніжин-Ічня і теж обабіч дороги ліс. І залишилося моє рідне село відірваним від світу. До того із 27 лютого було виведено із ладу високовольтну електричну лінію. Село неначе вимерло, того постійного гулу почали боятися навіть собаки. Коли проходили колони, люди виходили за хвіртку і пошепки розмовляли. Через декілька днів більшість техніки почала заходити в ліс, частина стояла під селом, за колгоспним садом. Над селом почали літати дрони, і ми уже знали, що через деякий час буде рухатись рашистська техніка або сідатимуть вертольоти чи гелікоптери. Коли вони заходили на посадку, то прострілювали територію. Це було неодноразово і вдень і вночі. Інколи розбите військо поверталось назад, тоді вони просто стріляли з автоматів або танків, мабуть, боялися простих селян.

Спочатку всі боялися, тому ховалися в основному в погреби, а потім почали звикати до постійної стрілянини. Хтось топив свою піч чи грубу

вночі, а хтось виходив зранку і дивився, чи топлять сусіди, бо газу в селі нема, чи просто чекали, поки пройдуть колони. А ще люди стали набагато дружнішими, ніж були до цього. Навіть той, хто колись спорився за межу на городі, зрозумів і просив пробачення при сусідах. Ділилися тим, що в кого було: хтось пропонував молоко, в когось були дріжджі, то пекли хліб або пампушки, в когось був запас солі чи цукру, хтось пропонував заморожені фрукти чи овочі, бо морозильні камери були відключені. Майже 20 днів жодні продукти не доставлялися, ніхто в село не заїхав і не виїхав.

А ще важливо було зарядити телефон, щоб мати хоч якийсь зв'язок. І люди знали в кого можна було це зробити, о котрій годині можна було підійти, бо працював генератор, або просто від автомобільного акумулятора. Коли був заряджений телефон, я телефонувала до своїх рідних і запитувала (може комусь буде смішно): чи їздять машини по Варві, чи працюють магазини і організації, чи виплачується пенсія та заробітна плата (бо останню виплату пенсії пенсіонери отримали в лютому). А ще мені дуже хотілося спілкуватися із своїми колегами і почути від них довгоочікуване: «Тримайтеся, Миколаївно». Це було дуже важливо, коли прокидаєшся зранку і загадуєш бажання, щоб поспілкуватися із колегами, додзвонитися до рідних із Ніжина, Києва, Харкова.

Потім хлопці із села зуміли підняти понтонний міст через Удай і у нас з'явилася «дорога життя». Голова сусідньої громади підвозив хліб і інші продукти, перевантажували їх на підводи, і потім роздавали у селі. Дехто зумів виїхати із села тією дорогою і найняти житло в Ічні, це були в основному переселенці з дітьми. Цією дорогою мій чоловік вивіз мене разом із моїм батьком, який народився у рік війни, і життя якого закінчилося у рік війни.

Він прожив у Варві всього дві доби, і коли ми приїхали, то піднімав великий палець вгору і показував, як тут гарно, тихо і спокійно, не треба було укриватися з головою трьома ватяними одіялами, і не чути автоматних черг і вибухів. Я йому говорила, що ми вирвалися із пекла і приїхали у рай. Для мого тата варвинська земля нехай стане пухом, бо можливості похоронити його в селі не було, цвинтар у нас знаходиться зразу біля дороги.

Ось минув рік після цих подій, але кожен прожитий день не забувається. Сьогодні, я розумію, що ця війна зблизила людей і скільки б років не минуло, ніколи з моєї пам'яті і пам'яті моїх односельців не зітруться ці події, не зітруться імена тих людей, які загинули від рук терористів, тих людей, яких просто розстріляли, одних на початку війни, за те що, їхали на

автомобілі, а колона стояла, інших за те, що їхали хоронити свого батька в сусіднє село, і в спину отримали кулі, одного чоловіка, за те що їхав велосипедом допомогти врятувати майно із будинку, який горів від бойових дій, а ще сім'я підірвалася на автомобілі, загинули тато і мама, а діти вижили. У ці дні мої земляки вшановують пам'ять загиблих, то ж хай для кожного із них буде земля пухом і вічне Царство на небесах.

Коли російські війська відступали, вони на одну добу захопили повністю село. Після себе залишили зруйновані двори, розграбовані і спалені будинки. Рашистів було так багато, що територія села не вмещувала всю техніку. Вони заїхали майже на всі подвір'я, на городи, в нежилі двори. Грабували все що можна: одяг, в основному чоловічий, взуття, бензопили і бензокоси забрали майже в усіх, різні інструменти. Коли я повідала про страхіття, які відбулися в моєму селі, своїм друзям, які з перших днів війни займалися волонтерством, не давши договорити до кінця Саша Дирявко сказав: «Завтра ми веземо гуманітарну допомогу у ваше село». І дійсно наступного дня завантажений автомобіль продуктами харчування, засобами гігієни, солодощами для дітей та іншими товарами о 10-ій годині, в супроводі мого чоловіка, вирушив до рідного села. А потім різноманітну допомогу виділила Варвинська селищна рада, за якою особисто приїхав Олександр Ющенко, за що були щиро вдячні односельці.

Минув важкий рік війни для моєї України і для моїх земляків. У роковини смерті мого батька Миколи Григоровича Ющенка я хочу щиро подякувати всім моїм друзям, сусідам, родичам. Сердечно дякую вам кожному за моральну підтримку, розуміння і чуйність, висловлюю щирю вдячність і доземний уклін за підтримку мене і моєї родини. Мої дорогі односельчани, я дякую вам усім і кожному, не називаючи прізвищ і імен. А ще сьогодні я дякую керівництву нашої громади і керівництву Ічнянських організацій, які допомагали людям у важкий час доставкою найнеобхідніших продуктів, а жителі села ділилися ними із людьми, які тимчасово приїхали в село. Неможливо переоцінити вагомість ваших теплих слів в телефонних дзвінках і в особистих розмовах. Дуже приємно і радісно усвідомлювати, що завжди поруч є ті, хто від душі готовий допомогти. Щиро бажаю вам миру і щоб після темної ночі прийшов яскравий світанок, а разом з ним і наша перемога, впевненості у собі та у завтрашньому дні, міцного здоров'я і сімейного затишку всім.¹

Наталія Ющенко, с. Припутні-Варва.

¹ ТС, 30 березня 2023 р., № 12.

Зміст

Передмова	3
Частина I. 2018.....	7
Частина II. 2022.....	45

Шановні читачі. Збірник, який ви тримаєте в руках, є першим виданням, що здійснюється в рамках проекту «Сільські громади Чернігівщини в умовах війни та окупації. Досвід виживання і боротьби». Далі заплановане друге видання – збірник усних історій жителів сільських населених пунктів, які перебували в окупації або на шляху пересування окупаційних військ у лютому-березні 2022 року. До другого видання авторський колектив проекту продовжує збір матеріалів. Ми запрошуємо всіх очевидців поділитися власними історіями, спогадами й розповідями про побачене й пережите. Якщо у вас є спогади, щоденникові записи, фото- та відеоматеріали – просимо надсилати їх на адресу krivobok2017y@gmail.com (Кривобоку Олександрю) або передавати голові Історико-краєзнавчого товариства «Ічнянщина» Миколі Терещенку.

Фотоілюстрації до частини II

Руїни будинків у селі Комарівка. Квітень 2022 р.

Фотоілюстрації до частини II

Спалений
будинок
на околиці
села Бакаївка

Вишнівка.
спалений гараж
Віри Трохименко

Сваричівка.
Садиба Юрія
Титарова.

Пошкоджені пам'ятники в селі Мартинівка

Фотоілюстрації до частини II

Володимир
Завгородній
біля службового
авто

Микола
Коротя
з
військовими
біля швидкої
з Іспанії

Волонтери за роботою
в гаражі водоканалу.
Ічня, осінь 2022.

Фотоілюстрації до частини II

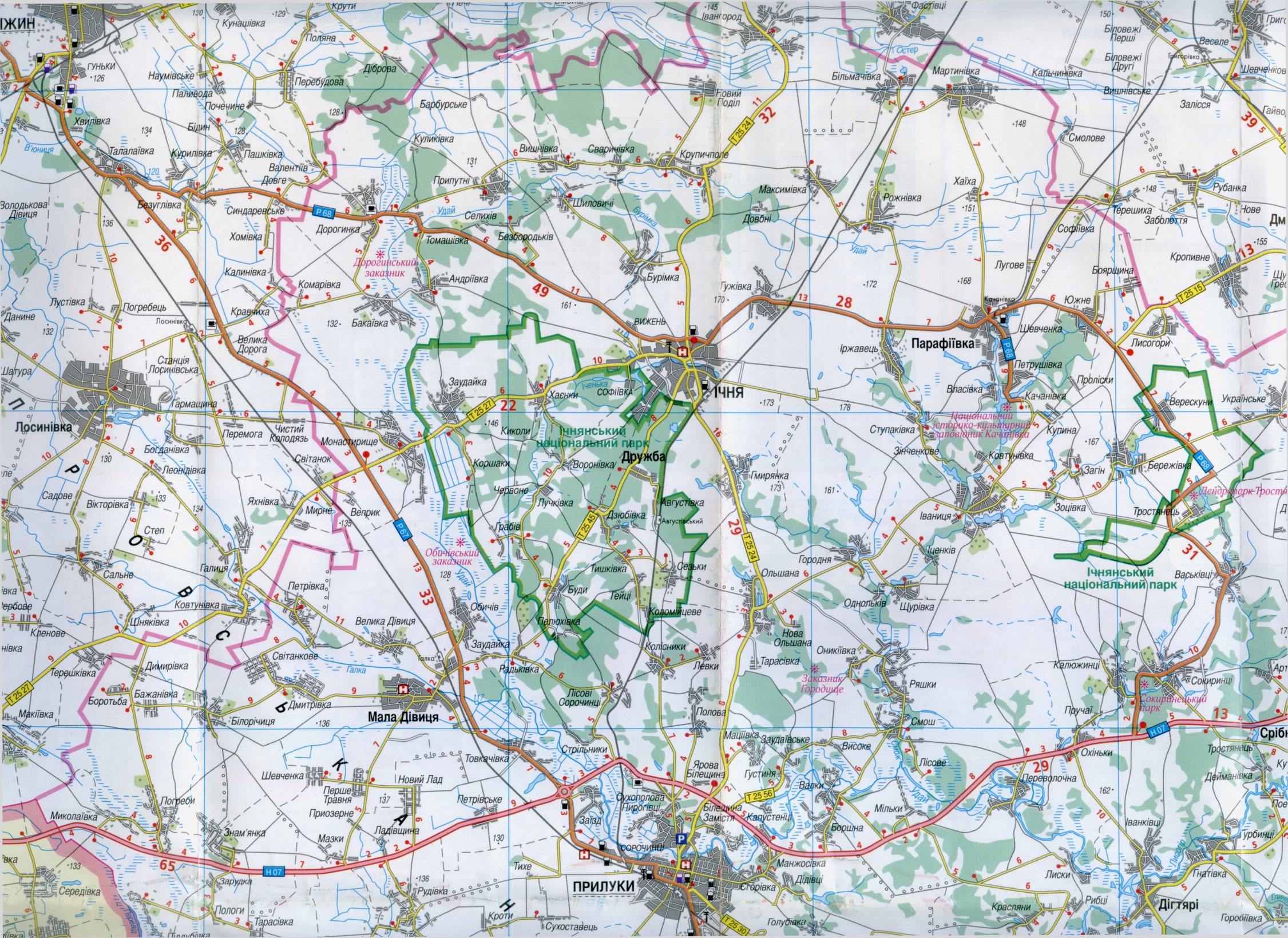
Переселенці з Маріуполя

Сашко Радчук із Христею Фріланд

Дитяча допомога для Збройних сил України

Ічняський національний парк

Парафіївка

ІЧНЯ

Дружба

Мала Дівиця

ПРИЛУКИ

Ічняський національний парк

СРІБНИ

Лосинівка

ЖИН

Григорівка

Ново Дівиця

Щуриця

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Григорівка

Публіцистичне видання

Два лихоліття на Ічнянщині.

Публікації газети «Трудова слава» про трагічні події 2018 та 2022 років

Упорядники: Кривобок О. П., Крупенко О. В., Страшко Є. М.

Дизайн обкладинки – Новгородська А. В.

Фотографії на обкладинці та на фотовставці взяті з редакційного архіву «Трудової слави».

Карта (скан-копія) північної частини сучасного Прилуцького району взята з: Карта автошляхів. Чернігівська область. – К.: ДВНП «Картографія», 2022.

Підписано до друку 10.07.2023р. Формат: 70×100/16

Обл. вид. арк. 5,3. Ум. друк. арк. 9,7

Папір офсетний. Друк ризографічний

Наклад 140 прим. Зам. № 2123

Віддруковано з оригінал-макетів замовника.

Видавець і виготовлювач ФОП Лисенко М. М.

16600, м. Ніжин Чернігівської обл., вул. Шевченка, 20.

Тел.: (067) 4412124. E-mail: vidavec.lisenko@gmail.com

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.